

OFFICINA
TEXTOLOGICA

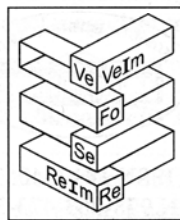
15.

Petőfi S. János

Egy poliglott
szövegnyelvészeti-szövegtani
kutatóprogram

II.

Adalékok
a verbális szövegek
szövegösszefüggőség-hordozóinak
vizsgálatához

Debreceni Egyetem
Magyar Nyelvtudományi Tanszék
2009

Officina Textologica

Főszerkesztő:
PETŐFI S. JÁNOS

Szerkesztőbizottság:
CSŰRY ISTVÁN (FRANCIA TANSZÉK)
DOBI ÉDIT (MAGYAR NYELVTUDOMÁNYI TANSZÉK)
KERTÉSZ ANDRÁS (GERMANISZTIKAI INTÉZET)
PELYVÁS PÉTER (ANGOL TANSZÉK)

Technikai szerkesztő:
DOBI ÉDIT

Borítóterv:
VARGA JÓZSEF

ISSN 1417-4057

ISBN 978-963-473-331-7

Debreceni Egyetem, Magyar Nyelvtudományi Tanszék
Nyomta a Kapitális Nyomdaipari és Kereskedelmi Bt.

Tartalom

Előszó.....	7
1. Kommentárok és kiegészítések az 1997-ben megjelent OT/1 valamennyi fejezetéhez.....	9
1.0. Az OT/1-ben tárgyalt témák	9
1.1. Kommentárok az OT/1 „A szövegkutatás diszciplinakörnyezete. Szövegnyelvészet és szövegtan a szövegkutatásban” című 1. fejezetéhez	10
1.2. Kommentárok az OT/1 „ A szövegnyelvészet és a szövegtan kapcsolata szövegtani és szövegnyelvészeti bevezetésekben, readerekben, kongresszusi aktákban, monográfiákban és szöveggrammatikákban” című 2. fejezetéhez	12
1.3. Kommentárok az OT/1 „A szövegalkotó tényezők szövegnyelvészeti/szövegtani elemzésének és leírásának aspektusai” című 3. fejezetéhez	12
1.4. Kommentárok az OT/1 „A nyelvi rendszernek és a nyelvi rendszer elemei használatának nyelvészete szöveg-nyelvészeti/szövegtani perspektívából nézve” című 4. fejezetéhez.....	12
1.5. Kommentárok az OT/1 „A szemiotikai textológia mint szövegtani elméleti keret” című 5. fejezetéhez	13
1.6. Kommentárok az OT/1 „Az Officina Textologica sorozat tervezett felépítése” című 6. fejezetéhez.....	13
1.7. Kommentárok az OT/1 „Bibliográfiai tájékoztató” című utolsó fejezetéhez	23
2. A szöveg-összefüggőség hordozói (első közelítés): 2004-ben az OT/10-ben „A szövegösszefüggést biztosító relációk elemzésének aspektusai” címmel megjelent tanulmányom kommentált újraközlése.....	25
3. Konnexitás és kohézió mint a szöveg nyelvi szövete összefüggőségének hordozói.....	39
A téma megközelítéséhez elméleti háttérként felhasznált irodalom: – a Halliday, Michael A. K. és Hasan, Ruqaiya szerzőpáros 1976-ban megjelent <i>Cohesion in English</i> . című művének repertórium, valamint – e mű egyik részletének Vass Lászlóval együtt	

Tartalom

létrehozott és 1992-ben a Szemiotikai szövegtan 5. kötetében „A szöveg-összefüggőség hordozói Halliday és Hasan szerint” címmel közölt fordítása.

4. Konstringencia: a szövegben feltehetően kifejezésre jutó <i>tényállás-konfiguráció (tényállás-együttes)</i> szerves egysége mint a szöveg-összefüggőség hordozója.....	55
A téma megközelítéséhez elméleti háttérként felhasznált irodalom:	
– az abdukcióról 2007-ben az egri szemiotikai konferencián elhangzott előadásom szövege, valamint	
– a lehetséges világokról a Csúri emlékkönyv számára 2006-ban készített írásom.	
5. A szöveg-összefüggőség hordozói (második közelítés): <i>Konnexitás, kohézió, konstringencia – koherencia</i>	69
6. Az OT további öt kötetének terve	79
Függelék.....	81
1. Az Officina textologica [= OT] 1–14. kötetének repertórium a kötetek megjelenésének időrendjében	83
2. Az Officina textologica [= OT] 1–14. kötete tanulmányainak repertórium az egyes szerzők nevének ábécé-sorrendjében	97
<i>Officina Textologica 15. Abstract</i>	103

Előszó

Az Officina textologica sorozatnak elsődleges funkciója az — olvasható a sorozat 1977-ben megjelent első füzetében — hogy sajátos eszmecsereforumot teremtsen a szövegkutatás szövegtani-szövegnyelvészeti kérdéseivel foglalkozó (vagy azok iránt érdeklődő) kutatók számára, legyen céljuk akár egy általános szövegtan vagy általános szövegnyelvészet létrehozása, akár egy-egy adott nyelv szövegeinek (vagy azok valamely aspektusának) szövegtani-szövegnyelvészeti vizsgálata, akár valamely alkalmazási terület számára egy megfelelő szövegtani-szövegnyelvészeti eszköztár létrehozása.

Ennek az eszmecsereforumnak szándékolt sajátossága kettős:

– egyrészt poliglott kíván lenni, már csak abból a meggyőződésből kiindulva is, hogy egyetlen nyelv (szövegeinek a) szövegtani-szövegnyelvészeti tulajdonságai sem ismerhetők meg a kívánt mélységig, ha azt nem nézzük legalább egy másik nyelv szemüvegén keresztül is, hogy ne hivatkozzam a nemzetközi kommunikációban való részvétel által támasztott többnyelvűség nyilvánvaló követelményére;

– másrészt (természetesen a lehetőségek határain belül) integratív kíván lenni, amennyiben szeretné elősegíteni, hogy a különböző érdeklődésű és nyelvű kutatók a vizsgált szövegtani-szövegnyelvészeti jelenségeket közel azonos — vagy legalább explicit módon összemérhető — nézőpontból (vagy abból is) vizsgálják.

Bátran állítható, hogy az *Officina textologia* [= OT] sorozat az eddig megjelent 14 kötetében jelentős lépéseket tett ennek a programnak a megvalósítása érdekében:

- az egyetem nyelvi tanszékei munkatársainak együttműködése által a *többnyelvűség* elve maradéktalanul megvalósult,
- az egyes témák vizsgálatával kapcsolatban szervezett konferenciák pedig nagymértékben hozzájárultak ahhoz, hogy a program *integratív* lehessen.

A program folytatásaként a *szöveg-összefüggőség* tematika vizsgálatát kívánjuk érdeklődésünk középpontjába helyezni, mind ami a nyelvi szövet összefüggőségét, mind ami az általa feltehetően utalt tényállás-konfiguráció (tényállás-együttes) összefüggőségét (szerves egységét) illeti.

Ennek a 15. füzetnek globális felépítése a következő:

1. Kommentárok az OT/1 fejezeteihez
2. A szöveg-összefüggőség vizsgálata (első közelítés)
3. A nyelvi szöveg összefüggősége: *konnexitás, kohézió*
4. A tényállás-konfiguráció összefüggősége: *konstringencia*
5. A szöveg-összefüggőség vizsgálata (második közelítés)
6. A következő öt kötet tervezett tematikája

1. Kommentárok az OT/1 fejezeteihez

1.0. Az OT/1-ben tárgyalt témák

Az OT/1 rövid bevezetés után a következő témákkal foglalkozik:

1. A szövegkutatás diszciplínakörnyezete. Szövegnyelvészet és szövegtan a szövegkutatásban
2. A szövegnyelvészet és a szövegtan kapcsolata szövegtani és szövegnyelvészeti bevezetésekben, readerekben, kongresszusi aktákban, monográfiákban és szöveggrammatikákban
3. A szövegalkotó tényezők szövegnyelvészeti/szövegtani elemzésének és leírásának aspektusai
 1. Koreferenciális elemek és koreferenciarelációk¹
 2. A szövegmondat-összetevők lineáris elrendezhetősége
 3. A koreferencialitás és a szövegmondat-összetevők lineáris elrendezhetősége elemzésének analitikus és kreatív megközelítéséről
4. A nyelvi rendszernek és a nyelvi rendszer elemei használatának nyelvészete szövegnyelvészeti/szövegtani perspektívából nézve
 1. A nyelvi rendszer és használata elemzésének általános szövegnyelvészeti-szövegtani aspektusai
 2. Megjegyzések a bővítetlen egyszerű mondatok reprezentálásához
 3. Megjegyzések a bővített egyszerű mondatok reprezentálásához
 4. Megjegyzések az összetett mondatok reprezentálásához
5. A szemiotikai textológia mint szövegtani elméleti keret
 1. A szemiotikai textológiáról, az általam elméleti keretként használt szövegtani diszciplínáról
 2. A szöveg mint komplex jel szemiotikai textológiai fogalmáról
 3. A szemiotikai textológiai interpretációk típusairól és az ezek végrehajtására szolgáló bázisokról
6. Az *Officina Textologica* sorozat tervezett felépítése
Bibliográfiai tájékoztató

¹ A „koreferencia” kifejezés és származékai jelen kötetben kétféle írásmódban szerepelnek: előfordulnak egy és két r-rel is. Ennek fő oka az, hogy a sorozat köteteiben eddig megjelent tanulmányok írói – attól függően, hogy milyen nyelvből fordították a kifejezést – eltérően használták a szót. Mivel ez a kötet egyrészt visszatekintő, másrészt programadó kötet is, a korábbi írások idézéséből adódó heterogenitás elkerülhetetlen. (A jövőben törekedni fogunk az egységes írásmódra.)

Kommentárok az OT/1 fejezeteihez

1.1. Kommentárok az OT/1 *A szövegkutatás diszciplínakörnyezete. Szövegnyelvészet és szövegtan a szövegkutatásban* című 1. fejezetéhez

Újabb megfontolások (elsősorban a multimedialitás egyre növekvő szerepének a figyelembe vétele) alapján célszerűnek látszik a diszciplínakörnyezetet nem úgy ábrázolni, ahogy ezt az OT/1-ben az **1. ábra** teszi, hanem úgy, ahogy az itt bemutatott **1. táblázat**, amelynek mind struktúrája, mind terminológiája eltér az 1. ábrától. Az összehasonlítás megkönnyítése érdekében itt látható az 1. ábra is.

<p style="text-align: center;">A SZÖVEGTAN, A SZÖVEGTAN TÁRSTUDOMÁNYAI, VALAMINT A NYELVÉSZET KUTATÁSI EREDMÉNYEINEK ALKALMAZÁSI TERÜLETEI A KÜLÖNFÉLE TÍPUSÚ, AZAZ KÖZNAPI, TUDOMÁNYOS, JOGI, VALLÁSI, IDEOLÓGIAI, IRODALMI STB. FUNKCIÓJÚ SZÖVEGEK TARTOMÁNYAI</p>		
<p><i>AZ L NYELVŰ VERBÁLIS SZÖVEGEK SZÖVEGTANÁNAK TÁRSTUDOMÁNYAI POÉTIKA, NARRATIVIKA, RETORIKA, STILISZTIKA</i></p>	<p><i>AZ L NYELVŰ VERBÁLIS SZÖVEGEK SZÖVEGTANA</i></p>	<p><i>AZ L VERBÁLIS NYELV NYELVÉSZETE</i> Az L verbális nyelv (lexikai és prozódiai-ritmikai) rendszerének, valamint e rendszer(ek) elemei használatának nyelvészete: a mondattömbök tana (?); az összetett mondatok tana; az egyszerű mondatok tana; szintagmatan; szótan/morfématan; fonématan. Az L verbális nyelv szövegnyelvészete: az önálló jelentésű szavak és szintagmák; a névelők; a névmások; a kötőszavak; a toldalékok; az igeidők és igemódok; az egyeztetés; a szórend; a prozódia stb. szövegnyelvészete.</p>
<p><i>ÁLTALÁNOS POÉTIKA, NARRATIVIKA, RETORIKA, STILISZTIKA</i></p>	<p><i>ÁLTALÁNOS SZÖVEGTAN</i></p>	<p><i>A VERBÁLIS NYELVEK ÁLTALÁNOS RENDSZER- és SZÖVEGNYELVÉSZETE</i></p>
<p>AZ INTERDISZCIPLINÁRIS ALAPOZÁS TUDOMÁNYÁGAI FILOZÓFIA, PSZICHOLÓGIA, SZOCIOLÓGIA/ANTROPOLÓGIA, SZEMIOTIKA, KOMMUNIKÁCIÓELMÉLET, A FORMÁLIS METODOLÓGIÁK DISZCIPLINÁI, AZ EMPÍRIKUS METODOLÓGIÁK DISZCIPLINÁI, X</p>		

1. ábra
A szövegkutatás diszciplínakörnyezete

M-D Különböző kommunikátum-tartományok makrodiszciplínái A mindennapi, a tudományos, a jogi, a biblikus, az irodalmi stb. kommunikáció kommunikátumtartományának makrodiszciplínája		
Ny-D nyelvészeti diszciplínák verbális összetevővel is rendelkező multimediális kommunikátumok Ny-diszciplínái === Általános Ny-diszciplínák _____ Ny-diszciplínák: rendszernyelvészet, a rendszer elemei használ- latának nyelvészete, 'szöveg'-nyelvészet, [metrika];	T-D textológiai diszciplínák verbális összetevővel is rendelkező multimediális kommunikátumok T-diszciplínái === Általános T-diszciplínák _____ T-diszciplínák: diszciplínák, amelyek célja szövegek (részleges vagy teljes) formai és/ vagy szemantikai archi- tektónikájának elemzése és leírása;	T-társD textológiai társdiszciplínák verbális összetevővel is rendelkező multimediális kommunikátumok T-társdiszciplínái === Általános T-társdiszciplínák _____ T-társdiszciplínák: poétika [szövegtipológia], narratológia, RETORIKA, stilisztika, esztétika;
IdA-D Az interdiszcipliáris alapozás diszciplínái filozófia, pszichológia, szemiotika, tudásszociológia, kommunikáció-elmélet, formális és empirikus metodológiák, adott esetben alkalmazandó diszciplína		

1. táblázat

A verbális képződmények megformáltságának elemzésére irányuló kutatás átfogó diszciplínakörnyezete

Mint ahogy megítélésem szerint mindkét változat könnyen értelmezhető, ezekkel itt nem kívánok foglalkozni, azt azonban szükségesnek tartom hangsú-

Kommentárok az OT/1 fejezeteihez

lyozni, hogy az 1. ábrával kapcsolatos megjegyzések értelemszerűen érvényesek az 1. táblázatra is.

Külön kiemelendőnek tartom végül, hogy a kutatás folytatása számára kiválasztott téma szempontjából alapvető az 1. fejezet 6. pontjának utolsó bekezdésében megfogalmazott következő feladat:

Mint hogy egy szövegnyelvészeti elemzés nem képes a szöveg-összefüggőséget biztosító valamennyi reláció feltárására, bármely (külön szövegnyelvészeti összetevővel operáló) szöveggel kapcsolatban tisztázandó az a kérdés, hogy ez a szöveggel mi módon járul hozzá ezeknek a relációknak a vizsgálatához és leírásához.

1.2. *Kommentárok az OT/1 A szövegnyelvészet és a szövegtan kapcsolata szövegtani és szövegnyelvészeti bevezetésekben, readerekben, kongresszusi aktákban, monográfiákban és szöveggrammatikákban* című 2. fejezetéhez

Az ebben a fejezetben összeállított bibliográfiához kiegészítésül figyelembe kell venni

- **egyrészt** az „Adalékok a szövegtani kutatás történetéhez valamint a kreatív szövegmegeközelítés gyakorlatához” című honlapomon található információkat,
- **másrészt** az OT 10. kötetét.

A kutatás folytatása számára kiválasztott téma szempontjából szükséges lenne egy kommentált tematikus bibliográfia összeállítása.

1.3. *Kommentárok az OT/1 A szövegalkotó tényezők szövegnyelvészeti/szövegtani elemzésének és leírásának aspektusai* című 3. fejezetéhez

A 3. fejezet alfejezeteiben található elemzéseken kívül figyelembe kell venni az időközben az OT eddigi köteteiben valamint más kiadványokban megjelentett hasonló tematikájú elemzéseket is.

Az elemzések feldolgozásához létre kell(ene) hozni egy olyan kategóriarendszert, amelynek felhasználásával az elemzések eredményeit összehasonlíthatóvá és ezáltal rendszerbe foglalhatóvá lehetne tenni.

1.4. *Kommentárok az OT/1 A nyelvi rendszernek és a nyelvi rendszer elemei használatának nyelvészeti/szövegnyelvészeti/szövegtani perspektívából nézve* című 4. fejezetéhez

Ennek a fejezetnek a tartalma (mindenütt, ahol az éppen adott téma tárgyalásához arra szükség van) a továbbiakban is változatlan formában figyelembeendő. Lásd ezen kívül a 4.a alfejezetet is.

1.5. Kommentárok az OT/1 *A szemiotikai textológia mint szövegtani elméleti keret* című 5. fejezetéhez

A szemiotikai textológia elméleti keretét ez a fejezet máig is érvényes módon mutatja be. Ugyanakkor célszerű figyelembe venni a következő két újabb publikációt is:

- Petőfi S. János, *A szöveg mint komplex jel. Bevezetés a szemiotikai textológiai szövegszemléletbe*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2004; valamint
- Petőfi S. János, *Szövegkompozíció és jelentés. Témák és megközelítések a szövegtani kutatásban [= Szemiotikai szövegtan 18]*. Szeged, JGyF Kiadó, 2007. (Petőfi 2004 szisztematikus bevezetést nyújt a szemiotikai textológia felépítésébe és alkalmazásába, Petőfi 2007 a szemiotikai textológia létrejöttéhez szolgáltat adalékokat.)

1.6. Kommentárok az OT/1 *Az Officina Textologica sorozat tervezett felépítése* című 6. fejezetéhez

Ennek az alfejezetnek a kommentálásához mindenképp az OT/1 ide vonatkozó részét idézem.

A sorozatban a következő főbb tematikus csoportokba sorolható (magyar és idegen nyelvű) írásokat/köteteket szeretnénk megjelentetni:

A: írások/kötetek, amelyek a jelen kötetben körvonalazott programmal folytatnak általános szintű eszmecsere-t, fűznek ahhoz megjegyzéseket, fogalmaznak meg alternatív elképzeléseket;

B: írások/kötetek, amelyek a szövegnyelvészet és a szövegtan szövegtanban betöltendő funkcióját és egymáshoz való viszonyát tárgyalják (lásd e kötet [értsd OT/1 – betoldás tőlem] 1. fejezetének 1. és 2. pontját, valamint 5. fejezetét);

C: írások/kötetek, amelyek a magyar és idegen nyelvű szövegnyelvészeti/szövegtani publikációk — lehetőség szerint közös szempontú — analízisét nyújtják, valamint szövegnyelvészeti/szövegtani bibliográfiákat tartalmaznak (lásd e kötet [értsd OT/1 — betoldás tőlem] 1. fejezetének 2. pontját, valamint 2. fejezetét);

D: írások/kötetek, amelyek magyar, illetőleg idegen nyelvű szövegek összefüggőségét vizsgálják, keresve a szöveg-összefüggőség szemléltetésének, valamint az összefüggéseket értelmező/megokoló szövegnyelvészeti/szövegtani argumentálásnak legcélszerűbb módszerét (lásd e kötet [értsd OT/1 – betoldás tőlem] 1. fejezetének 3. pontját, valamint 3. fejezetét);

Kommentárok az OT/1 fejezeteihez

E: írások/kötetek, amelyek a (szöveg)mondat-reprezentációk szövegnyelvészeti/szövegtani szempontból célszerű felépítésével foglalkoznak, ezek létrehozása számára reprezentációs nyelveket javasolnak (lásd e kötet [értsd OT/1 — betoldás tőlem] 1. fejezetének 4. pontját, valamint 4. fejezetét).

Kutatásstratégiai szempontból valószínűleg kritikai áttekintéseket tartalmazó, valamint a szöveg-összefüggőség vizsgálatával foglalkozó írások publikálása és megvitatása az elsődleges feladat.

Valamennyi írást/kötetet természetesen válaszíráások/válaszkötetek követhetnek, *fiktív kerekasztal* alakítva ezáltal ezt a publikációs fórumot.

Mint ahogy az eddigi köteteket és/vagy azok írásait nem lehet egyértelműen ebbe a tematikai rendszerbe besorolni, az alábbiakban egy ettől a rendszertől bizonyos mértékben független, de azzal analóg rendszerbe sorolom be az eddig megjelent 14 kötet tanulmányait.

SZÖVEG-ÖSSZEFÜGGŐSÉG

Petőfi S. János:

A szövegösszefüggést biztosító relációk elemzésének aspektusai. In: OT/10, 2004, 11–22.

SZÖVEGTANOK

Kocsány Piroska:

A szövegtan leírása, filozófiája és gyakorlata. Gondolatok Szikszainé Nagy Irma, Petőfi S. János és Benkes Zsuzsa, valamint Tolcsvai Nagy Gábor könyvéről. In: OT/11, 2005, 9–52.

1. Szikszainé Nagy Irma: *Leíró magyar szövegtan*
2. Petőfi S. János—Benkes Zsuzsa: *A szöveg megközelítései*
3. Tolcsvai Nagy Gábor: *A magyar nyelv szövegtana*

Szikszainé Nagy Irma:

Reflexiók szövegnyelvészeti részkérdésekről vallott nézetekre. In: OT/11, 2005, 53–80.

1. A szöveg kompozicionális egységeiről másképp gondolkodva — Petőfi S. János *Egy poliglott szövegnyelvészeti-szövegtani kutatóprogram* és Petőfi S. János—Benkes Zsuzsa *A szöveg megközelítései* című kötetei kapcsán.
2. Fehér Erzsébet *A szövegkutatás megalapozása a magyar nyelvészetben* című tudománytörténeti vázlatára kapcsán — a szövegszintekről.
3. Tolcsvai Nagy Gábor szövegtani tárgyú könyvei kapcsán a szöveg elhatároltságáról és szerkezeti egységeiről — némiképp másként gondolkodva.

4. A retorikai kérdésről — kicsit másképp Kocsány Piroskának a *Szöveg, szövegtípus, jelentés: a mondás mint szövegtípus* című monográfiája retorikus kérdésről vallott felfogása apropóján.

Tolcsvai-Nagy Gábor:

Diszkurzivitás az ezredvégi magyar szövegtani kutatásokban. In: OT/11, 2005, 81–108.

1. de Beaugrande, Robert-Alain—Dressler, Wolfgang U.: *Bevezetés a szövegnyelvészetbe*.

2. Petőfi S. János: *Egy poliglott szövegnyelvészeti-szövegtani kutatóprogram*; Petőfi S. János—Benkes Zsuzsa: *A szöveg megközelítései. Kérdések – válaszok. Bevezetés a szemiotikai szövegtanba*.

3. Szikszainé Nagy Irma: *Leíró magyar szövegtan*.

4. Fehér Erzsébet: *A szövegtan megalapozása a magyar nyelvészetben. Tudománytörténeti vázlat*.

5. Kocsány Piroska: *Szöveg, szövegtípus, jelentés: a mondás mint szövegtípus*.

FOGALMI, REFERENCIÁLIS ÉS KOMMUNIKATÍV JELENTÉS:

B. Fejes Katalin:

A kommunikatív jelentés vizsgálata egy szövegmondat összetevőinek lineáris elrendezésében. In: OT/3, 1999, 120–131.

Petőfi S. János:

Fogalmi, referenciális és kommunikatív jelentés. In: OT/9, 2003, 91–105.

FORGATÓKÖNYV:

Boda I. Károly—Bodáné Porkoláb Judit:

A forgatókönyv helye a tudásfajták rendszerében. In: OT/14, 2008, 11–24.

Csúry Andrea:

A félreértés forgatókönyvei. In: OT/14, 2008, 59–70.

Kabán Annamária:

A forgatókönyv mint szövegrendezési stratégia. In: OT/14, 2008, 89–98.

Kiss Sándor:

Elbillenő forgatókönyvek. In: OT/14, 2008, 49–58.

Pelyvás Péter:

Forgatókönyv-építési stratégiák. In: OT/14, 2008, 71–78.

KOGNITÍV SZEMLÉLET:

Jagusztin László:

Az ÍRÁS mint sajátos kognitív objektiváció. In: OT/10, 2004, 71–76.

Pelyvás Péter:

Az idealizált kognitív modellek szerepe a mondat- és szövegalkotásban. In: OT/5, 2001, 11–26.

KOR(R)EFERENCIA:

(Az alábbiakban idézett írások egyik része a szóban forgó szakszót egy „r”-el, másik része két „r”-el írva használja.)

B. Fejes Katalin:

Kompozícióalkotó koreferencialáncok. Példaszöveg: József Attila, Thomas Mann üdvözlése. In: OT/2, 1998, 192–205.

Békési Imre:

A koreferenciarelációk és a tételmondat. Példaszöveg: Lev Tolsztoj, Anna Karenyina. Első rész, XII., 3–4. In: OT/2, 1998, 183–191.

Bencze Lóránt:

A koreferáló elemek és viszonyok retorikai-stilisztikai megvilágítása. In: OT/4, 2000, 35–56.

Benkes Réka—Vass László:

Egy CD-ROM elektronikus használati utasításának (ko)referenciális elemzéséhez. Példaszöveg: Az Anyanyelvi könyvespolc című CD-ROM használati utasítása. In: OT/2, 1998, 168–182.

Benkes Zsuzsa:

Kreatív gyakorlatok a koreferenciarelációk analitikus elemzésének előkészítéséhez (Példaszöveg: Biblia. Mózes II. könyve. 2. rész 1–11.) In: OT/4, 2000, 57–80.

Boda I. Károly—Bodáné Porkoláb Judit:

Koreferenciális kifejezések és koreferenciarelációk. Példaszöveg: Szent János Apostol Jelenéseinek könyve. 21: 9–23. Az új Jeruzsálem. (Részlet). In: OT/2, 1998, 32–56.

Boda I. Károly—Bodáné Porkoláb Judit:

A koreferencia kérdései a számítógépes szövegfeldolgozás szempontjából. In: OT/4, 2000, 150–180.

Boda I. Károly—Bodáné Porkoláb Judit:

Egy angol vers és magyar fordításainak összevetése a korreferencialitás szempontjából. In: OT/12, 2005, 83–100.

Cs. Jónás Erzsébet:

Koreferenciális elemek és koreferencialációk. Példaszöveg: egy üzleti levél. In: OT/2, 1998, 96–114.

Csúry Andrea:

Korreferenciaviszonyok vizsgálata magyar és francia dialogális szövegben. In: OT/12, 2005, 19–34.

Dobi Edit:

Koreferenciális kifejezések és koreferencialációk. Példaszöveg: a Magyar Larousse enciklopédia egy szócikke. In: OT/2, 1998, 57–79.

Dobi Edit:

A koreferenciaelemzés kérdésének rendszeryelvészeti megközelítése szemiotikai textológiai keretben. In: OT/4, 2000, 81–123.

Dobi Edit:

A korreferencialitás megnyilvánulásai magyar és német szövegekben. In: OT/12, 2005, 101–116.

Domonkosi Ágnes:

Koreferenciális kifejezések és koreferencialációk. Példaszöveg: egy ételrecept. In: OT/2, 1998, 80–95.

Kiss Sándor—Skutta Franciska:

Korreferenciakérdések kontrasztív megvilágításban. In: OT/12, 2005, 11–18.

Petőfi S. János:

Koreferenciális elemek és koreferencialációk. Példaszöveg: Mt. 9,9 –13. Máté meghívása. In: OT/2, 1998, 15–31.

Skutta Franciska:

Koreferencia a tudományos szövegben. Példaszöveg: Hankiss Elemér, Az irodalmi mű mint komplex modell. (Részlet) In: OT/2, 1998, 115–140.

Kommentárok az OT/1 fejezeteihez

Tolcsvai-Nagy Gábor:

Explicittség és koreferencia. Példaszöveg: egy anekdotikus prózarészlet. In: OT/2, 1998, 219–233

Tolcsvai-Nagy Gábor:

Kérdések a koreferenciáról In: OT/4, 2000, 11–34.

Tuba Márta:

Koreferenciális kifejezések és koreferenciarelációk egy mesében. Példaszöveg: A kakas aranygarasa. (Részlet) In: OT/2, 1998, 141–167.

LINEÁRIS ELRENDEZÉS:

Dobi Edit:

A lineáris felszíni struktúrák vizsgálata Áprily Lajos A hiúz című elbeszélésének első négy bekezdése alapján. In: OT/3, 1999, 48–59.

Domonkosi Ágnes:

Tagmondatnyi szövegmondat-összetevők lineáris elrendezésének megközelítése. In: OT/3, 1999, 86–94.

Petőfi S. János:

Mellérendelt tagmondatok lineáris elrendezési lehetőségeinek elemzése. In: OT/3, 1999, 95–119.

Petőfi S. János:

Szövegek linearizált szerkezetének analitikus megközelítése. In: OT/6, 2002, 50–68.

Szikoráné Kovács Eszter:

A szövegmondat-összetevők lehetséges lineáris elrendezése, egy elfogadható prózarészlet-vehikulum létrehozása. In: OT/3, 1999, 67–69.

Szikszainé Nagy Irma:

Tűnődés a linearitás kérdésein. Utószó. In: OT/3, 1999, 132–141.

Wacha Imre:

A prozódia szerepe a lineáris elrendeződés kialakulásában. In: OT/3, 1999, 34–47.

TÉMA-RÉMA SZERKEZET:

Dobi Edit:

A szövegmondatok adott és új információ szerinti tagolásának elemzéséhez. In: OT/7, 2002, 113–122.

Kiss Sándor:

Mondatrészek és téma–réma tagolás: két struktúra konfliktusa a franciában. In: OT/7, 2002, 35–50.

Kocsány Piroska:

Téma, réma és szöveg: kérdések. In: OT/7, 2002, 9–18.

Skutta Franciska:

Téma–réma tagolás és szintaktikai műveletek a francia összetett mondatban. In: OT/7, 2002, 51–64.

TEMATIKUS PROGRESSZIÓ:

Boda I. Károly—Bodáné Porkoláb Judit:

A tematikus progresszió vizsgálata kiválasztott szövegekben korreferenciaelemzés segítségével. In: OT/9, 2003, 45–58.

Csúry Andrea:

A tematikus progresszió sajátosságai okozta problémák idegen nyelvű szövegek interpretációjában. In: OT/9, 2003, 9–16.

Pelyvás Péter:

Tematikus progresszió angol nyelvű szövegekben. In: OT/9, 2003, 17–32.

Skutta Franciska:

„Gyönyörű egy okoskodás!” — A tematikus progresszió karikatúrája néhány Molière-részletben. In: OT/9, 2003, 33–44.

TUDÁSKERET:

Boda I. Károly—Bodáné Porkoláb Judit:

A tudáskeretek szerepének vizsgálata költői szövegekben. In: OT/10, 2004, 31–51.

Dobi Edit—Kuki Ákos:

A tudáskeretek elemzése szaknyelvi szövegben. A formalizálás lehetőségei. In: OT/10, 2004, 107–138.

TÉMAKOMBINÁCIÓK:

Boda I. Károly—Bodáné Porkoláb Judit:

Téma-réma kapcsolatok vizsgálata egy kiválasztott versszövegben korreferenciaelemzés segítségével. In: OT/7, 2002, 93–112.

Csúry Andrea:

Névmási referencia: szöveggrammatikai és/vagy (szöveg)szemantikai kérdés? In: OT/5, 2001, 34–41.

Csúry Andrea:

Tudáskeretek, referencia, névmások. In: OT/10, 2004, 23–30.

Csúry István:

Hogyan osztályozzuk a szöveg(grammatika) kötőelemeit? — A konnektorok mi-benlétéről és hovatartozásáról. In: OT/5, 2001, 27–33.

Csúry István:

A tematikus struktúra és a konnektorok szintaxisa a franciában és a magyarban. In: OT/7, 2002, 75–92.

Csúry István:

Konnektorok és tematikus progresszió. In: OT/9, 2003, 65–80.

Csúry István:

Gázspray, bilincs és egy füstölő szenátor. (Komplex szövegösszetevők a dialógus szövegek korreferenciahálójában.) In: OT/12, 2005, 35–72.

Csúry István:

Kapcsolóelemek a dialógus szövege és forgatókönyve között. In: OT/14, 2008, 37–48.

de Bie Kerékgyártó, Ágnes:

Fogalmi sémák és szövegösszefüggés Kosztolányi Dezső Omlette à Woburn című elbeszélésében. In: OT/10, 2004, 52–70.

Dobi Edit:

A forgatókönyv-elemzés mint lehetséges támpont a szövegek tipológiájában. In: OT/14, 2008, 25–36.

Kertész András:

A 'referencia' és 'koreferencia' problémája Frege nyelvfilozófiájában. In: OT/4, 2000, 181–208.

Pelyvás Péter:

Szórend, grammatikai funkciók és téma-réma szerkezet a kognitív grammatikában (Kognitív alapú angol–magyar összevetés). In: OT/7, 2002, 19–34.

Skutta Franciska:

Tematikus progresszió és lineáris elrendeződés. In: OT/3, 1999, 14–33.

Skutta Franciska:

Forgatókönyv és szinopszis. In: OT/14, 2008, 79–88.

Szabó Zoltán:

Összehasonlító stilisztika és összehasonlító szövegtan. In: OT/5, 2001, 125–132.

Szabó Zoltán:

Linearitás és összehasonlító stilisztika. In: OT/7, 2002, 123–128.

Szabó Zoltán:

Tematikus progresszióváltozatok stílustörténeti megközelítésben. In: OT/9, 2003, 81–90.

VEGYES TÉMÁK:

Alberti Gábor:

Távolsági kapcsolatok kezelése egy totálisan lexikális grammatikában. In: OT/6, 2002, 88–112.

Bársony Olga:

A *this* mint a katafora eszköze az angol nyelvben. In: OT/7, 2002, 143–149.

Csűry Andrea:

Fókusz tartalmazó magyar szövegmondatok megfeleltetése francia fordításban: szintaktikai lehetőségek és tendenciák. In: OT/7, 2002, 65–74.

Csűry István:

Hogyan készítsünk furcsa szótárakat? In: OT/10, 2004, 93–106.

Dobi Edit:

Egy kétlépcsős modell szövegmondatok szemiotikai textológiai reprezentációjához. In: OT/5, 2001, 98–111.

Kádár Edit:

Gond *van!* (Töprengések a *van*-os szerkezetek egy sajátos típusa kapcsán). In: OT/5, 2001, 70–80.

Kommentárok az OT/1 fejezeteihez

Kádár Edit:

(Bá)birkózás. In: OT/6, 2002, 25–49.

Kárpáti Eszter:

Megjegyzések a szöveg fogalmához. In: OT/6, 2002, 113–122.

Kiss Sándor:

Szövegvizsgálatok kései magyar krónikákban. In: OT/5, 2001, 52–58.

Kiss Sándor:

A dekódolás útjai. In: OT/10, 2004, 87–92.

Kiss Sándor:

Előrehaladó párbeszéd (Molière-szövegek alapján). In: OT/9, 2003, 59–64.

Kocsány Piroska:

Szórendváltozatok a szövegben: melyik az „igazi”? In: OT/3, 1999, 65–66.

Kovács-Kiss Kálmán:

A szöveg figurális meghatározottsága Heine és Petőfi költészetében. OT/5, 2001, 87–97.

Lévai Béla:

A *Favágó* című vers magyar és orosz forгатókönyve. In: OT/14, 2008, 99–106.

Molnár Anna:

Német modális partikulák egy irodalmi dialógusban (F. X. Kroetz: „*Oberösterreich*”). In: OT/5, 2001, 81–86.

Murvai Olga:

Szemantikai és pragmatikai kiegészítések a modalitás vizsgálatához. In: OT/5, 2001, 59–69.

Murvai Olga:

Téma–réma tagolás és a fordítás kérdése szövegtani nézőpontból. In: OT/7, 2002, 129–142.

Pelyvás Péter:

Rejtett megfelelések (korreferencia-viszonyok) az angol módbeli segédigék konceptuális szerkezeteiben. In: OT/12, 2005, 73–82.

Petőfi S. János—Dobi Edit:

Tezaurisztikus explikációk alkalmazása a szemiotikai textológiai koreferenciaelemzésben In: OT/4, 2000, 124–149.

Skutta Franciska:

A megfejthető sűrités (Francia nyelvű példák a kihagyásos szerkesztésre). In: OT/5, 2001, 42–51.

Skutta Franciska:

Meghatározatlan helyek kitöltése. In: OT/10, 2004, 77–86.

Szikszainé Nagy Irma:

A stiláris adekvátságot érvényre juttató koreferencia. Példaszöveg: a Kurír 1997. VII. 5-i számában megjelent glossza. In: OT/2, 1998, 206–218.

Tolcsvai-Nagy Gábor:

Szövegtipológiai sajátosságok és a mondat szerkezet néhány összefüggése. In: OT/5, 2001, 112–124.

Tolcsvai-Nagy Gábor:

Vázlat a mondat és szórend funkcionális viszonyáról folyó magyar nyelvészeti kutatásokról. In: OT/6, 2002, 11–24.

Vass László:

Egy adott verbális szöveg formációjával kapcsolatos kreatív-produktív gyakorlat, Áprily Lajos: A hiúz. In: OT/3, 1999, 70–77.

1.7. Kommentárok az OT/1 *Bibliográfiai tájékoztató* című utolsó fejezetéhez

Az ebben a fejezetben található bibliográfiát ki kell egészíteni az 1.2–1.6. kommentárrészekben jelzett, vagy ténylegesen megadott bibliográfiákkal.

2.

A szöveg-összefüggőség hordozói — Első közelítés

2004-ben az OT/10-ben *A szövegösszefüggést biztosító relációk elemzésének aspektusai* címmel megjelent tanulmányom kommentált újraközlése

A szövegösszefüggést biztosító relációk elemzésének aspektusai

2.1. A szövegség kritériumai. Bevezető megjegyzések.

A *szövegség* (más szóval a *textualitás*) *hagyományos fogalmát* a következő módon értelmezem: „szöveg”-nek nevezek minden olyan (verbális vagy verbális összetevőt is tartalmazó) nyelvi képződményt, amely egy adott vagy feltételezett kommunikációs helyzetben, egy adott vagy feltételezett funkciónak (intenciónak) eleget tevő, összefüggőnek és teljesnek tekinthető *tényállás-konfigurációt* juttat kifejezésre összefüggő és teljes megformáltságúnak tekinthető *szövegmondat/szövegmondatlánc* formájában.

A *tényállás-konfigurációk* összefüggőségével és teljességével kapcsolatban *konstringenciáról* beszélek (amely a szövegek lineáris organizációjától független, vertikális (hierarchikus) *relációs* organizációforma). A *szövegmondat-lánccal* kapcsolatban különbséget teszek *tényállás-specifikus* és *nyelvspecifikus* összefüggőség és teljesség között (amelyek a szövegek *tényállás-* és/vagy *nyelvspecifikus* jólformáltságát biztosítani tudó, horizontális *lineáris* organizációformák). A *nyelvspecifikus* összefüggőség és teljesség két hordozórelációjára a *konnexitás* illetőleg a *kohézió* szakszavakkal utalok.

A *szövegségnek* a *konnexitás* és/vagy *kohézió* se nem szükséges, se nem elégséges feltétele. A *szövegség* egyedüli feltétele a *konstringencia* és a *tényállás-specifikus horizontális organizáció*, amely feltételt a *koherencia* feltételének nevezem.

2.2. A szöveg-összefüggőséget biztosító relációk. Két példa.

Hogy a koherencia egyedüli feltétele a *konstringencia* és a *tényállás-specifikus horizontális organizáció*, többek között a következő banális példával is igazolható:

T0

A fiam tegnap nem engedtem iskolába. Nagyon rossz volt az idő.

Bár e két mondatot se konnexitás, se kohézió nem kapcsolja össze, mégis minden probléma nélkül elfogadjuk szövegnek, mert — korábbi tapasztalataink alapján — a között a két tényállás között, amelyekre ezek a mondatok utalnak, okozat-ok kapcsolatát (azaz egyfajta *konstringencia-relációt*) tudunk értelmezni. Ami a horizontális organizációt illeti, azt a nyelvi képződményt is el tudnánk fogadni szövegnek, amely a két mondatot fordított sorrendben tartalmazza, az adott sorrend azonban jobban megfelel a *tényállás-specifikus horizontális organizációra* vonatkozó elvárásnak.

T1-részlet

Következő példaként Örkény István *Gondolatok a pincében* című szövegének első felét választottam. A teljes szöveg — amelyet Petőfi 2004-ben részletesen elemeztem — egy, a szöveg címét képező, nominális kifejezésből ([K0]: *Gondolatok a pincében*), egy bevezető szövegmondatból ([K1]: *A labda egy betört ablakon leesett az alagsori folyósóra.*), valamint két ötödfokú makroegységnek ([K1]⁵ és [K2]⁵) tekinthető tematikus szövegmondatömbből áll. A teljes szöveg itt elemzett (T1/1-gyel, illetőleg T1/2-vel jelzett) első fele a [K0]-t, a [K1]-et és a [K1]⁵-t tartalmazza.

Annak érdekében, hogy a szemiotikai textológiai szövegmegközelítés aspektusai iránt bővebben érdeklődő olvasó az itt szemléltetésként tárgyalt parciális elemzéshez tágabb kontextust találhasson, ebben a szemléltetésben a Petőfi 2004-ben bemutatott teljes elemzésre támaszkodom, megtartva az ott használt terminológiát és reprezentációformákat.

T1/1

Az *elsőfokú* (egyszerű) [=K], valamint az egyszeresen összetett *másod-* [=K⁰] és a kétszeresen összetett *harmadfokú* [=K⁰⁰] lexikai makroegységek láncá *konkatenált* (szintaktikailag egymástól elválaszthatatlanul összekapcsolt) *összetevőkkel*:

[K0]Gondolatok^a^pincében []

[K1]A^labda egy^betört^ablakon leesett az^alagsori^ folyósóra [.]

[K2]Az^egyik^gyerek, [[K3]a^házmasterék^tizennégy^éves^ kislánya,] lebecgett érte[.] [K4⁰⁰][K4.1]Szegénykének a^villamos levágta a^fél^lábát, s [K4.2⁰][K4.2.1]-boldog^volt, ha [K4.2.2]labdát^szedhetett a^többieknek [.]

[K5⁰⁰][K5.1]Az^{alagsorban} félhomály^{terjengett}, de azért [K5.2⁰][K5.2.1]feltűnt neki, hogy [K5.2.2]egy^{sarokban} megmozdult valami [.]
 [K6⁰][K6.1]Cicus[!] [K6.3] — szolt^{oda} a^{falábú} ház^{mesterkislány}. — [Hát [K6.2]te ^{hogy} kerülsz ide, kiscicám?]
 [K7⁰][K7.1]Fölkapta a^{labdát}, s [K7.3]ahogy^{csak} tudott, [K7.2]elsietett vele[.]

T1/2

Az elsőfokú (egyszerű) [=K], valamint az egyszeresen összetett másod- [=K⁰] és a kétszeresen összetett harmadfokú [=K⁰⁰] lexikai makroegységek láncá *konkatenált* (szintaktikailag egymástól elválaszthatatlanul összekapcsolt) *összetevőkkel és nominális referenciaindexekkel*:

[K0]Gondolatok^a pincében[=o0]

[K1]A^{labda}[=01] egy^{betört} ablakon[=02] leesett az^{alagsori} folyosóra[=03].
 [K2]Az^{egyik} gyerek[=04], [K3]a^{házmesterék} tizennégy^{éves} kislánya[=04], [lebecgett(04) érte(01)]. [K4⁰⁰][K4.1]Szegénykének[=04] a^{villamos}[=05] levágta(05) a^{fél} lábát[=06](04), s [K4.2⁰][K4.2.1]boldog^{volt}(04), ha [K4.2.2]labdát[=01]^{szedhetett}(04) a^{többieknek}[=07].
 [K5⁰⁰][K5.1]Az^{alagsorban}[=03] félhomály[=08]^{terjengett}(08), de azért [K5.2⁰][K5.2.1]feltűnt[=K5.2.2] neki (04), hogy [K5.2.2]egy^{sarokban}[=09] megmozdult (010) valami[=010].
 [K6⁰][K6.1] — Cicus[=011]! [K6.3] — szolt(04)^{oda}(09) a^{falábú} ház^{mesterkislány}[=04]. — [K6.2]Hát te(011) ^{hogy} kerülsz(011) ide(09), kiscicám[=011](04)?
 [K7⁰][K7.1]Fölkapta(04) a^{labdát}[=01], s [K7.3]ahogy^{csak} tudott(04), [K7.2]elsietett(04) vele(01).

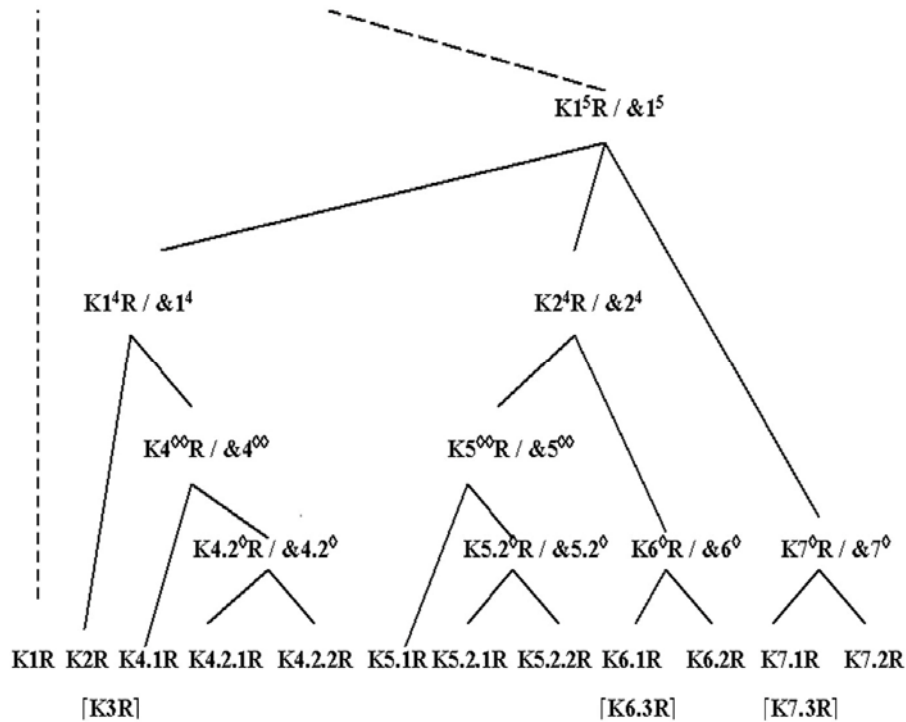
Ebben a reprezentációban a következő referenciaindexeket alkalmaztam:

01 = a labda	07 = a többiek
02 = a betört ablak	08 = a félhomály
03 = az alagsori folyosó	09 = egy sarok
04 = a falábú ház ^{mesterkislány}	010 = valami
05 = a villamos	011 = a kiscica
06 = a 04 fél lába	

A T1/1 vertikális kompozíciós organizációja

Említett könyvemben a T1 vertikális kompozíciós organizációját egy úgynevezett konstrenciadiagrammal ábrázoltam. Itt e diagram egy részének szemléltetésére ágrajzot alkalmazok (lásd 1. ábra)

Ebben — a referenciaindexekkel ellátott T1/2 alapján létrehozott — ágrajzban a tényállásokat „K..R” szimbólumok jelzik (amelyekben „R” a relátumra utal), a tényállások konstrenciáját (szerves összefüggését) kifejezésre juttató (makro-)kötőelemeket, (makro-)konjunkciókat pedig az adott makroegységre utaló számmal kiegészített „&” szimbólumok. A szaggatott vonalak azt érzékeltetik, hogy a K1R-et és a K1⁵R-t (a K2⁵R-rel együtt) hatodfokú konstrencens makroegységgé kell összekapcsolni.

1. ábra

A T1-részlet vertikális kompozíciós organizációjának reprezentációja ágrajzzal

A vertikális kompozíciós organizáció (makro-)kötélemeinek értelmezése

A kötélemek formalizmus alkalmazása nélküli deskriptív globális értelmezése a következő:

- &4.2[◊]: egy tényállást [*boldog volt*] és bekövetkezésének feltételét [*ha labdát szedhetett ...*] összekötő konstingens kapcsolat; mindkét tényállás szereplője *a falábú házmesterkislány* [=04],
- &5.2[◊]: egy perceptív tényállást [*feltűnt neki*] és a percepció tárgyát [*hogyan a sarokban megmozdult valami*] összekötő konstingens kapcsolat; az első tényállás szereplője *a falábú házmesterkislány* [=04],
- &6[◊]: egy megszólítást [*Cicus*] és a megszólítotthoz intézett kérdést [*hát te hogy kerülsz ide kiscicám*] összekötő konstingens kapcsolat, amelyet egy a kommunikációs helyzetre utaló tényállás [K6.3R: *szólt oda...*] is jelez; e kommunikációs helyzet aktív szereplője *a falábú házmesterkislány* [=04],
- &7[◊]: két, időben egymást követő tényállást a [*fölkapta a labdát*] és a [K7.3R: *ahogy csak tudott*] tényállással módosított [*elsietett vele*] tényállást összekötő konstingens kapcsolat; mindhárom tényállás aktív szereplője *a falábú házmesterkislány* [=04],
- &4^{◊◊}: egy tényállást [*szegénykének a villamos ...*] és (komplex) következményét [*boldog volt ha labdát szedhetett ...*] összekötő konstingens kapcsolat; mindhárom tényállás szereplője *a falábú házmesterkislány* [=04],
- &5^{◊◊}: egy tényállást, amely nem sejtet semmiféle következményt [*az alagsorban félhomály terjengett*] és egy bekövetkező tényállás-komplexumot [(de azért) *feltűnt neki hogy a sarokban megmozdult valami*] összekötő konstingens kapcsolat; a tényállás-komplexum szereplője *a falábú házmesterkislány* [=04],
- &1⁴: egy tényállást [a [K7.3R: *a házmesterék tizennégy éves kislánya*] -ként azonosított *egyik gyerek lebecgett érte* [= a labdáért]] és egy azt motiváló tényállás-komplexumot [*szegénykének a villamos ... s boldog volt ha labdát szedhetett ...*] összekötő konstingens kapcsolat; a tényállás-komplexum szereplője *a falábú házmesterkislány* [=04],
- &2⁴: egy komplex tényállást [*az alagsorban ... de azért feltűnt neki hogy a sarokban ...*] egy azt motiváltan követő másik komplex (kommunikatív) tényállással [*cicus — hát te hogy kerülsz ide ...*] összekötő konstingens kapcsolat; mindkét tényállás-komplexum szereplője *a falábú házmesterkislány* [=04],
- &1⁵: e többszörösen összetett tényállás-komplexum konstingenciáját biztosító kapcsolatot az hozza létre, hogy mindez *a falábú házmesterkislánnyal* [=04] történt.

Egy szövegvehikulum (a horizontális kompozíciós organizáció) *létrehozásakor* a vertikális kompozíciós organizáció *kiindulópont*, egy szövegvehikulum *interpretálásakor* ezzel szemben *eredmény*.

A következőkben a horizontális kompozíciós organizáció néhány aspektusát az interpretációfolyamat nézőpontjából tárgyalom.

A T1/1 horizontális kompozíciós organizációja

A horizontális kompozíciós organizáció interpretatív megközelítésekor az egyik fő feladat a *korreferencialitás* megállapítása. (A másik a téma-réma szerkezeté és a tematikus progresszióé, ezek aspektusaival azonban itt nem foglalkozom.)

A korreferencialitás megállapításának feltétele a *konnexitás* és *kohézió* feltárása. Erről a feltárásról a T1/1-re vonatkozóan a következők mondhatók:

A [K2]-t konnexitás kapcsolja a [K1]-hez: *érte – labda*;

A [K3] a [K2] egyik gyerek összetevőjének azonosítója: *a házmesterék tizennégy éves kislánya*; az azonosító funkcióra egyrészt a [K3] közbeékeltszövegmondat jellege, másrészt a *gyerek* és *kislánya* kifejezések között értelmezhető kohézió alapján lehet következtetni;

A [K4.1]-t kohézió kapcsolja a [K2]-höz: *szegénykének [= a házmesterék tizennégy éves kislányának] – lebicegett*;

A [K4.2^o]-t az *s* kötőszó révén konnexitás kapcsolja a [K4.1]-hez;

A [K4.2^o]-n belül az azonos igei szuffixumok révén a [K4.2.1]-t és a [K4.2.2]-t konnexitás kapcsolja egymáshoz;

A [K5.1]-t kohézió kapcsolja a [K1]-hez (és a [K0]-hoz): *alagsor – alagsori folyosó (– pince)*;

A [K5.2^o]-t a *neki* révén konnexitás kapcsolja valamennyi szövegmondathoz, amelyben szerepel *a házmesterkislány*, és kohézió a [K5.1]-hez: *egy sarok – alagsor*;

A [K6.3]-t kohézió kapcsolja a [K5.2.2]-höz: *oda – egy sarok*; és konnexitás valamennyi szövegmondathoz, amelyben szerepel *a házmesterkislány*;

A [K6.3] ezen kívül konnex kapcsolatot teremt a [K6.1] és [K6.2] között – egy kommunikatív aktussá egyesítve azokat;

A [K7.1]-t konnexitás kapcsolja a [K1]-hez: *a labda – a labda* kifejezések ismétlése révén és valamennyi szövegmondathoz, amelyben szerepel *a házmesterkislány*: a megegyező igei szuffixumok révén;

A [K7.3]-t kohézió kapcsolja a [K2]-höz: *ahogy csak tudott – lebicegett* kifejezések révén és valamennyi szövegmondathoz, amelyben szerepel *a házmesterkislány*: a megegyező igei szuffixumok révén;

A [K7.2]-t kettős konnexitás kapcsolja a [K7.1]-hez: egyrészt a *vele – a labda* kifejezések, másrészt a megegyező igei szuffixumok révén.

Összefoglalóan a T1/1-ben

- a konnexitás hordozói
 - egyrészt a *labda* – *érte* – **labdát* – *a labdát* – *vele*,
 - másrészt a *lebicegett* – *a fél lábát* – *boldog volt* – *szedhetett* – *feltűnt neki* – *szólt* – *fölkapta* – (*ahogy csak tudott*) *elsietett* kifejezessorok;
- a kohézió hordozói
 - egyrészt *az alagsori folyosó* – *az alagsorban* – *egy sarokban* – **oda* – **ide*,
 - másrészt *az egyik gyerek* – *a házmesterék tizennégy éves kislánya* – *szegénykének* (*a villamos levágta a fél lábát*) – *a falábú házmesterkislány* kifejezessorok;
- részben konnexitás, részben kohézió hordozója: *cicus* – *te* – *kiscicám*;
- a konnexitás és kohézió megkülönböztetését illetően határeseteknek tekinthetők a következők:
 - amíg a határozott névelős *a labda* kifejezés megismétlése konnexitás hordozójának tekinthető, a névelő nélküli *labda* (mint generikus elem) tekinthető lenne kohézió hordozójának is,
 - az **oda*, **ide* elemeket konnexitás hordozójának is lehetne tekinteni.

Ezeknek és az ezekhez hasonló eseteknek (például a *leesett* – *lebicegett* igék igekötői kapcsolatának) a státusát természetesen tisztázni kell, ezzel a kérdéssel azonban itt nem foglalkozom.

A konnexitás és a kohézió egyértelmű megkülönböztetésének alapja a formai (szintaktikai) és nyelvi-szemantikai relációk közötti egyértelmű különbségtevés.

A kohéziót illetően

- viszonylag egyszerű eset például *az alagsori folyosó* és *az alagsorban* kifejezések között kohéziórelációt megállapítani, mert ehhez segítséget nyújt e kifejezések nyelvi megformáltsága, nem ilyen egyszerű ezzel szemben kohézióreláció értelmezése e kifejezések és egyfelől a *pince*, másfelől az *ablak* és az *egy sarok* kifejezések között;
- hasonlóképpen viszonylag egyszerű *az egyik gyerek* – *a házmesterék tizennégy éves kislánya* – *a ... házmesterkislány* kifejezések közötti kohézió megállapítása, mert ehhez is segítséget nyújt nyelvi megformáltságuk, nem egyszerű ezzel szemben (az egymással részben konnexitás-, részben kohéziórelációban álló) *lebicegett* – *szegénykének a villamos levágta a fél lábát* – *a falábú házmesterkislány* – *ahogy csak tudott, elsietett* kifejezések/tényállások között kohezív (konstringens?) kapcsolatok értelmezése.

A nem egyszerű esetek „nem egyszerű” voltának oka az, hogy értelmezésük a befogadók/interpretátorok részéről különféle természetű tudáselemek birtoklását feltételezi. Ezeknek a tudáselemeknek egy része egy enciklopédikus szótár (tezaurusz) tartalmához tartozónak — és ennek következtében a kohéziórelációk rendszert képező alapjának — tekinthető, másik része viszont csak adott kon-

textusokban feltételezett konstringenciarelációkból vezethető le. Ennek következtében a kohézió- és konstringenciarelációkat a véglegesség igényével nem lehet egymástól egyértelműen elhatárolni.

A következőkben néhány tudáselemekkel kapcsolatos kérdéssel foglalkozom.

2.3. Fogalmi sémák mint a szöveg-összefüggőség hordozói

Ahogy a fenti elemzésekből látható, a szöveg-összefüggőséget (a szöveg-koherenciát) alapvetően a *konstringenciarelációk* biztosítják, azokat pedig arra a világdarabra vonatkozó tudásunk alapján értelmezzük, amelyre feltételezésünk szerint az interpretálandó vehikulum utal. E tudáselemek egy része úgynevezett fogalmi sémákba rendeződik, amelyek prototipikus részét az interpretálandó vehikulumoktól függetlenül birtokoljuk.

A fogalmi sémákról Tolcsvai 2001 280. oldalán összefoglalásként a következők olvashatók:

A fogalmi séma (tudáskeret, forгатókönyv) mint mentális modell, mint a tudás elméleti összetett elrendezése a szöveg [...] koherenciájához hozzájárulhat a puszta említéssel, a fogalmi séma részleges kifejtésével (összetevőinek szövegbeli sorbavételével) és a fogalmi séma megnevezésével és egyidejű részleges kifejtésével. A fogalmi séma részleges kifejtése a szövegben történhet áttételesen, következtetés, bennfoglalás vagy előfeltevés révén is.

A fogalmi sémák — fenti összefoglalásban is említett — két típusának megkülönböztetésében én azok felfogását követem, akik a *tudáskereteket statikus*, a *forгатókönyveket dinamikus* ismereteket magukban foglaló sémákként értelmezik. E megkülönböztetés alapján például (a) az *étterem* fogalomhoz rendelhető *tudáskeret* tartalmát mindazoknak a helyiségeknek, személyeknek és tárgyakkal (statikus) konfigurációja képezi, amelyek egy étteremmel kapcsolatban relevánsak, míg (b) a *vacsora egy étteremben* fogalomhoz rendelhető *forгатókönyv* tartalmát mindazoknak az eseményeknek (történeteknek, cselekvéseknek) a (dinamikus) konfigurációja, amelyek egy éttermi vacsorával kapcsolatban relevánsak (az étterem kiválasztásától kezdve az étterem vacsora utáni elhagyásáig).

Örkény *Gondolatok a pincében* című szövegével kapcsolatban egy *pince-tudáskeret* „megnevezéséről és részleges kifejtéséről” beszélhetünk. A megnevezéssel a címben találkozunk, a részleges kifejtéssel a szövegben: *pince* – (pince) *ablak* – *alagsor* – *alagsori folyosó* – *félhomály* – /patkány/ – *szén*.

E tudáskeret alapelemeihez – mint *sztereotíp* ismereteket – a *Magyar értelmező kéziszótár* a következő értelmezéseket rendel:

- pince** fn 1. Épületnek földalatti helyisége;
- pinceablak** fn A pincének felszíni szellőzőnyílása;
- alagsor** fn A földszint alatti helyiségek szintje;

folyosó fn 1. Épület egy szinten levő részeit összekötő hosszú, keskeny térség (, amelyből helyiségek nyílnak);
félhomály fn Gyenge szürkületszerű megvilágítás.

Könnyű észrevenni, hogy Örkény szövegének ezt az aspektust illető értelmezése nem kíván többet, mint e sztereotíp ismeretek kombinációjának a birtoklását.

Arra, hogy az alagsori folyosóból nyíló helyiségekben mi tárolható, az ÉKSz. Természetesen nem térhet ki, már csak azért sem, mert az idő- és helykontextustól függ — ma például a központi fűtés dominanciájának korában — egyre kevesebb olyan városi pince van, amelyben, többek között, szenet is tárolnak. A szótár természetesen arra se térhet ki, hogy egy szenet (is) tároló pincében patkány is lehet. Ettől függetlenül a pincével kapcsolatos fogalmi sémánk ezeket az ismereteket is tartalmazza.

Örkény *Gondolatok a pincében* című szövegével kapcsolatban *forгатókönyv* típusú fogalmi séma nem értelmezhető.

A továbbiakban kizárólag a *tudáskeretek* — általam teaurisztikusnak nevezett — optimálisan integratív reprezentációjának kérdéseivel foglalkozom.

2.4. Adalékok a tudáskeret típusú fogalmi sémák speciális teaurisztikus reprezentációjához

2.4.1. A teaurusz szakszónak az *Idegen szavak és kifejezések kéziszótára* a következő, jelen témánk szempontjából releváns értelmezését nyújtja:

thesaurus *gör* ...2. olyan egynyelvű szótár, amelyben a szavak fogalmi körök, logikai v. jelentésbeli összefüggések alapján vannak elrendezve.

2.4.2. Ennek az értelmezésnek megfelelő teauruszt állított össze például Roget az angol, Dornseiff a német nyelv számára. Ilyen fajta teauruszunk tudomásom szerint a magyar nyelvre vonatkozóan nincs.

Minthogy egyrészt ezek a teauruszok könnyen hozzáférhetők (felépítésük bárki érdeklődő számára könnyen átlátható), másrészt nem tartalmaznak *integratív fogalomkör-reprezentációkat* (márpedig a kohézió- és/vagy konstringenciarelációk explicit alapon végrehajtható értelmezéséhez ezekre lenne szükség), struktúrájuk tárgyalását itt nem tartom szükségesnek.

2.4.3. Választott témánk tárgyalása szempontjából nagyobb relevanciájú az úgynevezett *dokumentációs teauruszok* struktúrájának elemzése. Ezeket a teauruszokat azért hozták létre, hogy ha egy adott tárgyra/jelenségre vonatkozó dokumentumokat keresünk egy számítógépben tárolt dokumentumhalmazban, a szóban forgó tárgyra/jelenségre utaló *kulcsszóból* kiindulva, az általa jelölt fogalomhoz bármilyen jelleggel, de szisztematikusan kapcsolódó közeli és távoli

A szöveg-összefüggőség hordozói

fogalomhoz könnyen el tudjunk jutni, hogy azután az azokra utaló nyelvi kifejezéseket további kereső kérdéseinkben fel tudjuk használni. (A dokumentációs tezauruszokhoz lásd Petőfi 1969a és Soergel 1969.)

Egy integratív tezaurusz-szócikk struktúráját a 2. ábra szemlélteti. Az ábra – első oszlopa azoknak a kategóriáknak a rövidítéseit tartalmazza, amelyeket Soergel egy tezaurusz-szócikk strukturálásakor az akkor rendelkezésre álló relevánsabb dokumentációs tezauruszok vizsgálata alapján figyelembe veendőnek tartott; – második oszlopa ezekhez a rövidítésekhez hozzárendeli a szóban forgó kategóriák magyar neveit, megadva azokat az angol szavakat is, amelyek alapján az alkalmazott rövidítések értelmezhetők; – harmadik oszlopa a „tenger” kulcsszóhoz rendel az arra alkalmazhatónak vélt kategóriáknak megfelelő nyelvi elemeket, – negyedik oszlopa a „pince” kulcsszó hasonló jellegű tezaurisztikus feldolgozásának eredményeit mutatja.

	<i>kulcsszó</i> (descriptor)	<i>tenger</i>	<i>pince</i>
<i>SY</i>	szinonim terminus	<i>óceán</i>	
<i>EQ</i>	ekvivalens terminus		
TR	fordítás /translation/		
<i>DEF</i>	explicáció /definition/	*	**
<i>SN</i>	tartomány /scope note/		
<i>SF</i>	szemantikai elemei /sem. factors are/		
<i>ISF</i>	szemantikai elem /is sem. factor of/	<i>~part, ~szint</i>	boros ~
<i>FIELD</i>	tematikai csoport /thematic group/		
<i>CAT</i>	kategória [anyag, tulajdonság stb.]		földalatti helyiség
BT	szélesebb /broader/ értelmű terminusok	-----	
<i>BT-LOG</i>	logikai értelemben véve	<i>állóvíz</i>	
<i>BT-WH</i>	egész /whole/ értelemben véve	<i>földkerekség</i>	épület
<i>BT-CON</i>	más módon kapcsolódó		
NT	szűkebb /narrower/ értelmű terminusok	-----	
<i>NT-LOG</i>	logikai értelemben véve	<i>északi ~, keleti ~</i>	
<i>NT-PT</i>	rész /part/ értelemben véve	<i>öböl</i>	alagsori folyosó
<i>NT-CON</i>	más módon kapcsolódó	<i>sósvíz, édesvíz</i>	pinceablak

COL	társ /collateral/ terminusok	-----	
<i>COL-LOG</i>	logikai értelemben véve	<i>tó</i>	
<i>COL-PT</i>	rész /part/ értelemben véve	<i>szárazföld</i>	kamrák
<i>COL-CON</i>	más módon kapcsolódó		lépcsőlejáró
ASC	asszociált terminusok	-----	
<i>ASCR</i>	reflexív módon asszociált	<i>végtelesség</i>	
<i>ASCT</i>	asszociált –hoz /to/	<i>hullámok</i>	szén
<i>ASCF</i>	asszociált –ból /from/	<i>sirály</i>	alagsor
<i>EC</i>	empirikusan kapcsolódó	<i>part, kikötő, világítótorony, hajó</i>	félhomály, patkány

2. táblázat:

Egy integratív teaurusz-szócikk struktúrája

A csillaggal jelölt helyekre behelyettesítendőek a kulcsszavakkal jelölt fogalmak értelmezései, amelyek, ha elfogadjuk az ÉKSz-ban található értelmezéseket, a következők:

- * tenger fn 1. Nagy kiterjedésű, sós állóvíz;
- ** pince fn 1. Épületnek földalatti helyisége.

Azt hiszem, könnyű belátni, hogy az ilyen módon strukturált teaurusz-szócikk alkalmas eszközül szolgálhatnak a kohézió és a konstringencia vizsgálatához, minthogy lehetővé teszik a legkülönfélébb fogalmi relációk explicit reprezentálását.

A teaurisztikus szócikk szövegelemzésben való alkalmazásával itt nem foglalkozom, annak aspektusait Petőfi 1969b-ben tárgyaltam, amelyben Áprily *Madarak a tenger felett* című írását használtam fel szemléltető szöveggént, innen ered a „tenger” kulcsszó kategorizálása. (Ennek a szövegnek az elemzéséhez lásd Petőfi 1997-t is.)

2.5. Záró megjegyzések a szöveg-összefüggőség vizsgálatához

- Ebben az írásban adalékokat próbáltam szolgáltatni
- a szöveggént elfogadott nyelvi tárgyak *vertikális* és *horizontális* *organizációja* vizsgálata szemiotikai textológiai módszerének,
- a *konstringencia* szöveg-összefüggőség biztosításában betöltött elsődleges szerepének,
- a *kohézió* és a *konstringencia* egyszer s mindenkorra való elkülönítése problémáinak,

A szöveg-összefüggőség hordozói

- a *fogalmi sémák* (elsősorban a *tudáskeretek*) figyelembevétele fontosságának, valamint
- a *dokumentációs teauruszok* mintájára létrehozható/létrehozandó teaurusz-szócikkek tudáskeretek explicit reprezentálásához való hozzájárulásának megvilágításához.

A szöveg-összefüggőség vizsgálatának további feladataiként egyrészt a felsorolt témákhoz kapcsolódó kérdésekkel foglalkozó nemzetközi szakirodalmat kell feldolgozni, másrészt különböző nyelvű szövegeket (vagy viszonylagos önállóságú szövegrészeket) kell elemezni az elméleti megfontolások helyességének tesztelésére és/vagy a problémakatalógus kibővítése érdekében.

Irodalomjegyzék

- Petőfi S. J. 1969a. *A teauruszkérdés jelenlegi helyzete különös tekintettel a tudományos műszaki-gazdasági tájékoztatásra*. Budapest, OMKDK.
- Petőfi S. J. 1969b. *On the problems of co-textual analysis of texts* [= International Conference on Computational Linguistics (COLING) 1969, Preprint n. 51. – Megtalálható az Interneten „coling 1969 / Petofi” Webcímen.] (Lásd Petőfi 1971-et is.)
- Petőfi S. J. 1971. Probleme der ko-textuellen Analyse von Texten. In: *Literaturwissenschaft und Linguistik. Ergebnisse und Perspektiven*, hg. von Jens Ihwe. Frankfurt, Atheneum. 173–212. (Petőfi 1969b német nyelvű változata.)
- Petőfi S. J. 1997. *Egy poliglott szövegnyelvészeti-szövegtani kutatóprogram. Officina Textologica* 1. Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó.
- Petőfi S. J. 2004. *A szöveg mint komplex jel. Bevezetés a szemiotikai textológiai szövegsemlélethe*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- Soergel, D. 1969. *Klassifikationssysteme und Thesauri*. Frankfurt am Main.
- Tolcsvai Nagy Gábor 2001. *A magyar nyelv szövegtana*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.

Kommentárok

Minimális követelmények:

1. A szöveg-összefüggőség vizsgálatához egyértelműen el kell különíteni
 - a *nyelvi szöveg* összefüggőségét és a
 - a *tényállás-konfiguráció (tényállás-együttes)* összefüggőségét (szerves egységét) biztosító elemek vizsgálatát, és tisztázni kell a két elemcsoport egymáshoz való viszonyát.

2. A *nyelvi szövet* összefüggőségének elemzéséhez meg kell állapítani a

– *konnexitás* hordozóit,

– a *kohézió* hordozóit,

és tisztázni kell

– a *lehetséges tezaurusz-szócikkeknek*, valamint

– a *fogalmi sémáknak* a kohézió hordozóihoz való viszonyát.

3. A *tényállás-konfiguráció (tényállás-együttes)* összefüggőségének (szerves egységének) elemzéséhez meg kell állapítani a

– a *tudás és/vagy hiedelem típusú elvárásrendszerek*,

– az *abduktív következtetések* és

– a *lehetséges világ fogalma*

alkalmazásának szerepét ebben az elemzésben.

3.

Konnexitás és kohézió mint a szöveg nyelvi szövete összefüggőségének hordozói

Ebben a fejezetben először

3.1. a téma megközelítéséhez felhasznált két írást mutatok be:

3.1.1. a Halliday, Michael A. K. és Hasan, Ruqaiya szerzőpáros 1976-ban megjelent *Cohesion in English* című művének repertóriumát, valamint

3.1.2. e mű egyik részletének Vass Lászlóval együtt létrehozott és 1992-ben a *Szemiotikai szövegtan* periodika 5. kötetében „A szöveg-összefüggőség hordozói Halliday és Hasan szerint” címmel közölt fordításának rövidített változatát, majd

3.2. megjegyzéseket fűzök a téma magyar nyelvre vonatkozó feldolgozásához.

A 3.1.2. pontban jelzett írás rövidített változata két szempontból rövidített:

– elhagytam a szövegek elemzése számára létrehozott kódokat tartalmazó ‘kódoló’ részt, minthogy céloom itt kizárólag a szöveg-összefüggőség Halliday—Hasan szerzőpáros által „kohézió”-nak nevezett változatához a *Cohesion in English* kötetben összeállított eszköztár bemutatása, és

– ezzel a döntéssel egybehangzóan elhagytam a szóban forgó írásba felvett elemzett példát.

További megjegyzésekhez lásd e fejezet 3.2. részét.

3.1.1. A *Cohesion in English* című mű repertórium

Foreword (v). *Preface* (vii).

1. INTRODUCTION. 1.1. The concept of cohesion (1). 1.1.1. Text (1). 1.1.2. Texture (2). 1.1.3. Ties (3). 1.1.4. Cohesion (4). 1.2. Cohesion and linguistic structure (6). 1.2.1. Texture and structure (6). 1.2.2. Cohesion within the sentence? (7). 1.2.3. Cohesion and discourse structure (10). 1.2.4. Cohesion as a semantic relation (11). 1.3. Cohesion and linguistic context (14). 1.3.1. The domain of cohesive relations (14). 1.3.2. Text and situation (19). 1.3.3. Components of the context of situation, and register (21). 1.3.4. The place of cohesion in the linguistic system (26). 1.3.5. The meaning of cohesion (28).

2. REFERENCE. 2.1. Endophoric and exophoric reference (31). 2.2. Types of reference (37). 2.3. Personal reference (43). 2.3.1. Semantic distinction in the

personal system (45). 2.3.2. Speech roles and other roles (48). 2.3.3. Some special kinds of personal reference (52). 2.3.3.1. Extended reference, and text reference (52). 2.3.3.2. Generalized exophoric *reference* (53). 2.3.4. Personal pronouns, possessive determiners and possessive pronouns (54). 2.3.5. Cataphoric reference (56). 2.4. Demonstrative reference (57). 2.4.1. The selective nominal demonstratives *this, these, that, those* (59). 2.4.1.1. Near and not near: *this/these* versus *that/those* (60). 2.4.1.2. Singular and plural: *this/that* versus *these/those* (62). 2.4.1.3. Head and modifier: *this, etc.*, as pronoun versus *this, etc.* plus following noun (62). 2.4.1.4. Extended reference and reference to 'fact': *this* and *that* (66). 2.4.1.5. Anaphoric and cataphoric demonstratives (68). 2.4.2. *The* (70). 2.4.3. Demonstrative adverbs (74). 2.4.4. A final note on demonstratives (75). 2.5. Comparative reference (76). 2.5.1. General comparison (77). 2.5.2. Particular comparison (80). 2.5.3. A note on *so, such* and *as* (84).

3. SUBSTITUTION. 3.1. Substitution and ellipsis (88). 3.1.1. Substitution and reference (88). 3.1.2. Types of substitution (90). 3.2. Nominal substitution (91). 3.2.1. The meaning of substitution *one/ones* (92). 3.2.2. Conditions of use of the nominal substitute (95). 3.2.3. The word *one* other than as substitute (98). 3.2.3.1. Personal pronoun *one* (98). 3.2.3.2. Cardinal number *one* (98). 3.2.3.3. Indefinite article *one* (100). 3.2.3.4. 'Pro-noun' *one* (102). 3.2.4. Summary of uses of *one* (104). 3.2.5. Nominal substitute *same* (105). 3.2.5.1. *say the same* (107). 3.2.5.2. *do the same* (108). 3.2.5.3. *be the same* (109). 3.2.6. Difference between *the same* and *one(s)* as nominal substitutes (110). 3.3. Verbal substitution (112). 3.3.1. The meaning of the verbal substitute *do* (113). 3.3.2. Conditions of use of the verbal substitute (117). 3.3.3. The word *do* other than as substitute (123). 3.3.3.1. Lexical verb *do* (124). 3.3.3.2. General verb *do* (124). 3.3.3.3. Pro-verb *do* (125). 3.3.3.4. Verbal operator *do* (127). 3.3.4. Summary of uses of *do* (128). 3.4. Clausal substitution (130). 3.4.1. Difference between clausal and other types of substitution (130). 3.4.1.1. Substitution of reported clauses (131). 3.4.1.2. Substitution of conditional clauses (134). 3.4.1.3. Substitution of modalized clauses (134). 3.4.2. Similarity among the types of clausal substitution (135). 3.4.3. Some related patterns (137). 3.4.3.1. Response forms (137). 3.4.3.2. Other uses of *so* and *not* (138). 3.4.4. Summary of uses of *so* (139).

4. ELLIPSIS. 4.1. Ellipsis, substitution and reference (142). 4.2. Nominal ellipsis (147). 4.2.1. Ellipsis within the nominal group (147). 4.2.2. Presupposition of nominal elements (150). 4.2.3. Types of nominal ellipsis (153). 4.2.3.1. Specific deictics (155). 4.2.3.2. Non-specific (157). 4.2.3.3. Post-deictics (159). 4.2.3.4. Numeratives (161). 4.2.3.5. Epithets (163). 4.3. Verbal ellipsis (167). 4.3.1.

Ellipsis within the verbal group (167). 4.3.2. Lexical ellipsis (170). 4.3.3. Operator ellipsis (174). 4.3.4. Presupposition of verbal group systems (176). 4.3.4.1. Polarity (176). 4.3.4.2. Finiteness and modality (180). 4.3.4.3. Voice (182). 4.3.4.4. Tense (186). 4.3.5. Summary of verbal ellipsis (192). 4.3.6. Verbal ellipsis and the clause (194). 4.4. Clausal ellipsis (196). 4.4.1. Modal and propositional (196). 4.4.2. No ellipsis of single elements (202). 4.4.3. Ellipsis in question-answer and other rejoinder sequences (206). 4.4.3.1. Direct responses (1): yes/no questions (208). 4.4.3.2. Direct responses (2): WH-questions (210). 4.4.3.3. Indirect responses (212). 4.4.3.4. A note on zeugma (214). 4.4.3.5. Other rejoinders (214). 4.4.4. Ellipsis in 'reporting-reported' sequences (217). 4.4.4.1. Indirect WH-questions (217). 4.4.4.2. Indirect yes/no questions (218). 4.4.4.3. Indirect statements (219). 4.4.4.4. Ambiguity between indirect statements and indirect questions (220). 4.4.4.5. Reports and facts in relation to clausal ellipsis (221). 4.4.5. Clausal ellipsis and clause complexes (222).

5. CONJUNCTION. 5.1. Conjunction and other cohesive relations (226). 5.1.1. Structural equivalents of conjunctive relations (227). 5.1.2. Types of conjunctive expression (230). 5.2. Some common conjunctive elements (233). 5.2.1. The 'and' relation (233). 5.2.2. Coordinate *and* and conjunctive *and* (235). 5.2.3. Other conjunctive elements: *but*, *yet*, *so*, and *then* (237). 5.3. Types of conjunction (238). 5.4. Additive (244). 5.5. Adversative (250). 5.6. Causal (256). 5.7. Temporal (261). 5.8. Other conjunctive items (continuatives) (267). 5.8.1. *now* (268). 5.8.2. *of course* (269). 5.8.3. *well* (269). 5.8.4. *anyway* (270). 5.8.5. *surely* (270). 5.8.6. *after all* (270). 5.9. The cohesive function of intonation (271).

6. LEXICAL COHESION. 6.1. The class of 'general nouns' (274). 6.2. Types of reiteration (277). 6.3. Lexical relations as cohesive patterns (282). 6.4. Collocation (284). 6.5. The general concept of lexical cohesion (288).

7. THE MEANING OF COHESION. 7.1. Text (293). 7.1.1. Length of text (294). 7.1.2. Definitiveness of the concept of text (294). 7.1.3. Tight and loose texture (295). 7.1.4. Imaginary texture (297). 7.2. The general meaning of cohesion (298). 7.3. The meaning of the different kinds of cohesion (303). 7.3.1. General principles behind the different types (304). 7.3.2. Reference (308). 7.3.3. Substitution and ellipsis (314). 7.3.4. Lexical cohesion: reiteration and collocation (318). 7.3.5. Conjunction (320). 7.3.6. Summary (322). 7.4. Cohesion and the text (324). 7.4.1. Texture within the sentence (325). 7.4.2. The texture in discourse (326). 7.4.3. The role of linguistic analysis (327).

8. THE ANALYSIS OF COHESION. 8.1. General principles (329). 8.2. Summary of cohesion, and coding scheme (333). 8.3. Sample texts (340).

Bibliography (357). *Index* (367).

3.1.2. A szöveg-összefüggőség nyelvi hordozói Halliday és Hasan szerint [Halliday, M. A. K.—R. Hasan: *Cohesion in English*, London, Longman, 1976.]

Halliday és Hasan könyve egyike azoknak a legkorábbi könyveknek, amelyek a kohézió (koherencia) vizsgálatát tűzték ki feladatukként, elemzésüket kiterjesztve a kohéziót hordozó (kohéziót teremteni képes) nyelvi elemek maximálisnak tekinthető halmazára. Roland Harweg *Pronomina und Textkonstitution* című könyve (Poetica, Beihefte 2. München, Fink, 1968.) ugyan korábbi, de ő vizsgálatait a ‘helyettesítő’ elemek funkciójának elemzésére korlátozza — ezeket nevezi a legáltalánosabb értelemben ‘pronorninák’-nak.

Halliday és Hasan könyvének ismertetése helyett annak 333–339 oldalakon található összefoglaló alfejezetét közöljük az alábbiakban.

Az angol szöveghez informatív magyar fordítást csatoltunk, amely hol betű szerinti, hol értelemszerű, attól függően, hogy az adott esetben mit tartottunk célszerűnek.

(Halliday—Hasan könyvének felépítéséhez lásd itt a fenti 3.1. szekciót.)

Summary of cohesion

A kohézió összefoglalása

A) Type of cohesion

A kohézió típusa

REFERENCE

REFERENCIA

1. Pronominals

Névmások

(1) singular, masculine egyes sz. hímnemű	<i>he,</i> ő,	<i>him,</i> őt,	<i>his</i> őneki a
(2) singular, feminine egyes sz. nőnemű	<i>she,</i> ő,	<i>her,</i> őt,	<i>hers</i> őneki a
(3) singular, neuter egyes sz. semleges	<i>it,</i> ő/az,	<i>its</i> őneki a/annak a	
(4) plural többes sz.	<i>they,</i> ők,	<i>them,</i> őket,	<i>their, theirs</i> őnekik a

(1–4) functioning as:

a következő funkciókban:

(a) non-possessive, as Head nem birtokos mint főtag	<i>he/him, she/her,</i> ő/öt	<i>it,</i> az/azt	<i>they/them</i> ők/öket
(b) possessive, as Head birtokos mint főtag	<i>his, hers,</i> övé	<i>(its),</i> (azé)	<i>theirs</i> övéké
(c) possessive, as Deictic birtokos mint deiktikus elem	<i>his, her,</i> övé	<i>its,</i> azé	<i>their</i> övéké

2. Demonstratives and definite article

Mutatósók és határozott névelő

(1) demonstrative, near mutatószó, közelre	<i>this/these,</i> ez/ezek,	<i>here</i> itt	
(2) demonstrative, far mutatószó, távolra	<i>that/those,</i> az/azok,	<i>there,</i> ott,	<i>then</i> akkor
(3) definite article határozott névelő	<i>the</i> a (az)		

(1-3) functioning as:

a következő funkciókban:

(a) nominal, Deictic or Head névszói deiktikus elem vagy főtag	<i>this/these,</i> ez/ezek,	<i>that/those,</i> az/azok,	<i>the</i> a (az)
(b) place adverbial helyhatározó	<i>here,</i> itt,	<i>there</i> ott	
(c) time adverbial időhatározó	<i>then</i> akkor		

3. Comparatives (not complete lists)

Hasonlító (nem teljes lista)

(1) identity azonosság	eg: <i>same,</i> pl.: ugyanaz,	<i>identical</i> azonos
(2) similarity hasonlóság	eg: <i>similar(ly),</i> pl.: hasonló(képp), olyan (úgy)	<i>such</i>
(3) difference (ie: non-identity and dissimilarity) különbözőség (azaz: nem azonosság és nem hasonlóság)	eg: <i>different,</i> pl. különböző,	<i>other, else</i> más
(4) comparison, quantity hasonlítás, mennyiségi	eg: <i>more, less,</i> pl.: több, kevesebb,	<i>as many; ordinals</i> ugyanannyi; sorszámnevek
(5) comparison, quality hasonlítás, minőségi	eg: <i>as + adjective;</i> pl.: olyan + melléknév; közép- és felsőfokú melléknévek	comparatives and superlatives

Konnexitás és kohézió

- (1-5) functioning as:
a következő funkciókban
- (a) deictic (1-3)
deiktikus
 - (b) numerativ (4)
mennyiségjelzői
 - (c) epithet (5)
minőségjelzői
 - (d) adjunct or Submodifier (1-5)
járulékos vagy módosító

SUBSTITUTION HELYETTESÍTÉS

1. Nominal substitutes

Névszói helyettesítők

- (1) for noun Head *one/ones*
főnévi főtagé
- (2) for nominal Complement *the same*
névszói kiegészítőé *ugyanaz*
- (3) for Attribute *so*
határozóé *úgy*

2. Verbal substitutes

Igei helyettesítők

- (1) for verb *do, be, have*
igéé *tenni, lenni, bírni*
- (2) for process *do the same/likewise*
folyamaté *tenniugyanazt/hasonlóképpen*
- (3) for proposition *do so, be so*
propozícióé *tenni úgy, lenni úgy*
- (4) verbal reference *do it/that, be it/that*
igei referenciáé *tenni ezt/azt, lenni ez/az*

3. Clausal substitutes

Mondathelyettesítők

- (1) positive *so*
pozitív *úgy*
- (2) negative *not*
negatív *nem*

- (1-2) substitute clause functioning as:
mondathelyettesítő a következő funkciókban:
- (a) reported
közvetített
 - (b) conditional
feltételes
 - (c) modalized
modalizált
 - (d) other
más

ELLIPSIS
ELLIPSZIS

1. Nominal ellipsis
Névszói ellipszis
- (1) Deictic as Head
Deiktikus elem mint főtag
 - i. specific Deictic
specifikus deiktikus
 - ii. non-specific Deictic
nem specifikus deiktikus
 - iii. Post-deictic
posztdeiktikus
- (2) Numerative as Head
Számnév mint főtag
 - i. ordinal
sorszámnév
 - ii. cardinal
tőszámnév
 - iii. indefinite
határozatlan
- (3) Epithet as Head
Jelző mint főtag
 - i. superlative
felsőfok
 - ii. comparative
középfok
 - iii. others
mások

Konnexitás és kohézió

2. Verbal ellipsis

Igei ellipszis

- (1) lexical ellipsis ('from right')
lexikai ellipszis ('jobbról')
 - i. total (all items omitted except first operator)
totális (valamennyi elem el van hagyva, kivéve az első operátort)
 - ii. partial (lexical verb only omitted)
parciális (csak a lexikai ige van elhagyva)
- (2) operator ellipsis ('from left')
operátor ellipszis ('balról').
 - i. total (all items omitted except lexical verb)
totális (valamennyi elem el van hagyva, kivéve a lexikai igét)
 - ii. partial (first operator only omitted)
parciális (csak az első operátor van elhagyva)

3. Clausal ellipsis

Mondatellipszis

- (1) propositional ellipsis
propozicionális ellipszis
 - i. total (all Propositional element omitted)
totális (valamennyi propozicionális elem el van hagyva)
 - ii. partial (some Complement or Adjunct present)
parciális (néhány kiegészítő vagy járulékos elem van jelen)

Megjegyzés: a lexikai ellipszis propozicionális ellipszist implikál,
az operátor ellipszis pedig modálist (...)
- (2) modal ellipsis
modális ellipszis
 - i. total (all Modal element omitted)
totális (valamennyi modális elem el van hagyva)
 - ii. partial (Subject present) [rare]
parciális (az alany jelen van) [ritka]
- (3) general ellipsis of the clause (all elements but one omitted)
a mondat általános ellipszise (egy kivétellel valamennyi elem el van hagyva)
 - i. WH- (only WH-element present)
kérdő- (vonatkozó) elem (csak a kérdő- (vonatkozó) elem van jelen)
 - ii. yes/no (only item expressing polarity present)
igen/nem (csak a polaritást kifejezésre juttató elem van jelen)
 - iii. other (other single clause element present)
más (más egyetlen mondatelem van jelen)
- (4) zero (entire clause omitted)
zéró (a teljes mondat el van hagyva)

- (1-4) elliptical clause functioning as:
 elliptikus mondat a következő funkciókban:
- (a) yes/no question or answer
 igen/nem kérdés vagy felelet
 - (b) WH-question or answer
 kérdő- (vonatkozó) elemes kérdés vagy felelet
 - (c) 'reported' element
 'közvetített' elem
 - (d) otherwise
 más jellegű

CONJUNCTION (items quoted are examples, not complete lists)
ÖSSZEKAPCSOLÁS (a megadott elemek csupán példák, listájuk nem teljes)

Note: (E) = external, (I) = internal.
 Megjegyzés: (E) = külső, (I) = belső.

1. Additive
 Kapcsoló
- (1) simple: (E/I)
 egyszerű (E/I)
 - i. additive *and, and also*
 összekapcsoló és, és... is
 - ii. negative *nor, and... not*
 negatív sem, és... nem
 - iii. alternative *or, or else*
 alternatív vagy
- (2) complex, emphatic: (I)
 komplex, emfatikus: (I)
 - i. additive *furthermore, add to that*
 összekapcsoló továbbá, ehhez jön még
 - ii. alternative *alternatively*
 alternatív ehelyett
- (3) complex, de-emphatic: (I) *by the way, incidentally*
 komplex deemfatikus mellesleg, közbevetőleg
- (4) apposition: (I)
 Értelmező: (I)
 - i. expository *that is, in other words*
 magyarázó azaz, más szavakkal
 - ii. exemplificatory *eg, thus*
 szemléltető például, így

Konnexitás és kohézió

- (5) comparison: (1)
összehasonító: (1)
- i. similar *likewise, in the same way*
hasonló hasonlóképp, ugyanazon a módon
 - ii. dissimilar *on the other hand, by contrast*
nem hasonló másrészt, ellentétképpen
2. Adversative
Ellentétes
- (1) adversative 'proper': (E/1)
ellentétes 'sajátos': (E/1)
- i. simple *yet, though, only*
egyszerű de, bár, csak
 - ii. + 'and'
+ 'és' *but*
hanem
 - iii. emphatic *however, even so, all the same*
emfatikus azonban, még ha... is
- (2) contrastive (avowal): (I) *in (pout of) fact, actually*
kontrasztív (beismerő): (I) valójában, ténylegesen
- (3) contrastive: (E)
kontrasztív: (E)
- i. simple *but, and*
egyszerű de, és
 - ii. emphatic *however, conversely, on the other hand*
emfatikus azonban, épp ellenkezőleg, másrészt
- (4) correction: (1)
helyesítő: (I)
- i. of meaning *instead, on the contrary, rather*
jelentést ehelyett, ellenkezőleg, inkább
 - ii. of wording *at least, I mean, or rather*
kifejezést azt akarom mondani, hogy; vagy inkább
- (5) dismissal: (1)
felfüggesztő: (1)
- i. closed *in any/either case*
zárt minden egyes esetben
 - ii. open-ended *in any case, anyhow*
nyílt végű mindenesetre, egyébként

3. Causal
Okozati
- (1) general: (E/I)
általános: (E/I)
- i. simple *so, then, therefore*
egyszerű így, ekkor, ezért
- ii. emphatic *consequently*
emfatikus következésképpen
- (2) specifikus: (E/I)
specifikus: (E/I)
- i. reason *on account of this*
ok ennek alapján
- ii. result *in consequence*
eredmény következésképpen
- iii. purpose *with this in mind*
cél ennek érdekében
- (3) reversed causal: (I)
megcserélt okoló: (I) *for, because*
mert
- (4) causal, specific: (I)
okoló, specifikus: (I)
- i. reason *it follows*
ok eredményezi
- ii. result *arising out of this*
eredmény ebből következően
- iii. purpose *to this end*
cél evégből
- (5) conditional: (E/I)
feltételes: (E/I)
- i. simple *then*
egyszerű ekkor
- ii. emphatic *in that case, in such an event*
emfatikus ebben az esetben, ilyen esetben
- iii. generalized *under the circumstances*
általánosított az adott körülmények között
- iv. reversed polarity *otherwise, under other circumstances*
megcserélt polaritású máskülönben, más körülmények között
- (6) respective: (I)
viszonylagos: (I)
- i. direct *in this respect, here*
direkt ebből a szempontból
- ii. reversed polarity *otherwise, apart from this, in other respected*
megcserélt polaritású másképpen, ettől eltekintve, más szempontokból

Konnexitás és kohézió

4. Temporal

Időhatározói

(1) simple: (E)

egyszerű

i. sequential

rákövetkező

then, next

azután, rákövetkezően

ii. simultaneous

egyidejű

just then

pont akkor

iii. preceding

megelőző

before that, hitherto

azt megelőzően

(2) conclusive: (E)

konkluzív: (E)

in the end

végül

(3) correlatives: (E)

korrelatív: (E)

i. sequential

sorozatszerű

first ... then

először ... azután

ii. conclusive

konkluzív

at first /originally/formerly ... finally/now

elsőként/eredetileg/először ... végül/ most

(4) complex: (E)

komplex: (E)

i. immediate

közvetlen

at once

egyszerre

ii. interrupted

megszakított

soon

hamarosan

iii. repetitive

ismétlődő

next time

következő alkalommal

iv. specific

specifikus

next day

a következő napon

v. durative

duratív

meanwhile

ezalatt

vi. terminal

terminális

until then

eddig

vii. punctiliar

pontszerű

at this moment

ebben a pillanatban

(5) internal temporal: (I)

belső határozói: (I)

i. sequential

rákövetkező

then, next

azután, rákövetkezően

ii. conclusive

konkluzív

finally, in conclusion

végül, végkövetkeztetésképpen

- (6) correlatives: (I)
 korrelatív: (I)
- i. sequential *first ... next*
 sorozatszerű először ... azután
 - ii. conclusive *in the first place ... to conclude with*
 konkluzív elsőként ... befejezőként
- (7) here and now: (I)
 itt és most: (I)
- i. past *up to now*
 múlt mostanáig
 - ii. present *at this point*
 jelen jelenleg
 - iii. future *from now on*
 jövő a jövőben
- (8) summary: (I)
 összesítő: (I)
- i. summarizing *to sum up*
 összegező összegezve
 - ii. resumptive *to resume*
 összefoglaló összefoglalva
5. Other ('continuative') *now, of course, well anyway, surely, after all*
 Más (folytató) mármost, természetesen, akárhogy is, nyilván, mindazonáltal
6. Intonation
 Hanglejtés
- (1) tone, hang
 (2) tonicity, tónus

LEXIKAL
LEXIKAI

1. Same item
 Ugyanaz az egység
2. Synonym or near synonym
 Szinonim vagy közel szinonim
 (incl hyponym)
 (hiponim beleértve)
3. Superordinate
 Fölérendelt
4. 'General' item
 'Általános' egység

Konnexitás és kohézió

5. Collocation

Kollokáció

- (1-5) having referense that is:
a következő referenciaviszonyokkal:
- (a) identical
azonos
 - (b) inclusive
befoglaló
 - (c) exclusive
kizáró
 - (d) unrelated
egymással viszonyban nem álló

- B) Direction and distance of cohesion*
A kohézió iránya és a kohezív elem távolsága

IMMEDIATE KÖZVETLEN

Not immediate:

Nem közvetlen:

MEDIATED [number of intervening sentences]
KÖZVETETT [a közbeeső mondatok száma]

REMOTE NON-MEDIATED [number of intervening sentences]
TÁVOLI, NEM KÖZVETETT [a közbeeső mondatok száma]

Cataphoric

Kataforikus

3.2. Megjegyzések a *Cohesion in English* tematikájának a magyar nyelvre vonatkozó feldolgozásához.

(a) Mindenekelőtt megállapítható, hogy azok az elemek, amelyeket a Halliday—Hasan szerzőpáros **a szöveg-összefüggőséget biztosító elemek** között „kohéziót létrehozó” elemeknek nevez, a szemiotikai textológia szaknyelve szerint az esetek túlnyomó többségében nem kohéziót létrehozóknak minősülnek.

Ebből a szempontból a szerzőpáros könyvének elemzésekor vizsgálni kell, hogy az általuk rendszerbe foglalt elemek között

- vannak-e olyanok (ha egyáltalán), amelyek a szemiotikai textológia szaknyelve szerint is kohézióteremtőknek minősülnek, és ha igen, melyek azok,
- vannak-e olyanok (ha egyáltalán), amelyek a szemiotikai textológia szaknyelve szerint mind konnexitás, mind kohézió létrehozására szolgálhatnak, és ha igen, melyek azok,
- melyek tartoznak inkább a konstringencia biztosításának körébe, mint a konnexitás, és/vagy a kohézió biztosításába.

(b) Ami az elemek (nyelvi) rendszerbe foglalását illeti, az elemzéskor minimalisan azt kell vizsgálni, hogy

- miben egyezik, és miben különbözik az angol és a magyar nyelv rendszere, és hogy
- mi az egyezés/különbözés következménye a konnexitást/kohéziót biztosító magyar nyelvi elemek osztályozására vonatkozóan.

(Talán elég itt csupán arra utalni, hogy a magyarban nincsenek grammatikai nemek, például csak egyetlen harmadik személyű személyes névmásunk van, az „ő”.)

A program ‘poliglott’ természetében azonban ezt a vizsgálatot ki kell terjeszteni az angol, a magyar és más nyelvek kapcsolatára is!

(c) Valamennyi szövegösszefüggést biztosító elem egyetlen rendszerben való egyesítése érdekében vizsgálni kell azt a kérdést, hogy

- mi módon teremthető kapcsolat a szerzőpáros által tárgyalt elemek és a szemiotikai textológia koncepciója szerint konnexitást, kohéziót és konstringenciát teremtőnek minősülő elemek között.

(d) A szerzőpáros szövegelemzést bemutató példáinak figyelembe vételével ezeknek a kérdéseknek a tisztázása után vizsgálni kell végül azt a **metodológiai** kérdést, hogy

- mi a szöveg-összefüggőség vizsgálatának és a vizsgálat eredményei bemutatásának legpraktikusabb módja.

Megfontolandó, hogy a fenti kérdések elemzéséhez célszerű-e (és ha igen, milyen mértékben célszerű) Roland Harweg *Pronomina und Textkonstitution* című könyvének a figyelembe vétele is.

4.

Konstringencia.

A szövegben feltehetően kifejezésre jutó tényállás-konfiguráció (tényállás-együttes) szerves egysége mint a szöveg-összefüggőség hordozója

(A téma megközelítéséhez elméleti háttérként felhasznált irodalom: az abdukcióról 2007-ben az egri szemiotikai konferencián elhangzott előadásom szövege, valamint a lehetséges világokról a Csúri emlékkönyv számára 2006-ban készített írásom.)

4.1. Az abdukció szerepe a „face to face” kommunikációban és a szöveginterpretációban (A Szemiotikai társaság 2007-es egri konferenciáján elhangzott előadásom.)

Bevezetés

Rövid előadásomban az abdukcióval foglalkozom, mint azzal a következtetésfajttával, amelyre nem fordítunk kellő figyelmet a tudományos diskussziókban, annak ellenére, hogy alapvető szerepet játszik a humán kommunikációban.

Előadásom felépítése a következő: (1) bemutatom a következtetésfajták szerkezetét, (2) utalok az abdukció szerepére a szemiotika mint diszciplína létrejöttében, (3) példákat hozok a ‘face to face’ (a szemtől szembeni) kommunikációban alkalmazott téves abduktív következtetésekre, (4) példákat hozok írott szövegek interpretatív megközelítésében alkalmazott téves abduktív következtetésekre, (5) megjegyzéseket fűzök a jelentéstulajdonítás és az abdukció kapcsolatához. Előadásomat egy-két, a kutatás továbbfolytatására vonatkozó megjegyzéssel zárom.

1. A következtetésfajták szerkezete

A *logikában* és a *szemiotikában* három „dukcióról” („-duktív következtetésről”) szokás beszélni:

- a **dedukcióról**,
- az **abdukcióról** és
- az **indukcióról**.

Ezeknek a következtetéseknél a szerkezete (a klasszikus „bab”-os példával szemléltetve) a következő:

Konstringencia

A *deduktív*:

Tétel: Ebben az asztal mellett lévő zsákban minden bab fehér.

Eset: Ezek az asztalon lévő babok ebből a zsákból valók.

Eredmény: Ezek a babok (*szükségképpen!*) mind fehérek.

Az *abduktív*:

Eredmény: Ezek az asztalon lévő babok mind fehérek.

Tétel: Ebben az asztal mellett lévő zsákban minden bab fehér.

Eset: Ezek a babok (*feltehetően!*) ebből a zsákból valók.

Az *induktív*:

Eredmény: Ezek az asztalon lévő babok mind fehérek.

Eset: Ezek a babok ebből az asztal mellett lévő zsákból valók.

Tétel: Ebben a zsákban (*feltehetően!*) minden bab fehér.

Az a tény, hogy az egyes következtetések belső szerkezetének szemléltetésekor valamennyi szinten ugyanaz az elem (jelen esetben a „bab”) szerepel, azt hivatott jelezni, hogy *a következtetésekben valamennyi szinten ugyanahhoz a kategóriához tartozó elemet kell használnunk*. Ellenkező esetben téves következtetésekhez jutunk.

Példa hibás deduktív következtetésre

Tétel: Minden kezdet nehéz.

Eset: A lustálkodás a bűn kezdete.

Eredmény: Lustálkodni nehéz.

2. Az abdukciónak szerepe a szemiotika mint diszciplína létrejöttében

A szemiotika létrejöttében két tevékenységi terület játszott jelentős szerepet:

– az *orvosi gyakorlaté* és

– a *meteorológiáé*.

Mindkét esetben egy fizikai jelenséghez, egy elváltozott bőrfelülethez, egy felhő-konfigurációhoz (*eredményhez*) kell olyan ‘tapasztalathalmazt’ (*tételt*) keresni, amelyre utalva az adott fizikai jelenséghez (*esethez*) jelentés rendelhető, azaz abduktív következtetést kell végrehajtani.

Az orvosi és meteorológiai *tévedések* oka a legtöbb esetben abban rejlik, hogy a döntések során nem fordítanak kellő figyelmet arra, hogy az abduktív következtetés *nem szükségképpen*, hanem csupán *feltételes*. (A szemléltető példánál maradván: a *fehér* babokhoz (eredményhez) túl gyorsan rendelnek egy *fehér* babokkal teli zsákot (*tételt*).

Abdukciónak (abduktív jelentéstulajdonítást) mindnyájan az alkalmazását megelőzően szerzett *tapasztalataink* alapján hajtunk végre. Az pedig, hogy ki mikor

milyen tapasztalatokkal rendelkeznek, mindenkor *szociokulturális hovatartozásától (meghatározottságától)* függ.

3. Példák téves abdukcióra a szemtől szembeni kommunikációban

(a) A német egyetemen, ahol tanítottam, egy alkalommal egy japán egyetemi hallgató jött hozzám konzultációra, és félre fordított fejjel, nem rám nézve, ült le elém (*eredmény*). Minthogy ilyen esettel korábban sem a magyar, sem a német egyetemi kontextusban nem találkoztam, (*hibás tétel*) alapján ‘pszichés zavar’-nak (*esetnek*) véltem. Csak később tudtam meg, hogy abdukcióm téves volt, mert Japánban egy ‘jól nevelt’ személy nem néz annak a szemébe, akivel beszél (*valódi tétel*).

(b) Más alkalommal, amikor szakirodalmat ajánlva egy japán hallgatónak egy könyvsorozat 30. kötetére utaltam, a hallgatónak elkomorult az arca (*eredmény*). Minthogy azt hittem, ez azért van, mert ezt a könyvet nem ismeri (*hibás tétel*), vigasztalni kezdtem: nem ismerheti, hiszen csak nem rég jelent meg. Meglepetésemre kicsit felindulva elmondta, az bántja, hogy ezt a könyvet még nem kapta meg (*valódi tétel*), pedig a teljes sorozatot megrendelte. Erre természetesen nem gondoltam, mert tapasztalatom szerint ilyen eset európai egyetemi hallgatókkal általában nem fordul elő.

(c) Téves abduktív következtetések azonban nemcsak a szociokulturális kontextusok ‘makro’ különbsége esetén fordulnak elő, hanem az embertársainkkal való mindennapi érintkezéseinkben is. Hányszor megtörténik, hogy *tévesen* értelmezve beszélgetőtársunk arcát, vagy hangját, azonnal olyan kijelentéssel reagálunk, mint „Mi nem tetszik neked már megint!” vagy „Miért bántasz!”, jóllehet valójában egyik eset sem áll fenn.

Az ok minden esetben ugyanaz: nem gondolunk arra, hogy *az abduktív következtetések nem szükségképpen, hanem csupán feltehetően érvényesek*.

4. Példák téves abdukcióra írott szövegek interpretatív megközelítésében

(a) Téves abdukcióval találkozhatunk a szöveg megközelítésnek a tényleges szöveginterpretációt közvetlenül megelőző fázisában.

Többek között téves abdukció esete áll fenn akkor, amikor egy befogadó olyan szemiotikai tárgyat (vehikulumot) nem minősít szöveg vehikulumának, amelyet a befogadók többsége már annak minősít. Ez történik a *konkrét költészet* körébe tartozó bizonyos művekkel (például Tandori „f” betűkből komponált szonettjével), vagy olyan Örkény *egypercessel*, mint a „Villamos-jegy”.

Konstringencia

1976715/f – Emlékszel, amikor így fáztál? Milyen jó lenne, ha az az idő visszatérne; ha most lenne „akkor”.

<p>a)</p> <p>ffffffffffff ffffffffffff ffffffffffff ffffffffffff</p> <p>ffffffffffff ffffffffffff ffffffffffff ffffffffffff</p> <p>b)</p> <p>ffffffffffff ffffffffffff ffffffffffff</p> <p>ffffffffffff ffffffffffff ffffffffffff</p> <p>Tandori Dezső</p>	<p>a) Hangosan olvasva fogvacogtatással is lehet.</p> <p>b) Emlékszel, ahogy „csak egyre jobban” vacogtál, és hogyan nevettek! Libabőrösek voltatok, és ledörzsöltétek egymást – nem tudom, mivel, én nem voltam ott.</p>
--	---

(b) Téves abdukcióval találkozhatunk a tényleges szöveginterpretációnak abban a fázisában, amelyben egy szemiotikai tárgyat már elfogadunk egy szöveg vehikulumának, de azt tipológiailag hibásan minősítjük. Például

- egy irodalmi szöveget nem irodalmi szöveggént kezelünk, vagy megfordítva,
- egy tudományos szöveget népszerűsítő szövegnek tartunk, vagy megfordítva,
- komoly szövegnek vélünk egy ironikus szöveget, vagy megfordítva
- stb.

(c) Téves abdukcióval találkozunk a jelentéstulajdonításkor, ha

- az alkalmazandó ‘*kognitív séma*’ (tudáskeret vagy forgatókönyv) helyett más sémát alkalmazunk (a szövegben például arról van szó, hogy valaki egy étteremben *asztalt foglal*, de az asztalfoglalásról nekünk más forgatókönyvünk van, mint a szöveg alkotójának),

- a szöveg valamely *szavát* nem kontextusának megfelelően értelmezzük (ha ahhoz nem azt az értelmet rendeljük, mint amellyel feltehetően a szöveg alkotója használta),
- stb.

- (d)** Téves abdukcióval találkozunk végül a jelentéstulajdonításkor, ha például
- egy *költői képet* nem az alkotó feltehető szándékának megfelelően értelmezzük (például „a kőszikla meghalt” metaforában a „kősziklához” rendelünk betű szerinti értelmet, míg az alkotó a „meghalt”-ot értelmezte úgy),
 - egy szöveghez nem az alkotó feltehető szándékának megfelelő *szimbolikus jelentést* rendeljük (például a „Minden ajtó be van zárva” költői kijelentéshez azt, hogy ‘valahonnan nem lehet kijutni’, míg az alkotó azt kívánta kifejezni, hogy ‘valahová nem lehet bejutni’).

5. Megjegyzések a jelentéstulajdonítás és az abdukció kapcsolatához

Bármennyire fontos szerepet játszik is az abdukció a jelentéstulajdonításban, a *jelentés-tulajdonítás* és az *abdukció* közé nem lehet egyenlőségjelet tenni.

Egyrészt azért nem, mert vannak olyan szövegek, amelyek magukban hordozzák a jelentésüket. Többé-kevésbé ilyenek a *logika* és a *matematika* szövegei, amelyek bevezetik azokat a fogalmakat, amelyekkel operálnak, és megadják a lehetséges operációk szabályait.

Másrészt azért nem, mert vannak olyan szövegek, amelyek interpretálását nem (abduktív következtetéseket megalapozó) megelőző *tapasztalatok* vezérlik, hanem valamely *diszciplína* konvenciói. Ilyenek például a *filológiai interpretációt igénylő szövegek*, amelyekhez jelentés általában több szöveg összehasonlítása alapján rendelhető.

Záró megjegyzések

Előadásomban a három „dukció” közül elsősorban az *abdukcióval* foglalkoztam, mert a magyar nyelvű szakirodalomban annak tárgyalása nem jelentőségének megfelelő mértékben történik.

Az abdukció mélyrehatóbb elemzéséhez azonban a következő feladatok elvégzése szükséges:

- az abdukció jelentősége felismerésének filozófiatörténeti feltárása, (többek között az interneten található irodalom kritikai feldolgozása),
- a téves abdukciók elkerülése fontosságának tudatossá tétele és stratégiájának kidolgozása,
- az abdukció és a kreativitás kapcsolatának vizsgálata.

Kommentárok:

(1) Egy adott tényállás-konfiguráció (tényállás-együttes) minősítésekor első feladat annak tisztázása, hogy arra a konfigurációra (együttesre) vonatkozóan rendelkezünk-e korábbi tapasztalatokkal.

(2) Ha igen, azt felhasználjuk.

(3) Ha nem, más megközelítéshez (például a lehetséges világ fogalmának alkalmazásához) kell folyamodnunk.

4.2. A szövegvilágok szemiotikai textológiai megközelítése (A Csúri emlékkönyv számára 2006-ban készült írásom)

1. A 'való(ságos) világ', a 'lehetséges világ' és a 'szövegvilág' fogalmak szövegelemzésben való használatáról általában

A 'való(ságos) világ', a 'szövegvilág' és a 'lehetséges világ' fogalmak szövegelemzésben való használata intuitíve könnyen elfogadható: lényegében e fogalmak alkalmazásával annak vizsgálatáról van szó, hogy

(a) az a 'világ(fragmentum)', amely az adott szövegben az olvasó (az interpretátor) véleménye szerint kifejeződik [= szövegvilág], megfelel-e annak a 'világ(fragmentum)nak', ami számára 'tapasztalati valóság'-ként jelentkezik [= való(ságos) világ], s ha nem felel meg, el tud-e egy ilyen világ(fragmentum)ot képviselni [= lehetséges világ];

(b) a szövegvilágban annak szereplői milyen 'való(ságos) világ'-felfogással és 'lehetséges világ'-elképzeléssel rendelkező lényekként léteznek és cselekednek; valamint, hogy

(c) milyen a narrátor 'világa', pontosabban, hogy az általa bemutatott szövegvilág az ő számára milyen módon tűnik 'hozzáférhető'-nek.

Szükségesnek tartom azonban annak hangsúlyozását, hogy a fenti fogalmakat a szövegelemzésben nem pontosan olyan értelemben használja mindenki, ahogy én használtam itt őket, s az esetek többségében a szerzők nem mondják meg, hogy számukra mi a tényleges funkciója e fogalmak használatának. Figyelemre méltó kivételt képez Csúri Károly *Lehetséges világok. Tanulmányok az irodalmi műértelmezés témaköréből* című könyve¹, amely egy fogalomexplicációkat tartalmazó metodológiai bevezető fejezet után elemzések során keresztül mutatja meg, hogyan lehet ezeket a fogalmakat — egy adott koncepció keretében — konzisztens módon használni.

Mielőtt e fogalmak szemiotikai textológiai alkalmazásának néhány aspektusával foglalkoznék, a különféle 'világ'-fogalmak egy lehetséges értelmezésének a szemléltetésére Csúri fogalomexplicációinak alapvető megállapításait idézem.

2. A 'szövegvilág' és a 'lehetséges világ' fogalmak Csúri Károly értelmezésében

Csúri Károly idézett könyve bevezető fejezetében a szöveginterpretálásra vonatkozóan maga elé tűzött feladatot a következőkben fogalmazza meg:

Célkitűzésünk kettős: részint feltárjuk a választott mű jelentésszerkezetét, vagyis a szöveghez rendelünk egy olyan lehetséges világot mint jelentéstartományt, melyet szöveg- és világismeretünk alapján tudunk rekonstruálni. Részint pedig a kérdéses lehetséges világ szerkezetét olyan általános szabályszerűségekkel jellemezzük, amelyek nem korlátozódnak csupán a vizsgált lehetséges világ magyarázatára, hanem egy tipológiai rendszerezés alapját képezhetik. Azok a lépések, melyekkel meghatározott feltételek mellett eljutunk a szabályszerűségek felismeréséig, együttesen az alkalmazott módszernek felelnek meg. A felismert és hipotézisekbe foglalt szabályszerűségeket, illetve ezek rendezett formáját modellnek, vagy modell-struktúrának nevezzük attól függően, hogy az interpretációk leírásakor az elemzés és szabályszerűségek időbeli vagy a szabályszerűség és elemzés logikai építkezési sémáját követjük-e.ⁱⁱ

Csúri interpretációs módszerének az alapját a *modell-elmélet* sajátos (irodalmi művekre alkalmazott) értelmezése képezi. A modellek jellegét és irodalomtudományi alkalmazását a következőképpen jellemzi:

Tulajdonképpen egy kognitív térképet készítünk az előttünk álló, de számunkra rejtvényként feladott, labirintusnak tűnő világról, melyet, metaforikusan szólva, csak akkor értünk meg viszonylag kielégítően, ha modell-térképünkkel kezünkben bárhonnét bárhová el tudunk jutni benne, vagyis tájékozódó képességünk megbízható. Ebben a különleges szférában térképünk akkor optimális, ha pontosan annyi, nem több és nem kevesebb fő- és mellékutat (átfogó és részleges szabályszerűséget) tartalmaz, amennyivel a kérdéses világ minden lényegesnek tartott 'földrajzi' pontja elérhető. Folytatva a képes beszédet, egy irodalmi mű jelentése számunkra a fenti értelemben vett optimális kognitív térkép megrajzolása, amely az irodalmi mű lehetséges világában hasonló tér-, idő-, cselekvés-, norma- és értékorientációt biztosít, mint a földrajzi térképek valós világunk térvizszonyai között.ⁱⁱⁱ

Majd így folytatja:

Az irodalom lehetséges világai és a valós világ között fennálló lényegi különbségekkel itt nem foglalkozunk részletesebben. Mindössze egyetlen eltérő vonásra emlékeztetünk: bár a megismerő alany számára a lehetséges világok és a valós világ egyaránt a nyelven keresztül hozzáférhető, az utóbbi létezése, szemben a lehetséges világokkal, nem kötött a nyelvhez. Ennek egyik következménye az, hogy a kognitív térképünket behálózó utak egészen más szférában futnak, s másként is épülnek fel, mint a földrajzi mappán jelzett útvonalak. Szemben a térképre vetített valósággal, melyről nem mondhatjuk egyértelműen, hogy kezdete és vége van, a lehetséges világok, lévén a nyelvi struktúra függvényei is,

mindig tartanak valahonnét valahová, azaz változó (vagy éppen a változást gátló) állapotok meghatározott soraként jellemezhetők. A lehetséges világokban értelmezett utak ily módon nem tereket, hanem állapotokat kötnek össze egymással.^{iv}

Csúri igen szemléletes alapfogalom-értelmezése összefoglalásának lezárásaként azt a részt idézem még, amelyben a két egymástól különböző *modell*-fogalmat mutatja be:

A modell-fogalomnak két elterjedt használata ismert [...].Az első modell-fogalom [értelmében] [...] a modell lényegében egy nyelvi konstruktum, melyet hipotetikus úton a megismerendő, de közvetlenül nem hozzáférhető tárgy analogonjaként építünk fel. Ismereteinket a modell-eredetiről a hasonlóságon keresztül szerezzük be. [...] A másik modell-fogalom a formális tudományokból származik, az interpretációelméletben gyakorlatilag ismeretlen. Kiindulópontja egy olyan formalizált elmélet felállítása, amelynek nincs közvetlen kapcsolata a tapasztalati tényekkel. Alapját axiómák és következtetési szabályok alkotják. Ha ezeket el is fogadjuk, azt bizonyítanunk kell, hogy az elmélet nem tartalmaz ellentmondásokat. A bizonyítás számára olyan konstruktumokat hozunk létre, melyek a kérdéses formalizált rendszer elvárásainak megfelelnek. A konstruktumokat a formalizált elmélet modelljeinek tekintjük. Más szóval: a modellekkel egy formális, tartalom nélküli rendszert értelmezünk/interpretálunk tartalmilag.^v

Ennek az idézetnek az utolsó kijelentésével, pontosabban e második modell-fogalom irodalmi elemzésben való alkalmazásával kapcsolatban megjegyzi:

...elmélet helyett azonban inkább modell-struktúráról, cselekmény-struktúráról, illetve szabályrendszeréről, modell helyett pedig interpretációról vagy lehetséges világról beszélünk.^{vi}

E két modell-fogalmat a korábbi térképhasonlással is megvilágítja, és pedig a következő módon:

Míg az első modell-fogalom esetében először megismerjük az országot, s ezt követően megrajzoljuk hozzá a térképet, itt [a második modell-fogalom esetében — Petőfi S. J.] fordítva járunk el. Így, mint némely kincskereső: előbb a térkép kerül a kezünkbe, s ehhez próbáljuk megtalálni azt a vidéket, amely kielégíti a térkép előírásait. Vagyis az elmülethez, hipotézisrendszerünkhöz keressük azt a szöveget/szövegvilágot, amely megfelel a feltételeknek, azaz magyarázható a hipotézisrendszer alapján. A hipotetikus szabályszerűségeket kielégítő szövegvilágot lehetséges világnak, gyakran a műfaj jelzéseként elbeszélés-, illetve versvilágnak nevezük. Jól látható, hogy az interpretáció, a lehetséges világ és a modell fogalma egybeesik, hiszen valamennyien a szabályszerűségekkel magyarázott szövegvilág szinonimái.^{vii}

Az irodalmi szövegvilág és az irodalmi lehetséges világok 'feltárása' alap-eszközének Csúri az úgynevezett motívumok és emblémák rendszerének az elemzését tartja. Ha ez a módszer nem is alkalmazható valamennyi irodalmi mű

esetében, ismerete jelentős mértékben gazdagítja az irodalmi művekre vonatkozó tudásunkat.

3. A 'való(ságos) világ', a 'szövegvilág' és a 'lehetséges világ' fogalmak szemiotikai textológiai értelmezése

A szemiotikai textológia olyan szövegtani diszciplína, amely nemcsak az 'irodalmi funkcióval rendelkező'-nek tekintett, hanem 'bármilyen kommunikatív funkcióval bíró'-nak tartott szövegek formai és jelentéstani felépítésének interpretálásához is kíván módszert és eszközöket nyújtani.

Ami e felépítések interpretálását illeti, különféle interpretációtípusok között tesz különbséget. Ezek közé sorolja — többek között — az úgynevezett 'közvetlen' [= első fokú] és a 'közvetett' [= másodfokú] interpretációt is, ahol ez utóbbi szintén nem csak az irodalmi művek interpretációjában játszik szerepet.

Ezekből a tulajdonságaiból következően a lehető legáltalánosabb (az egyes szövegtípusoktól maximális mértékben független) szinten használja a különféle 'világ'-fogalmakat, és alkalmazásuk explicit reprezentálása számára sajátos felépítésű kanonikus nyelvet definiál.

Az alábbiakban — röviden — kizárólag a kanonikus nyelv felépítésével és alkalmazásával foglalkozom.

3.1. A kanonikus nyelv felépítésének és alkalmazásának néhány aspektusa

3.1.0. Általánosságban azt mondhatjuk, hogy egy — két személy között létrejövő — kommunikáció akkor funkcionál zavaró momentumok nélkül, ha a bármelyikük által kifejezésre juttatott világfragmentumot a másik is 'hozzáférhető'-nek tudja tartani. Más szóval: ha az, amit az egyik tud, hisz, tapasztal stb., a másik számára is tudhatónak, hihetőnek, (meg)tapasztalhatónak tűnik — abban az esetben is, ha ő maga ennek eddig nem volt tudatában. Ugyanakkor a kommunikáció egy érdekes sajátossága, hogy nem juttatjuk minden esetben explicit módon kifejezésre azt, hogy abból, amit másokkal közlünk, mi az, amit tudunk, hiszünk, tapasztaltunk, elképzelünk stb. Ennek 'feltárását' ('kitalálását') a kommunikációs partnerünkre bizzuk. A 'hozzáférhetőségre' vonatkozó kérdés egy kommunikációs-szituációban általában csak akkor hangzik el, ha valamelyik fél ennek az információnak az ismeretét elengedhetetlenül fontosnak tartja.

Az azonban, ami egy 'mindennapi kommunikációs-szituáció'-ban lefolytatott kommunikációval kapcsolatban elmondható, természetesen az írott (nyomtatott) szövegek interpretációjára is átvihető, annak figyelembevételével, hogy ilyen szövegek interpretációja esetén általában nem tehetünk fel kérdéseket a szerzőnek.

Ahhoz, hogy akár a hétköznapi kommunikáció, akár a szöveginterpretáció folyamatát egyértelmű módon tárgyalhassuk, elengedhetetlenül szükséges a fel-tételezett 'hozzáférhetőségi relációk'-at kifejezésre juttatni képes, úgynevezett

Konstringencia

‘világalkotó elemek’ és ‘(lehetséges) világalkotóelem-láncok’ explicit reprezentálása. A szemiotikai textológiában erre a célra szolgál a kanonikus nyelv.

3.1.1. Ha egy kommunikációs-szituációban létrehozott szöveg alapelemeit szövegmondatoknak nevezzük, egy szövegmondat kanonikus reprezentációjának globális struktúráját a következő formulával fejezhetjük ki:

$$P^K :: T, \text{ ahol} \\ T = P^{P^m} :: P^V :: (P^{D^v} ::) P^D$$

A szimbólumok közül P^K a kommunikatív propozíció, T az úgynevezett atomi szöveg, P^{P^m} a performatív modális, P^V a közvetlen funkcióban használt világalkotó, P^{D^v} a deskriptív funkcióban használt világalkotó, P^D pedig a deskriptív propozíció szimbóluma.

Valamennyi propozíció két [funktör]{argumentumai} struktúrából áll. Ezeknek a struktúráknak az alkalmazásával a felsorolt propozíciók szerkezete a következő módon érzékeltethető:

$$P^K = [\text{FENNÁLL AZ ESET}] \{a \underline{t}^k \text{ időben és a } \underline{h}^k \text{ helyen, hogy } p^K\} \\ p^K = [\textit{kommunikálja}] \{az \text{ adó, a vevőnek, } T\text{-t}\}$$

$$T : P^{P^m} = [\text{FENNÁLL AZ ESET}] \{\text{itt és most, hogy } p^{P^m}\} \\ p^{P^m} = [\textit{közlöm}] \{\text{én, az adó, veled, a vevővel, hogy } P^V\}$$

A performatív modális propozíciók funktoirai között a *közlöm*, *állítom*, (csak úgy) *mondom* kitüntetett szerepet játszanak.

$$P^V = [\text{FENNÁLL AZ ESET}] \{\text{itt és most, hogy } p^V\} \\ p^V = [\textit{emlékszem/látom}] \{\text{én, az adó, hogy } < P^{D^v} / P^D >\}$$

A világalkotó propozíciók egy része közvetlen elérhetőségi relációt fejez ki, ezek között a *látom*, *hallom*, *tapasztalom* funktoirúak játsszák a döntő szerepet. Más részük deskriptív funkciójú világalkotó propozíciókkal folytatódó világalkotó propozíciólánc első eleme, ezek között kitüntetett szerepet játszik az *emlékszem* funktoirú. Vannak végül olyanok is, amelyek mindkét szerepet betölthetik, ilyen többek között az *elképzelem* funktoirú.

$$P^{D^v} = [\text{FENNÁLLT AZ ESET}] \{a \underline{t}^{D^v} \text{ időben és a } \underline{h}^{D^v} \text{ helyen, hogy } p^{D^v}\} \\ p^{D^v} = [\textit{látom}] \{\text{én, az adó, hogy } P^D\}$$

$$P^D = [\text{FENNÁLL AZ ESET}] \{a \underline{t}^D \text{ időben és a } \underline{h}^D \text{ helyen, hogy } p^D\} \\ p^D = [\textit{*rajzol*}] \{\textit{*Péter*}\}$$

A *rajzol* funktor egyike a lehetséges deskriptív funktoroknak, és a Péter argumentum egyike a *rajzol* funktorral együttállni tudó argumentumoknak.

3.1.2. A kanonikus nyelv egyértelmű alkalmazásának biztosítására még két reláció bevezetése szükséges: ezek egyike a *res translata*, másika a *res creata* reláció.

(a) Két szomszédos $P^x - P^y$ proposíció között *res translata* reláció [= \leftarrow] áll fenn, ha a P^y proposíció egy valóságos tényállást juttat kifejezésre, és ez a proposíció ‘átvivődik’ a P^x proposícióba. (Például: Péter (valóban) rajzol [= P^y], és így az adó ténylegesen lát(hat)ja, hogy Péter (valóban) rajzol [= [$P^x \leftarrow P^y$]].)

b) Két szomszédos $P^x - P^y$ proposíció között *res creata* reláció [= \rightarrow] áll fenn, ha a P^y proposícióban kifejezésre jutó tényállás nem valóságos, hanem azt a P^x proposíció ‘hozza létre’. (Például: Péter valójában *nem* rajzol, az adó azonban úgy látja, hogy Péter rajzol [= [$P^x \rightarrow P^y$]].)

E két reláció bizonyos értelemben a logikában használt *de re* és *de dicto* kategóriák alkalmazásának kiterjesztése.

3.2. A ‘való(ságos) világ’, a ‘szövegvilág’ és a ‘lehetséges világ’ fogalmak, valamint a *res translata* és a *res creata* relációk szemiotiai-textológiai alkalmazása (Példaszöveg Örkény István *Az otthon* című egyperces)

Az otthon

A kislány még csak négyéves volt, emlékei bizonyára összemosódtak, s az anyja, hogy tudatosítsa benne a küszöbön álló változást, odavitte a szögesdrót-kerítéshez, és messziről megmutatta neki a szerelvényt.

— *Nem is örülsz? — Ez a vonat visz haza.*

— *És akkor mi lesz?*

— *Akkor otthon leszünk.*

— *Mi az, hogy otthon? — kérdezte a gyerek.*

— *Ahol azelőtt laktunk.*

— *És ott mi van?*

— *Emlékszel még a mackódra? — Talán a babáid is megvannak még.*

— *Anyu — kérdezte a gyerek — otthon is vannak őrök?*

— *Ott nincsenek.*

— *Akkor — kérdezte a kislány — onnan meg lehet majd szökni?*

3.2.1. Az első bekezdésben a következő tényállásokról van szó:

(a): a kislány még csak négyéves volt;

(b): a kislány emlékei bizonyára összemosódtak;

(c): a kislány anyja tudatosítani akarja a kislányban a küszöbön álló változást;

(d): a kislány anyja odavitte a kislányt a szögesdrót-kerítéshez;

Konstringencia

- (e): a kislány anyja (a szögesdrót-kerítésnél) messziről megmutatta a kislánynak a szerelvényt;
(f): ((d) + (e)), mivel (c).

Ha az interpretátor fontosnak tartja annak ismeretét, hogy a narrátornak milyen lehetett a 'viszonya' (a 'hozzáférhetőségi relációja') az általa elmondott állapotokhoz és történésekhez, a fentiekben felsorolt (a)-(f) tényállásokkal kapcsolatban erre a viszonyra vonatkozóan a következő feltételezéseket fogalmazhatja meg:

(1) *Az otthon* című egyperces 'irodalmi' funkcióval rendelkező szöveg igényével létrehozott kommunikátum, azaz annak szerzője az első bekezdésben *elképzeli*, hogy van egy anya és kislánya, akikre vonatkozóan fennáll ((a)-(f)), és ennek az ((a)-(f))-nek a kommunikálása céljából bevezet egy 'mindentudó'-típusú fiktív narrátort, aki *tudja*, hogy (a)-(f). (Természetes ez a bizonyos 'fiktív-narrátori tudás' is specifikálható annak megfelelő módon, ahogy az egy nem fiktív narrátorral kapcsolatban elvégezhető — lásd alább.)

Ebben az esetben a szerző és az első bekezdés szövege között *res creata*, a narrátor és az első bekezdés szövege között pedig *res translata* reláció áll fenn.

(2) *Az otthon* című szöveg *ténylegesen megtörtént eseményt* mond el (amely természetesen nem zárja ki, hogy ennek a szövegnek 'irodalmi' — szimbolikusan (másodfokú szinten) is közölni tudó — funkciója is lehet). Ebben az esetben az interpretátor például egy 'szem- és fültanú'-típusú narrátorra is gondolhat. Erről a narrátorról a kommunikáció idején a következő 'hozzáférhetőségi relációk'-at tételezheti fel:

- *emlékezhet arra, hogy feltételezte*, vagy *emlékezhet arra, hogy tudta* (mert például a kislány anyja közölte vele), hogy (a);
- *emlékezhet arra, hogy feltételezte*, vagy *emlékezhet arra, hogy tudta* (mert például a kislány anyja közölte vele), hogy (b);
- *emlékezhet arra, hogy feltételezte*, vagy *emlékezhet arra, hogy tudta* (mert például a kislány anyja közölte vele), hogy (c);
- *emlékezhet arra, hogy látta*, hogy (d);
- *emlékezhet arra, hogy látta*, hogy (e);
- *emlékezhet arra, hogy feltételezte*, vagy *emlékezhet arra, hogy tudta* (mert például a kislány anyja közölte vele), hogy (f).

Ebben az esetben a szerző és az első bekezdés szövege között *res translata*, a narrátor és az első bekezdés szövege között pedig vagy *res creata*, vagy *res translata* reláció áll fenn.

3.2.2. A szöveg további részének interpretációja annyival komplexebb, hogy figyelembe kell venni a kislány világra és nyelvre vonatkozó elképzelését/tudását(?) is, és azt megfelelő világalkotó propozíciókkal kell reprezentálni. Ezzel a kérdéssel azonban itt nem foglalkozom.

4. Néhány záró megjegyzés

Ebben a tanulmányban a különféle ‘világ’-fogalmak és az úgynevezett ‘világalkotó elemek’ valamint egy kanonikus nyelv szemiotikai textológiai interpretációban való alkalmazásának néhány kérdésével foglalkoztam.^{viii}

Ahhoz, hogy e fogalmak és elemek adekvát szemiotikai textológiai használatának biztosításához szilárd alapot teremthessünk, mindenekelőtt a következő feladatok elvégzése szükséges:

- azon szavak és kifejezések lehetőség szerint teljes listájának az összeállítása, amelyek a magyar nyelvű szövegekben ‘világalkotó funkció’ betöltésére képesek;
- a világalkotó elemek kombinálhatóságának az elemzése;
- analitikus-kreatív és kreatív-produktív gyakorlatok végzése a világalkotó elemek használatához;
- lehetséges világfragmentum-konfigurációk hozzárendelése szövegekhez, különféle narrátorokat és interpretátorokat feltételezve.

Kommentárok:

(1) Ha az adott tényállás-konfigurációt (tényállás-együttest) el tudjuk fogadni mint egy lehetséges világhoz tartozó konfigurációt (együttest), ennek az elfogadásnak a jegyében minősítjük azt .

(2) Ha nem, az adott konfigurációt (együttest) nem tarthatjuk konstringesnek, s ennek következtében az adott verbális képződményt nem tarthatjuk koherensnek, más szóval nem tarthatjuk szövegnek.

ⁱ Csúri Károly: *Lehetséges világok*. Tanulmányok az irodalmi műértelmezés témaköréből. Budapest: Tankönyvkiadó, 1987.

ⁱⁱ I.m., 9–10.

ⁱⁱⁱ I.m., 28.

^{iv} I.m., 28–29.

^v I.m., 30–31.

^{vi} I.m., 31.

^{vii} I.m., 31–32.

^{viii} A szemiotikai-textológia koncepciójához lásd Petőfi S. János: *A szöveg mint komplex jel*. Bevezetés a szemiotikai-textológiai szöveg szemléletbe. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2004. *Az otthon* korábbi elemzéseihez lásd Petőfi S. János: A szövegszignifikáció aspektusai és azok szemiotikai-textológiai tárgyalása. In: Petőfi S. János–Békési Imre (szerk.): *Szemiotikai szövegtan 2*. Szeged: JGyTF Kiadó 1991: 7–37. és Petőfi S. János: *Lehetséges világok – szövegvilágok*. In: Petőfi S. János–Bácsi János–Békési Imre–Benkes Zsuzsa–Vass László: *Szövegtan és prózaelemzés*. A rövidpróza kreatív-produktív megközelítéséhez. Budapest: Trezor Kiadó, 41–61.

5.

A szöveg-összefüggőség hordozói (második közelítés)

Konnexitás, kohézió, konstringencia — koherencia

Ma már általánosan elfogadható az a nézet, hogy egy verbális képződmény *koherenciája* (*szövegsége*) nem nyelvi szövetének összefüggőségétől — konnexitásától és/vagy kohéziójától — függ, hanem attól, hogy a nyelvi szövege által feltehetően utalt tényállásokat szerves egységű *tényállás-konfigurációnak* (*tényállás-együttesnek*), más kifejezéssel élve konstringens képződménynek tudjuk-e elfogadni.

Ebben a fejezetben ezzel a nézettel, valamint e nézet szemiotikai textológiai elemzésben való realizálásával foglalkozom, akadémiai székfoglaló beszédemnek a Magyar Nyelv című folyóirat számára elkészített változatából kiindulva.

1. Lássunk mindenekelőtt néhány két mondatból álló verbális képződményt nyelvi szövetük és a velük kapcsolatban figyelembe vehető világdarabok (tényállás-konfigurációk) viszonyának szemléltetésére.

A) A verbális képződmények *k o n n e x i t á s á t* és az általuk (feltehetően) utalt *v i l á g d a r a b o k* viszonyát szemléltessék a következő példák.

1. *Tegnap éjszaka háromszor felébredtem.*
Roszzakat álmodtam.

E két mondat között szintaktikai kapcsolatot teremt a *felébredtem* és *álmodtam* szóalakok egyes szám első személyre utaló toldaléka. Más szóval: a verbális képződmény nyelvi szövege *k o n n e x*. A képződmény továbbá mint *s z ö v e g* is elfogadható, mert a mondatai által utalt tényállások szerves egységet alkotóknak tekinthetők.

De vajon a konnexitás önmagában mindig elegendő-e egy verbális képződmény szövegségének a biztosításához? Könnyen belátható, hogy nem, ahogy azt az alábbi 2. példa bizonyítja.

2. *Tegnap éjszaka háromszor felébredtem.*
Öt évvel ezelőtt egy jó filmet láttam.

A verbális képződményt alkotó két mondat között a *felébredtem* és *láttam* szóalakok egyes szám első személyű toldaléka itt is szintaktikai kapcsolatot hoz

A szöveg-összefüggőség hordozói (második közelítés)

létre. A verbális képződmény nyelvi szövete tehát *k o n n e x*. A képződmény azonban mint *s z ö v e g* nem fogadható el, mert a két utalt tényállás itt — ellentétben az 1. képződmény mondatai által utalt két tényállással — nem tekinthető szerves egységet alkotónak.

B) A verbális képződmények *k o h é z i ó*ját és az általuk (feltehetően) utalt *v i l á g d a r a b o k* viszonyát szemléltessék a következő példák.

1. *Tegnap éjszaka háromszor felébredtem.*

Először egy rossz álmra, másodszor valami zajra, harmadszor egy telefonhívásra.

E két mondat között nem áll fenn szintaktikai kapcsolat, azaz a verbális képződmény nyelvi szövete nem *k o n n e x*.

Nyelvi-jelentéstani kapcsolatot teremt viszont közöttük a *háromszor* szóalak és az *először*, *másodszor*, *harmadszor* felsorolás. Más szóval: a verbális képződmény nyelvi szövete *k o h e z í v*. A képződmény továbbá mint *s z ö v e g* is elfogadható, mert a mondatai által utalt tényállások szerves egységet alkotóknak tekinthetők.

De vajon a kohézió önmagában mindig elegendő-e egy verbális képződmény szövegségének a biztosításához? Könnyen belátható, hogy nem, ahogy azt az alábbi 2. példa bizonyítja.

2. *Tegnap éjszaka háromszor felébredtem.*

Tegnapelőtt a ma holnapután volt.

E két mondat között nem áll fenn szintaktikai kapcsolat, azaz a verbális képződmény nyelvi szövete nem *k o n n e x*.

A két mondat között a *tegnap* szó, valamint a *tegnapelőtt*, *ma* és *holnapután* szóalakok azonban nyelvi-jelentéstani kapcsolatot hoznak létre. A verbális képződmény nyelvi szövete tehát *k o h e z í v*. A képződmény mégsem fogadható el mint *s z ö v e g*, mert a két utalt tényállás itt — ellentétben az 1. képződmény mondatai által utalt két tényállással — nem tekinthető szerves egységet alkotónak.

C) A következő példa másfelől azt szemlélteti, hogy egy két mondatból álló verbális képződmény szövegségét nyelvi szövetének *k o n n e x*itása és/vagy *k o h é z i ó*ja hiányában is biztosítani tudja egy szerves egységet alkotó tényállás-konfiguráció.

Tegnap éjszaka háromszor felébredtem.

Erős szélvihar volt

Ezt a verbális képződményt nagy valószínűséggel mindnyájan el tudjuk fogadni koherens szövegnek, jóllehet sem szintaktikai, sem nyelvi-jelentéstani kapcsolat nincs a nyelvi szövet két mondata között. Más szóval ennek a verbális képződménynek nyelvi szövete se nem konnex, se nem kohezív. A képződmény azonban ennek ellenére elfogadható szövegnek. E két mondatot ugyanis összekapcsolja az, hogy az általuk utalt tényállásokat szerves egységet képező tényállásoknak tudjuk tartani, minthogy okozat-ok összefüggést tudunk feltételezni közöttük.

Ezekből a példákból az is következik, hogy egy verbális képződmény szövegsége kizárólag nyelvészeti eszközökkel se fel nem fedhető, se le nem írható.

2. A szemiotikai textológiai elemzésben ezért jelentéstani szempontból elemezni kell a vizsgált nyelvi képződménynek mind nyelvi szövetét, mind az általa (feltehetően) utalt tényállás-konfigurációt, tényállás-együttest.

Ennek az elemzésnek a személtetéséhez használjuk fel itt Csokonai Vitéz Mihály „Tartózkodó kérelem” című versének az alábbiakban „T₁Ve” szimbólummal jelölt ’törzsszövegét’.

T₁Ve

*A hatalmas szerelemnek
Megemésztő tüze bánt.
Te lehetsz írja sebemnek
Gyönyörű kis tulipánt!
Szemeid szép ragyogása
Eleven hajnali tűz,
Ajakid harmatozása
Sok ezer gondot elűz.
Teljesítsd angyali szókkal
Szeretőd, amire kért:
Ezer ambrózia csókkal
Fizetek válaszodért.*

2.0. Minthogy a jelentéstani elemzés a lexikai nyelvi formáció elemzésének eredményére épül, először azt kell reprezentálni.

A T₁Ve lexikai nyelvi formációja reprezentációjának létrehozásához a T₁Ve-t először lebontjuk első fokú kompozícióegységnek [K] nevezett elemi összetevőire, majd elvégezzük szintaktikai elemzésüket, amitől itt eltekintettem (lásd a T₁Ve/Fo reprezentációt, amelyben a szintaktikai elemzés hiányát a „^o” szimbólum jelzi).

A szöveg-összefüggőség hordozói (második közelítés)

T₁Ve/Fo

- °K₁ [A hatalmas szerelemnek megemésztő tüze bánt]
- °K₂ [Te lehetsz írja sebemnek gyönyörű kis tulipánt]
- °K₃ [Szemeid szép ragyogása eleven hajnali tűz]
- °K₄ [Ajakid harmatozása sok ezer gondot elűz]
- °K₅ [Teljesítsd angyali szókkal szeretőd, amire kért]
- °K₆ [Ezer ambrózia csókkal fizetek válaszóért]

2.1. A jelentéstani elemzés **első** lépéseként (a sensus reprezentációjának létrehozásához) írjuk át a T₁Ve/Fo-t olyan szövegmondatok („K” szimbólummal jelzett kompozícióegységek) sorává, amelyekben egyrészt feltüntetjük a T₁-ben explicite jelen nem lévő, de abból kikövetkeztethető elemeket, másrészt korreferenciaindexeket alkalmazunk (lásd T₁Ve/Se).

T₁Ve/Se

- K₁ = [A hatalmas szerelemnek megemésztő tüze bánt /(engem)[i01]/]
- K₂ = [Te[i02] lehetsz írja sebem(i01)nek gyönyörű kis tulipánt]
- K₃ = [Szemeid(i02) szép ragyogása eleven hajnali tűz]
- K₄ = [Ajakid(i02) harmatozása sok ezer gondot elűz]
- K₅ = [Teljesítsd[i02] angyali szókkal szeretőd[?], amire kért]:
- K₆ = [Ezer ambrózia csókkal fizetek[i01] válaszó(i02)ért].

Ebben a felsorolásban

- az „engem” kikövetkeztetett kiegészítés;
- a szögletes vagy kerek zárójelbe tett háromjegyű szimbólumok pedig verbális (kor)referenciaindexek (a beszélőre közvetlen utalás feltételezése esetében az [i01], közvetettben az (i01), a megszólítottra közvetlen utalás feltételezése esetében az [i02], közvetettben az (i02) referenciaindex utal).

2.2. Az elemzés **második** lépéseként elemezzük ezeknek a kompozícióegységeknek a referenciaindexeken alapuló konnex és kohezív kapcsolatát a kompozícióegységek lineáris egymásutánjának figyelembevételével.

	A megszólított	a beszélő
K ₁ :		/(engem)/
K ₂ :	<i>te</i>	<i>sebem</i>
K ₃ :	<i>szemeid</i>	
K ₄ :	<i>ajakid</i>	
K ₅ :	<i>teljesítsd</i>	
	<i>szeretőd</i>	<i>szeretőd</i>
K ₆ :	<i>válaszóért</i>	<i>fizetek</i>

A k o n n e x i t á s vizsgálata a következő eredményre vezet:

- Az első kompozícióegységben nincs jelen a „megszólított”, és a „beszélő”-re is csak implicit utalás történik.
- A kompozícióegységek sora a másodiktól a hatodikig a megszólítottra utaló lexikai elemek révén k o n n e x láncot képez, (ebben a láncban azonban az első és a második kompozícióegység az /(engem)/ implicit volta következtében csak ’virtuális konnex párt’ képez).

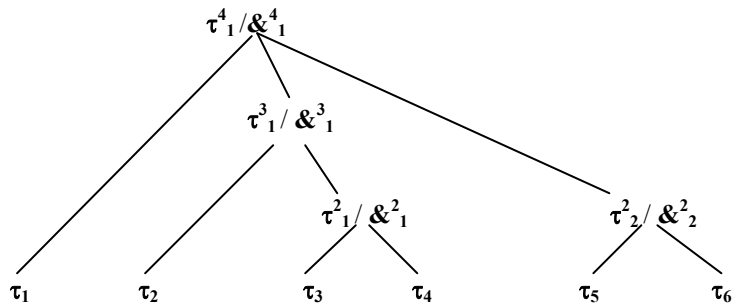
A k o h é z i ó vizsgálata pedig a következőre:

- Az első és második kompozícióegység között csupán implicit kohezív kapcsolat értelmezhető.
- A második kompozícióegységgel kezdődően nem értelmezhető kohezív lánc. Az értelmezést az is nehezíti, hogy a *szertőd* szóhoz a sensus szintjén nem rendelhető referenciaindex.

2.3. Az elemzés **harmadik** lépéseként a relátum-imágó reprezentációját kell létrehozunk, ami először egy relátum reprezentációjának (egy tényállás-konfiguráció diagramjának) megalkotását jelenti. Az egyik lehetséges megoldásként fogadjuk el a T_1Ve /Tényállás-konf. diagramot).

T_1Ve /Tényállás-konf. diagram

a T_1Ve -hez rendelhető referenciális-jelentéstani architektonika

Ebben a diagramban

- a „τ” szimbólumok a tényállásokat jelzik,
- a „&” szimbólumok pedig a tényállás-specifikus kapcsolóelemeket.

Minthogy a T_1 szövegségét ennek a tényállás-konfigurációnak a szervezete kell, hogy biztosítsa, meg kell vizsgálnunk, hogy a T_1Ve által feltehetően utalt tényállás-konfiguráció, amely a mindenkor befogadó feltevései alapján hat elemi tényállásból hozható létre, szerves egységnek tekinthető-e, vagy sem.

Ami a tényállás-konfiguráció diagramját illeti azzal kapcsolatban nem a konfiguráció képzeletbeli létrehozásának, hanem tényle-

A szöveg-összefüggőség hordozói (második közelítés)

ges ábrázolásának a módja a releváns. A képzeletbeli létrehozás folyamatából azonban nem szabad (mert nem is lehet) kizárni a befogadó intuícióját, ami a folyamatban természetesen rejtve marad. Az ábrázolásnak ezzel szemben egyértelműnek és explicitnek kell lennie.

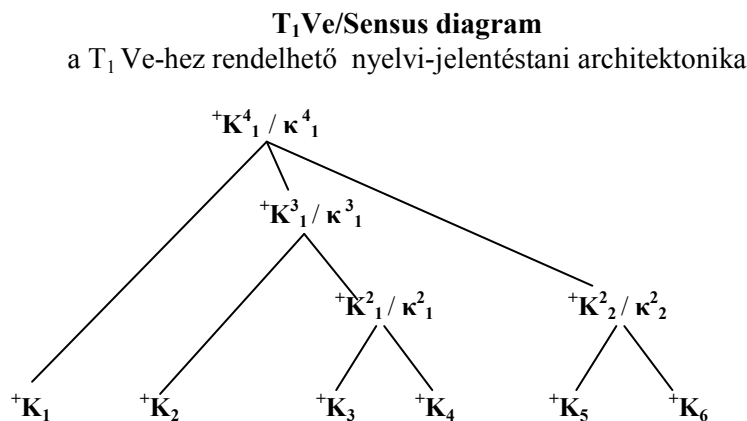
A tényállások, a *szeretőd* referenciaindexeként az ((i02), (i01)) indexpárt értelmezve a következőképpen reprezentálhatók:

- $\tau_1 = \langle [a \text{ hatalmas szerelemnek megemésztő tüze bánt /engem[i01]/}] \rangle$
- $\tau_2 = \langle [te[i02] \text{ lehetsz írja sebem(i01)nek gyönyörű^kis tulipánt /-nak nevezett megszólított/}] \rangle$
- $\tau_3 = \langle [szemeid(i02) \text{ szép ragyogása eleven hajnali tűz}] \rangle$
- $\tau_4 = \langle [ajakid(i02) \text{ harmatozása sok ezer gondot elűz}] \rangle$
- $\tau_5 = \langle [teljesítsd(i02) \text{ angyali szókkal szeretőd ((i02), (i01)) amire kért}] \rangle$
- $\tau_6 = \langle [ezer ambrózia csókkal fizetek(i01) \text{ válaszod(i02)ért}] \rangle$

A tényállás-specifikus kapcsolóelemek [&] alábbi lehetséges értelmezése alapján a tényállás-konfiguráció szerves egységnek tekinthető.

- $\&^2_1 =$ a τ_3 és a τ_4 tényállás szerves egysége,
 - $\&^2_2 =$ a τ_5 kérdés és az ígért τ_6 ellenszolgáltatás szerves egysége,
 - $\&^3_1 =$ a τ_2 meggyőződés és a mellette szóló τ^2_1 érvek szerves egysége,
 - $\&^4_1 =$ az orvoslást igénylő τ_1 tényállás az orvoslás módjára vonatkozó τ^3 meggyőződés (a mellette szóló érvekkel), és az ezekből levezett τ^2_2 kérdés (az ígért ellenszolgáltatással) szerves egysége.
- A relátum-ímagó ennek a diagramnak a mentális képe.

2.4. Ha célszerűnek látjuk, a sensus 2.2. pontban adott reprezentációja kiegészítéseként létrehozhatunk egy a tényállás konfiguráció diagramjával analóg sensus diagramot (lásd itt: T₁Ve/Sensus diagram).

Ebben a diagramban

- a „**K**” szimbólumok a fentiekben értelmezett kompozícióegységeket jelzik:
- a „+” felső index arra utal, hogy a vele megjelölt egységek verbális elemei (szavai, szókapcsolatai) helyén azok sensusát (sensusait), illetőleg azok elfogadható kombinációit kell figyelembe venni;
- a szögletes vagy kerek zárójelbe tett háromjegyű szimbólumok a már ismert verbális (kor)referenciaindexek.
- a „**κ**” szimbólumok pedig a tényállás-specifikus [&] kapcsolóelemeknek megfelelően sensus-specifikus kapcsoló-elemeket (nyelvi kötőszavakat) jelzik.

A kompozícióegységeket (a „szeretődhez itt is az ((i02), (i01)) indexpárt rendezve) a következőképpen reprezentálhatjuk:

- ⁺K₁ ⁺[A hatalmas szerelemnek megemésztő tüze bánt /(engem)[i01]/]
- ⁺K₂ ⁺[Te[i02] lehetsz írja sebem(i01)nek gyönyörű kis tulipánt]
- ⁺K₃ ⁺[Szemeid(i02) szép ragyogása eleven hajnali tűz]
- ⁺K₄ ⁺[Ajakid(i02) harmatozása sok ezer gondot elűz]
- ⁺K₅ ⁺[Teljesítsd(i02) angyali szókkal szeretőd((i02), (i01)) amire kért]:
- ⁺K₆ ⁺[Ezer ambrózia csókkal fizetek(i01) válaszod(i02)ért].

A sensus-specifikus kapcsolóelemek (nyelvi kötőszavak) [**κ**] egyik lehetséges értelmezése pedig a következő lehet (lásd a kurzívval szedett szavakat):

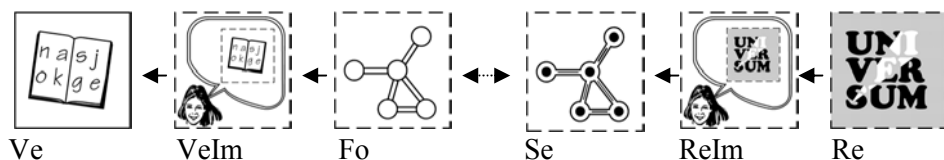
- [κ²₁] = ⁺K₃ és ⁺K₄
- [κ²₂] = ⁺K₅ akkor ⁺K₆
- [κ³₁] = ⁺K₂ mivel ⁺K²₁
- [κ⁴₁] = ⁺K₁ de ⁺K₂ mivel ⁺K²₁

2.5. A jelentéstani elemzés végeredményét a 2.1., 2.2., 2.3. és 2.4. pontokban bemutatott reprezentációk együttese szemlélteti.

3. Kommentárok

1. Mindenekelőtt annak hangsúlyozását tartom szükségesnek, hogy a komplex jelek szemiotikai összetevőinek eddig használt alábbi (P1 jelzésű) piktogramját célszerű lenne egy másikkal felcserélni.

P1

A szöveg-összefüggőség hordozói (második közelítés)

Ebben a másik piktogramban az Fo és Se képecskéje analóg lenne a VeIm-hez rendelt képecskével, amennyiben az Fo, illetőleg Se képecskéje is a leányfejhez csatolt buborékba kerülne.

A felcserélésre vonatkozó javaslat magyarázata az, hogy az Fo-val kezdődően valamennyi műveletet a Ve mentális képén (a VeIm-en) hajtunk végre és azok eredményei természetesen maguk is mentális képek.

2. Ennek az írásnak **első** részében hűen követtem idézett székfoglaló beszédem szövegét. Az írás **második** részében azonban eltértem tőle, amit annak érdekében tettem, hogy világosabban érvényre juttassam az egy szöveg vehikulumához rendelhető tényállás-konfiguráció szervességének szerepét a koherencia (a szövegség) biztosításában.

3. A jelentéstani elemzés lépéseit és végrehajtásuk sorrendjét az adott tematikával kapcsolatos írásokban alkalmazandónak tartom.

4. Végül fontosnak tartom, hogy a konnexitás, a kohézió és a koherencia hordozóit a teljesség igényével rendszerbe foglaljuk. Ehhez mintául és kiindulásul szolgálhat a Balázs Géza—Benkes Zsuzsa szerzőpáros Nemzeti Tankönyvkiadónál megjelent *Magyar nyelv a gimnáziumok és szakközépiskolák 9. évfolyama számára* című tankönyvben található következő táblázat:

A szöveg-összefüggőség hordozói (második közelítés)

A szöveg szemiotikai (jelek, jelrendszerek szerinti) szintjei

Típusai	A szövegösszetartó erő	Eszközei
<p align="center">Pragmatikai szint</p> <p><i>A jelölő-jelentés-jelölt kapcsolat, azaz a jelhasználat szintje</i></p>	<p>Tárgy- és eseményleírásoknak egy elképzelt kontextusra (világdarabra) vonatkoztatott összefüggősége</p> <p align="center">Koherencia</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ A szövegben található tárgy-, és eseményleírások ■ A kommunikációs partnerek, szereplők, nézőpontok ■ A kommunikációs kapcsolat ■ A szándék, cél ■ A háttérismeret, tudáskeret ■ A közös nyelvűség; közös nyelvváltozat ismerete ■ A nem szándékos és a szándékos félreértés
<p align="center">Szemantikai szint</p> <p><i>A jelölő-jelentés kapcsolat szintje</i></p>	<p>Tárgyak és események nyelvi-jelentéstani megjelenítése</p> <p align="center">Kohézió</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ A cím ■ A jelentés nyelvi kifejezési formái ■ A visszatérő utalás nyelvi eszközei: <ul style="list-style-type: none"> – Szó szerinti ismétlés – Parafrázis (rokon értelmű szerkezet) – Párhuzam ■ Az alá-és fölérendeltségi viszonyok kifejezésének nyelvi eszközei: <ul style="list-style-type: none"> – Felsorolás – Felosztás, részletezés – Nemfogalom – fajfogalom ■ A tartalmi – logikai kapcsolatok ■ A közvetett kapcsolóelemek ■ Az aktuális mondattagolás
<p align="center">Szintaktikai szint</p> <p><i>A jelölő-jelölő kapcsolat szintje</i></p>	<p>Tárgyak és események szintaktikai megjelenítése</p> <p align="center">Konnexitás</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ Határozott névelős főnév vagy főnévi szintagma ■ Az együtt utaló kapcsolatteremtés: <ul style="list-style-type: none"> – Névmásítás – Igei személyragok, birtokos személyjelek – Alany és állítmány egyeztetése ■ Az elhagyás (ellipszis)

6.

Az *Officina Textologica* sorozat további öt kötetének terve

Az ebben a 15. kötetben tárgyalt tematika alapján elképzelésem szerint a sorozatot a következő kötetekkel lenne célszerű folytatni:

16. kötet: A *verbális szövegek* szövegösszefüggőség-hordozóinak poliglott vizsgálatához 1.: Elméleti kitekintés

A 16. kötetnek az angol, a magyar, a német, az olasz és az orosz nyelvterületről három-három írást kellene tartalmaznia:

- egyik a 15. kötet anyagára reflektálna,
- egy másik a szóban forgó nyelven írott (szöveg-összefüggőségi) szakirodalmat (műveket és az azokban használt terminológiát) mutatná be,
- egy harmadik a konnexitás és a kohézió adott nyelvben alkalmazott eszközeit kísérelné meg Halliday—Hasan megközelítésének analógiájára két egymástól elválasztott rendszerbe foglalni.

17. kötet: A *verbális szövegek* szövegösszefüggőség-hordozóinak poliglott vizsgálatához 2.: Elemzések (1)

A 17. kötetnek a felsorolt nyelvterületekről két-két írást kellene tartalmaznia:

- az egyik részben mesterségesen létrehozott, részben a szóban forgó nyelvű írásokból vett kétmondatos szövegek szöveg-összefüggőségi relációit kellene tárgyalnia,
- a másik kettőnél több mondatból álló rövid szövegek szöveg-összefüggőségét.

18. kötet: A *verbális szövegek* szövegösszefüggőség-hordozóinak poliglott vizsgálatához 3.: Diskusszió

A 18. kötet egy olyan konferencia anyagát tartalmazná, amelyen a 16. és 17. kötet anyaga kerülne megvitatásra. Ezt a kötetet a szerkesztőknek egy „módszertani útmutató” jellegű utószóval kellene zárniuk.

19. kötet: A *verbális szövegek* szövegösszefüggőség-hordozóinak poliglott vizsgálatához 4.: Elemzések (2)

Az *Officina Textologica* sorozat további öt kötetének terve

A 19. kötetnek a felsorolt nyelvterületekről két-két írást kellene tartalmaznia: két különböző típushoz tartozó szöveg összefüggőségének a 18. kötet utószavát figyelembe vevő elemzését.

20. kötet: *A verbális szövegek* poliglott vizsgálatának általános kérdései: Diszkusszió

A 20. kötetnek, végül, egy olyan konferencia anyagát kellene tartalmaznia, amelyen az *Officina Textologica* sorozat tematikájával kapcsolatos általános kérdések kerülhetnének megvitatásra, beleértve a sorozat esetleges folytatásának tematikáját, lehetőségét és módját is.

FÜGGELÉK

1.

Az *Officina textologica* [= OT] 1–14. kötetének repertóriumja az egyes kötetek megjelenésének időrendjében

PETŐFI S. JÁNOS:

**1997 *Egy poliglott szövegnyelvészeti-szövegtani kutatóprogram* [=OT/1]
Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó.**

Bevezetés (7)

1. A szövegkutatás diszciplínakörnyezete. Szövegnyelvészet és szövegtan a szövegkutatásban (9)
 2. A szövegnyelvészet és a szövegtan kapcsolata szövegtani és szövegnyelvészeti bevezetésekben, readerekben, kongresszusi aktákban, monográfiákban és szöveggrammatikákban (16)
 3. A szövegalkotó tényezők szövegnyelvészeti/szövegtani elemzésének és leírásának aspektusai (24)
 1. Koreferenciális elemek és koreferenciarelációk (24)
 2. A szövegmondat-összetevők lineáris elrendezhetősége (38)
 3. A koreferencialitás és a szövegmondat-összetevők lineáris elrendezhetősége elemzésének analitikus és kreatív megközelítéséről (51)
 4. A nyelvi rendszernek és a nyelvi rendszer elemei használatának nyelvészete szövegnyelvészeti/szövegtani perspektívából nézve (53)
 1. A nyelvi rendszer és használata elemzésének általános szövegnyelvészeti-szövegtani aspektusai (53)
 2. Megjegyzések a bővítetlen egyszerű mondatok reprezentálásához (55)
 3. Megjegyzések a bővített egyszerű mondatok reprezentálásához (57)
 4. Megjegyzések az összetett mondatok reprezentálásához (58)
 5. A szemiotikai textológia mint szövegtani elméleti keret (60)
 1. A szemiotikai textológiáról, az általam elméleti keretként használt szövegtani diszciplínáról (60)
 2. A szöveg mint komplex jel szemiotikai textológiai fogalmáról (62)
 3. A szemiotikai textológiai interpretációk típusairól és az ezek végrehajtására szolgáló bázisokról (71)
 6. Az *Officina Textologica* sorozat tervezett felépítése (749)
- Bibliográfiai tájékoztató (76)
- Officina Textologica* 1. Abstract (83)

PETŐFI S. JÁNOS (szerk.):

1998 *Koreferáló elemek – koreferenciarelációk. (Magyar nyelvű szövegek elemzése)* [= OT/2] Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó.

PETŐFI S. JÁNOS

Előszó (8)

1. PETŐFI S. JÁNOS

Koreferenciális elemek és koreferenciarelációk. Példaszöveg: Mt. 9,9–13. Máté meghívása. (15)

2. BODA I. KÁROLY—BODÁNE PORKOLÁB JUDIT

Koreferenciális kifejezések és koreferenciarelációk. Példaszöveg: Szent János Apostol Jelenéseinek könyve. 21: 9–23. Az új Jeruzsálem. (Részlet) (32)

3. DOBI EDIT

Koreferenciális kifejezések és koreferenciarelációk. Példaszöveg: a Magyar Larousse enciklopédia egy szócikke. (57)

4. DOMONKOSI ÁGNES

Koreferenciális kifejezések és koreferenciarelációk. Példaszöveg: egy ételrecept. (80)

5. CS. JÓNÁS ERZSÉBET

Koreferenciális elemek és koreferenciarelációk. Példaszöveg: egy üzleti levél. (96)

6. SKUTTA FRANCISKA

Koreferencia a tudományos szövegben. Példaszöveg: Hankiss Elemér, Az irodalmi mű mint komplex modell. (Részlet) (115)

7. TUBA MÁRTA

Koreferenciális kifejezések és koreferenciarelációk egy mesében. Példaszöveg: A kakas aranygarasa. (Részlet) (141)

8. BENKES RÉKA —VASS LÁSZLÓ

Egy CD-ROM elektronikus használati utasításának (ko)referenciális elemzéséhez. Példaszöveg: Az Anyanyelvi könyvespolc című CD-ROM használati utasítása. (168)

9. BÉKÉSI IMRE

A koreferenciarelációk és a tételmondat. Példaszöveg: Lev Tolsztoj, Anna Karenyna. Első rész, XII., 3–4. (183)

10. B. FEJES KATALIN

Kompozícióalkotó koreferencialáncok. Példaszöveg: József Attila, Thomas Mann üdvözlése. (192)

11. SZIKSZAINÉ NAGY IRMA

A stiláris adekvátságot érvényre juttató koreferencia. Példaszöveg: a Kurír 1997. VII. 5-i számában megjelent glossza. (206)

12. TOLCSVAI NAGY GÁBOR

Explicitiség és koreferencia. Példaszöveg: egy anekdotikus prózarészlet. (219)

PETŐFI S. JÁNOS—DOBI EDIT

Utószó (234)

Officina Textologica 2. Abstract

SZIKSZAINÉ NAGY IRMA (szerk.):

1999 Szövegmondat-összetevők lehetséges lineáris elrendezéseinek elemzéséhez. (Magyar nyelvű szövegek elemzése). [=OT/3] Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó.

Előszó (7)

Az I. feladat leírása (12)

SKUTTA FRANCISKA

Tematikus progresszió és lineáris elrendeződés (14)

WACHA IMRE

A prozódia szerepe a lineáris elrendeződés kialakulásában (34)

DOBI EDIT

A lineáris felszíni struktúrák vizsgálata Áprily Lajos *A hiúz* című elbeszélésének első négy bekezdése alapján (48)

A II. feladat leírása (60)

KOCSÁNY PIROSKA

Szórendváltozatok a szövegben: melyik az „igazi”? (65)

SZIKORÁNÉ KOVÁCS ESZTER

A szövegmondat-összetevők lehetséges lineáris elrendezése, egy elfogadható prózarészlet-vehikulum létrehozása (67)

VASS LÁSZLÓ

Egy adott verbális szöveg formációjával kapcsolatos kreatív-produktív gyakorlat. Áprily Lajos: *A hiúz*. (70)

A III. feladat leírása (78)

DOMONKOSI ÁGNES

Tagmondatnyi szövegmondat-összetevők lineáris elrendezésének megközelítése (86)

PETŐFI S. JÁNOS

Mellérendelt tagmondatok lineáris elrendezési lehetőségeinek elemzése (95)

Függelék

B. FEJES KATALIN

A kommunikatív jelentés vizsgálata egy szövegmondat összetevőinek lineáris elrendezésében (120)

SZIKSZAINÉ NAGY IRMA

Tűnődés a linearitás kérdésein. Utószó. (132)

Officina Textologica 3. Abstract (142)

DOBI EDIT—PETŐFI S. JÁNOS (szerk.):

2000 *Koreferáló elemek – koreferenciarelációk. (Magyar nyelvű szövegek elemzése 2: Diszkusszió).* [= OT/4] Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó.

DOBI EDIT—PETŐFI S. JÁNOS

Előszó (7)

1. TOLCSVAI—NAGY GÁBOR

Kérdések a koreferenciáról (11)

2. BENCZE LÓRÁNT

A koreferáló elemek és viszonyok retorikai-stilisztikai megvilágítása (35)

3. BENKES ZSUZSA

Kreatív gyakorlatok a koreferenciarelációk analitikus elemzésének előkészítéséhez (Példaszöveg: Biblia. Mózes II. könyve. 2. rész 1–11.) (57)

4. DOBI EDIT

A koreferenciaelemzés kérdésének rendszernyelvészeti megközelítése szemiotikai textológiai keretben (81)

5. PETŐFI S. JÁNOS—DOBI EDIT

Tezaurisztikus explikációk alkalmazása a szemiotikai textológiai koreferenciaelemzésben (124)

6. BODA ISTVÁN KÁROLY—PORKOLÁB JUDIT

A koreferencia kérdései a számítógépes szövegfeldolgozás szempontjából (150)

7. KERTÉSZ ANDRÁS

A 'referencia' és 'koreferencia' problémája Frege nyelvfilozófiájában (181)

Officina Textologica 4. Abstract (209)

PETŐFI S. JÁNOS—SZIKSZAINÉ NAGY IRMA (szerk.):

2001 *Grammatika – szövegnyelvészet – szövegtan.* [= OT/5] Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó.

PETŐFI S. JÁNOS—SZIKSZAINÉ NAGY IRMA

Előszó (7)

I.:

1. PELYVÁS PÉTER

Az idealizált kognitív modellek szerepe a mondat- és szövegalkotásban (11)

2. CSÚRY ISTVÁN

Hogyan osztályozzuk a szöveg(grammatika) kötőelemeit? – A konnektorok mibenlétéről és hovatartozásáról (27)

3. CSÚRY ANDREA

Névmási referencia: szöveggrammatikai és/vagy (szöveg)szemantikai kérdés? (34)

4. SKUTTA FRANCISKA

A megfejthető sűrítés (Francia nyelvű példák a kihagyásos szerkesztésre) (42)

5. KISS SÁNDOR

Szövegvizsgálatok kései magyar krónikákban (52)

6. MURVAI OLGA

Szemantikai és pragmatikai kiegészítések a modalitás vizsgálatához (59)

7. KÁDÁR EDIT

Gond *van!* (Töprengések a *van*-os szerkezetek egy sajátos típusa kapcsán) (70)

8. MOLNÁR ANNA

Német modális partikulák egy irodalmi dialógusban (F. X. Kroetz: „*Oberösterreich*”) (81)

II.:

9. KOVÁCS—KISS KÁLMÁN

A szöveg figurális meghatározottsága Heine és Petőfi költészetében (87)

III.:

10. DOBI EDIT

Egy kétlépcsős modell szövegmondatok szemiotikai textológiai reprezentációjához (98)

11. TOLCSVAI NAGY GÁBOR

Szövegtipológiai sajátosságok és a mondatszerkezet néhány összefüggése (112)

12. SZABÓ ZOLTÁN

Összehasonlító stilsztika és összehasonlító szövegtan (125)

Officina Textologica 5. Abstract (133)

Függelék

SZIKSZAINÉ NAGY IRMA (szerk.):

2002 Szövegmondat-összetevők lehetséges lineáris elrendezéseinek elemzéséhez. (Magyar nyelvű szövegek elemzése) 2. Diskusszió [= OT/6] Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó.

SZIKSZAINÉ NAGY IRMA

Előszó (7)

1. TOLCSVAI—NAGY GÁBOR

Vázlat a mondat és szórend funkcionális viszonyáról folyó magyar nyelvészeti kutatásokról (11)

2. KÁDÁR EDIT

(Bá)birkózás (25)

3. PETŐFI S. JÁNOS

Szövegek linearizált szerkezetének analitikus megközelítése (50)

4. BENKES ZSUZSA

A szövegek linearizált szerkezetének kreatív megközelítése (69)

5. ALBERTI GÁBOR

Távolsági kapcsolatok kezelése egy totálisan lexikális grammatikában (88)

6. KÁRPÁTI ESZTER

Megjegyzések a szöveg fogalmához (113)

Officina Textologica 6. Abstract (123)

PETŐFI S. JÁNOS—SZIKSZAINÉ NAGY IRMA (szerk.):

2002 A kontrasztív szövegnyelvészet aspektusai (Linearizáció: téma-réma szerkezet). [= OT/7] Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó.

PETŐFI S. JÁNOS

Előszó (7)

I.:

1. KOCSÁNY PIROSKA

Téma, réma és szöveg: kérdések (9)

II.:

2. PELYVÁS PÉTER

Szórend, grammatikai funkciók és téma-réma szerkezet a kognitív grammatikában (Kognitív alapú angol-magyar összevetés) (19)

3. KISS SÁNDOR

Mondatrészek és téma-réma tagolás: két struktúra konfliktusa a franciában (35)

4. SKUTTA FRANCISKA

Téma-réma tagolás és szintaktikai műveletek a francia összetett mondatban (51)

5. CSÚRY ANDREA

Fókusz tartalmazó magyar szövegmondatok megfeleltetése francia fordításban: szintaktikai lehetőségek és tendenciák (65)

6. CSÚRY ISTVÁN

A tematikus struktúra és a konnektorok szintaxisa a franciában és a magyarban (75)

7. BODA I. KÁROLY—PORKOLÁB JUDIT

Téma-réma kapcsolatok vizsgálata egy kiválasztott versszövegben korreferenciaelemzés segítségével (93)

III.:

8. DOBI EDIT

A szövegmondatok adott és új információ szerinti tagolásának elemzéséhez (113)

9. SZABÓ ZOLTÁN

Linearitás és összehasonlító stiliztika (123)

10. MURVAI OLGA

Téma-réma tagolás és a fordítás kérdése szövegtani nézőpontból (129)

APPENDIX

BÁRSONY OLGA A *this* mint a katafora eszköze az angol nyelvben (143)

Officina Textologica 7. Abstract (151)

DOBI EDIT:

2002 *Kétlépcsős szövegmondat-reprezentáció szemiotikai textológiai keretben* [= OT/8] Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó.

Előszó (7)

A szövegnyelvészetről (11)

1. A szövegnyelvészeti gondolkodás előzményeiről (11)

2. A mai szövegnyelvészet kialakulásának forrásai, előzményei (15)

2.1. Nemzetközi előzmények (15)

2.2. Időrendi áttekintés (16)

2.3. Hazai előzmények (20)

3. A szövegnyelvészeti kutatás tárgyáról (23)

4. A szövegnyelvészet fogalmáról (25)

5. A szövegelméletről (33)

Függelék

- 5.1. A szövegelmélet mai helyzetéről (33)
- 5.2. A szemiotikai textológia mint a szövegkutatás egy lehetséges elméleti kerete (39)
- 5.3. A nyelvészet helye a szemiotikai textológia keretében (54)
- 6. A szövegnyelvészet elméleti kerete (58)
 - 6.1. Nyelvhasználat – nyelvi rendszer (59)
 - 6.2. Szövegnyelvészet – rendszeryelvészet (63)
 - 6.2.1. A nyelvi egységek reprezentációjában részt vevő diszciplínákról (64)
 - 6.2.2. A szemantika és a szintaktika mondatreprezentációban betöltött szerepéről (65)
 - 6.2.3. A pragmatika szerepe a szövegmondat-reprezentáció elméleti keretében (70)
 - 6.3. Szövegmondat (szöveg) – rendszermondat (75)
 - 6.3.1. A mondat jelentéséről, valamint a szabálytalanul szerkesztett és a tagolatlan mondatok reprezentációjáról (81)
 - 6.3.2. A szövegmondat és a rendszermondat viszonya különböző elméletek tükrében (84)
- A leíró grammatikák szerepe a szövegmondat-reprezentációban (87)
 - 1. A generatív strukturális mondattanról (91)
 - 1.1. A generatív strukturális mondattan elvei és kategóriái (91)
 - 1.2. A kiválasztott szövegmondat generatív elemzése (94)
 - 2. A klasszikus leíró magyar mondattanról (100)
 - 2.1. A klasszikus leíró mondattan elvei és kategóriái (100)
 - 2.2. A kiválasztott szövegmondat klasszikus mondattani elemzése (104)
 - 3. A valenciaelméletről (109)
 - 3.1. A valenciaelmélet elvei és kategóriái (109)
 - 3.2. A kiválasztott szövegmondat valenciaelmélet szerinti elemzése (112)
 - 4. Az esetgrammatikáról (113)
 - 4.1. Az esetgrammatika elvei és kategóriái (113)
 - 4.2. A kiválasztott szövegmondat esetgrammatikai elemzése (116)
 - 5. Összegzés (117)
- Kétlépcsős szövegmondat-reprezentációs modell szemiotikai textológiai keretben (119)
 - 1. A modell elméleti kerete. A nyelvészeti szövegmondat-reprezentáció apparátusáról (120)
 - 1.1. A szövegmondatok globális szemiforrális megközelítése (126)
 - 1.2. A szövegmondatok kanonikus szemiotikai textológiai megközelítése (128)
 - 1.3. A kanonikus reprezentációról (130)
 - 1.4. Egy tezausztikus szótári szócikk felépítése (142)

A modell bemutatása egy szövegrész elemzése alapján. (Sütő András: *Anyám könnyű álmot ígér*) (147)

1. A szövegmondatok globális szemiformális és kanonikus szemiotikai textológiai reprezentációja a kétlépcsős szövegmondat-reprezentációs modell alkalmazásával (151)

2. A szövegmondat-reprezentáció szerepe a szövegrepresentációban (174)

Kitekintés (181)

1. A korreferencialitás kérdéséről (181)

2. A linearizáció kérdéséről (183)

3. A szövegorganizáció kérdéséről általában (184)

Irodalom (187)

Abstract (199)

PETŐFI S. JÁNOS—SZIKSZAINÉ NAGY IRMA (szerk.):

2003 A kontrasztív szövegnyelvészet aspektusai (Linearizáció: tematikus progresszió. [=OT/9] Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó.

PETŐFI S. JÁNOS

Előszó (7)

1. CSÚRY ANDREA

A tematikus progresszió sajátosságai okozta problémák idegen nyelvű szövegek interpretációjában (9)

2. PELYVÁS PÉTER

Tematikus progresszió angol nyelvű szövegekben (17)

3. SKUTTA FRANCISKA

„Gyönyörű egy okoskodás!” – A tematikus progresszió karikatúrája néhány Molière-részletben (33)

4. BODA I. KÁROLY—BODÁNÉ PORKOLÁB JUDIT

A tematikus progresszió vizsgálata kiválasztott szövegekben korreferenciaelemzés segítségével (45)

5. KISS SÁNDOR

Előrehaladó párbeszéd (Molière-szövegek alapján) (59)

6. CSÚRY ISTVÁN

Konnektorok és tematikus progresszió (65)

7. SZABÓ ZOLTÁN

Tematikus progresszióváltozatok stílustörténeti megközelítésben (81)

8. PETŐFI S. JÁNOS

Fogalmi, referenciális és kommunikatív jelentés (91)

Officina Textologica 9. Abstract 105

PETŐFI S. JÁNOS—SZIKSZAINÉ NAGY IRMA (szerk.):

**2004 A szövegorganizáció elemzésének aspektusai (Fogalmi sémák)
[=OT/10] Debreceni Egyetem, Magyar Nyelvtudományi Tanszék.**

PETŐFI S. JÁNOS

Előszó (7)

1. PETŐFI S. JÁNOS

A szövegösszefüggést biztosító relációk elemzésének aspektusai (11)

2. CSÚRY ANDREA

Tudáskeretek, referencia, névmások (23)

3. BODA I. KÁROLY—BODÁNÉ PORKOLÁB JUDIT

A tudáskeretek szerepének vizsgálata költői szövegekben (31)

4. ÁGNES DE BIE KERÉKGYÁRTÓ

Fogalmi sémák és szövegösszefüggés Kosztolányi Dezső Omlette à Woburn című elbeszélésében (52)

5. JAGUSZTIN LÁSZLÓ

Az ÍRÁS mint sajátos kognitív objektíváció (71)

6. SKUTTA FRANCISKA

Meghatározatlan helyek kitöltése (77)

7. KISS SÁNDOR

A dekódolás útjai (87)

8. CSÚRY ISTVÁN

Hogyan készítsünk furcsa szótárakat? (93)

9. DOBI EDIT—KUKI ÁKOS

A tudáskeretek elemzése szaknyelvi szövegben. A formalizálás lehetőségei (107)

Officina Textologica 10. Abstract (139)

PETŐFI S. JÁNOS (szerk.):

2005 Adalékok a magyar szövegnyelvészet szövegtani diszkurzusához. Három közelítés. [=OT/11] Debreceni Egyetem, Magyar Nyelvtudományi Tanszék.

Előszó (7)

KOCSÁNY PIROSKA

A szövegtan leírása, filozófiája és gyakorlata. Gondolatok Szikszainé Nagy Irma, Petőfi S. János és Benkes Zsuzsa, valamint Tolcsvai Nagy Gábor könyvéről (9)

1. Szikszainé Nagy Irma: *Leíró magyar szövegtan* (9)

2. Petőfi S. János—Benkes Zsuzsa: *A szöveg megközelítései* (20)

3. Tolcsvai Nagy Gábor: *A magyar nyelv szövegtana* (35)

SZIKSZAINÉ NAGY IRMA

Reflexiók szövegnyelvészeti részkérdésekről vallott nézetekre (53)

1. A szöveg kompozicionális egységeiről másképp gondolkodva: Petőfi S. János *Egy poliglott szövegnyelvészeti-szövegtani kutatóprogram* és Petőfi S. János—Benkes Zsuzsa *A szöveg megközelítései* című kötetei kapcsán (53)
2. Fehér Erzsébet *A szövegkutatás megalapozása a magyar nyelvészetben* című tudománytörténeti vázlata kapcsán – a szövegszintekről (62)
3. Tolcsvai Nagy Gábor szövegtani tárgyú könyvei kapcsán a szöveg elhatároltságáról és szerkezeti egységeiről – némiképp másként gondolkodva (66)
4. A retorikai kérdésről – kicsit másképp Kocsány Piroskának a *Szöveg, szövegtípus, jelentés: a mondás mint szövegtípus* című monográfiája retorikus kérdésről vallott felfogása apropóján (72)

TOLCSVAI NAGY GÁBOR

Diszkurzivitás az ezredvégi magyar szövegtani kutatásokban (81)

1. de Beaugrande, Robert-Alain—Dressler, Wolfgang U.: *Bevezetés a szövegnyelvészetbe* (83)
 2. Petőfi S. János: *Egy poliglott szövegnyelvészeti-szövegtani kutatóprogram*; Petőfi S. János—Benkes Zsuzsa: *A szöveg megközelítései. Kérdések – válaszok. Bevezetés a szemiotikai szövegtanba.* (86)
 3. Szikszainé Nagy Irma: *Leíró magyar szövegtan* (91)
 4. Fehér Erzsébet: *A szövegkutatás megalapozása a magyar nyelvészetben. Tudománytörténeti vázlat.* (96)
 5. Kocsány Pirokska: *Szöveg, szövegtípus, jelentés: a mondás mint szövegtípus* (102)
- Officina Textologica* 11. Abstract (109)

PETŐFI S. JÁNOS—SZIKSZAINÉ NAGY IRMA (szerk.):

2005 A korreferencialitás poliglott megközelítése. [=OT/12] Debreceni Egyetem, Magyar Nyelvtudományi Tanszék.

SZIKSZAINÉ NAGY IRMA—DOBI EDIT

Előszó (7)

1. KISS SÁNDOR—SKUTTA FRANCISKA

Korreferencia-kérdések kontrasztív megvilágításban (11)

2. CSÚRY ANDREA

Korreferencia-viszonyok vizsgálata magyar és francia dialogális szövegben (19)

3. CSÚRY ISTVÁN

Gázspray, bilincs és egy füstölgő szenátor. (Komplex szövegösszetevők a dialogális szövegek korreferencia-hálójában) (35)

4. PELYVÁS PÉTER

Rejtett megfelelések (korreferencia-viszonyok) az angol módbeli segédigék konceptuális szerkezeteiben (73)

Függelék

5. BODA I. KÁROLY—BODÁNE PORKOLÁB JUDIT

Egy angol vers és magyar fordításainak összevetése a korreferencialitás szempontjából (83)

6. DOBI EDIT

A korreferencialitás megnyilvánulásai magyar és német szövegekben (101)

Officina Textologica 12. Abstract (117)

CSÚRY ISTVÁN:

2005 *Kis könyv a konnektorokról.* [=OT/13] Debreceni Egyetem, Magyar Nyelvtudományi Tanszék.

1. BEVEZETÉS (7)

2. MI A KONNEKTOR? (10)

2.1. A TERMINOLÓGIAI SOKFÉLESEG BEMUTATÁSA (10)

2.1.1. A konnektor terminus különböző alkalmazásai a nyelvészetben (10)

2.1.2. Példák a konnektor terminus használatára a magyar szövegtani irodalomból (12)

2.2. A SZÖVEGSZERVEZŐ ELEMELK OSZTÁLYOZÁSA ÉS A KONNEKTOR FOGALMÁNAK ÁLTALÁNOS MEGHATÁROZÁSA (16)

2.3. LOGIKA VS TERMÉSZETES NYELV (19)

2.4. A KONNEKTOROK MŰKÖDÉSÉNEK MECHANIZMUSA ÉS HATÓKÖRI KÉRDÉSEI (21)

2.4.1. A konnektorfunkció sajátosságai és a konnektorok anaforikus természete (21)

2.4.2. A verbális tömböktől a fogalmi entitásokig (26)

2.5. KONKLÚZIÓ: A KONNEKTOROK MIBENLÉTE ÉS TANULMÁNYOZÁSÁNAK AKTUALITÁSA (29)

3. A KONNEKTOROK A NYELV RENDSZERÉBEN (31)

3.1. A KONNEKTOROK JELEZTE SZEMANTIKAI (LOGIKAI, PRAGMATIKAI) RELÁCIÓK (31)

3.1.1. A relációtípusok kérdése (31)

3.1.2. A lexikai egységek interpretációvezérlő sajátosságainak kérdése (33)

3.1.3. Példa: az ellentétviszony és az ellentétet jelző konnektorok jelentése (35)

3.1.3.1. A relációtípus sajátosságai (35)

3.1.3.1.1. Az ellentét meghatározása (35)

3.1.3.1.1.1. Elemi viszonyok (35)

3.1.3.1.1.2. Komplex viszonyok (40)

3.1.3.1.1.3. Realizációtípusok (47)

3.1.3.1.1.4. Közbevetett terminológiai megjegyzések (49)

- 3.1.3.1.1.5. Realizációtípusok: folytatás (52)
- 3.1.3.1.2. Hogyan kalkulálódnak és vevődnek tekintetbe az implicit tartalmak? (54)
 - 3.1.3.1.2.1. A procedurális jelentés vizsgálata a fogalmi sémák szempontjából: egy példa elemzése (60)
 - 3.1.3.1.2.2. A kettős szillogizmus modellje és az ellentétviszony elemzése (63)
- 3.1.3.2. A relációtípus-változat és a járulékos interpretációs instrukciók Jelzése (73)
 - 3.1.3.2.1. A mais lexikai mezeje a franciában (73)
 - 3.1.3.2.2. Példák a sajátos interpretációs szabályok működésére (75)
- 3.2. A KONNEKTOROK MORFO-LEXIKAI, GRAMMATIKAI TULAJDONSÁGAI ÉS LEXIKOLÓGIAI REZENTÁCIÓJA (79)
 - 3.2.1. Mi lehet konnektor? (80)
 - 3.2.2. A lexikalizáció/grammatikalizáció kérdései (81)
 - 3.2.3. A konnektorok lexikológiai leírása (83)
- 3.3. A KONNEKTOROK SZINTAXISA (91)
 - 3.3.1. A tematikus struktúra hatása a konnektorok beszerkesztésére a franciában (91)
 - 3.3.1.1. Az ellentétviszonyt jelző konnektorok szintaxisa: a határozói konnektor kiemelése és a konnexió primátusa (91)
 - 3.3.1.2. Tágabb körű vizsgálatok: oksági viszonyt jelző konnektorok szintaktikai sajátosságai (97)
 - 3.3.2. Vázlatpontok a konnektorok szintaktikai státusának áttekintéséhez a magyarban (104)
 - 3.3.2.1. A konnektorok státuszáról és pozíciójáról általában (104)
 - 3.3.2.2. Két példa: azonban és viszont (105)
- 3.4. KONKLÚZIÓ: A KONNEKTORJELENSÉGEK RENDSZERNYELVÉSZETI MEGKÖZELÍTÉSE (107)
- 4. A KONNEKTOROK A SZÖVEGBEN (111)
 - 4.1. A KONNEKTORTERMINUSOK LOKALIZÁCIÓJA (111)
 - 4.1.1. Szegmentálás és címkézés: szerkezeti kérdések (112)
 - 4.1.1.1. A konnektorral jelzett jelentésszerkezetek fő összetevői (114)
 - 4.1.1.2. A jelentésszerkezetek és a grammatikai struktúra viszonya (127)
 - 4.1.1.3. A konnektorral jelzett jelentésszerkezetek és az egyéb szöveg-szervező elemek (139)
 - 4.1.1.4. Manifesztált vs kiegészített organizációtípus és jelentésszerkezeti elemzés (142)
 - 4.1.2. Szegmentálás és címkézés: tartalmi kérdések (143)
 - 4.1.2.1. Bevezetés (143)

Függelék

- 4.1.2.2. Az antecedens felkutatásának mechanizmusa (144)
- 4.1.2.3. Tematikus progresszió és konnektorkotextus (146)
- 4.1.2.4. Kutatás formális kritériumok után (157)
- 4.1.2.5. A kotextustagolási potenciál mint lexikai jegy (162)
- 4.1.3. Az elemzett példák XML-ben annotálva (163)
 - 4.1.3.1. A konnektorpólusok azonosításának kritériumai: összefoglalás (176)
- 4.2. KONKLÚZIÓ: A KONNEKTOROK VIZSGÁLATA ÉS A SZÖVEG ÉRTELMI RÉSZSTRUKTÚRÁINAK EGYMÁSBA FONÓDÁSA (176)
- 5. KONKLÚZIÓ HELYETT (179)
- 6. BIBLIOGRÁFIA (183)
 - 6.1. AZ ELEMZETT SZÖVEGEK FORRÁSAI (183)
 - 6.2. A HIVATKOZÁSOK FORRÁSAI (184)
- 7. ABSTRACT SMALL BOOK ON CONNECTIVES (195)

DOBI EDIT (szerk.):

2008 *A forgatókönyv mint dinamikus szövegszervező erő* [= OT/14] Debreceni Egyetem, Magyar Nyelvtudományi Tanszék.

DOBI EDIT

Előszó (7)

1. BODA I. KÁROLY—BODÁNÉ PORKOLÁB JUDIT

A forgatókönyv helye a tudásfajták rendszerében (11)

2. DOBI EDIT

A forgatókönyv-elemzés mint lehetséges támpont a szövegek tipológiájában (25)

3. CSÚRY ISTVÁN

Kapcsolóelemek a dialógus szövege és forgatókönyve között (37)

4. KISS SÁNDOR

Elbillenő forgatókönyvek (49)

5. CSÚRY ANDREA

A félreértés szövegalkotó forgatókönyvei (59)

6. PELYVÁS PÉTER

Forgatókönyv-építési stratégiák (71)

7. SKUTTA FRANCISKA

Forgatókönyv és szinopszis (79)

8. KABÁN ANNAMÁRIA

A forgatókönyv mint szövegrendezési stratégia (89)

9. LÉVAI BÉLA

A *Favágó* című vers magyar és orosz forgatókönyve (99)

Officina textologia 14 Abstract (107)

2.

Az Officina textologica [= OT] 1–14. kötetének egyesített repertórium az egyes tanulmányok szerzői nevének ábécé sorrendjébe rendezve

Ez a repertórium nem tartalmazza az 1., a 8. és a 13. kötetek repertóriumait, minthogy azok 'egy szerzős' mon tematikus monográfiák [a Petőfi S. Jánosé, a Dobi Edité, és a Csűry Istváné].

- OT/2, 1998, Előszó, (Petőfi S. János)
 OT/3, 1999, Előszó, 7–11 (Név nélkül)
 Az I. feladat leírása. In: OT/3, 1999, 12–13. (Név nélkül)
 A II. feladat leírása. In: OT/3, 1999, 60–64. (Név nélkül)
 A III. feladat leírása. In: OT/3, 1999, 78–85. (Név nélkül)
 OT/4, 2000, Előszó, 7–10 (Dobi Edit—Petőfi S. János)
 OT/5, 2001, Előszó, 7–10 (Petőfi S. János—Szikszainé Nagy Irma)
 OT/6, 2002, Előszó, 7–10 (Szikszainé Nagy Irma)
 OT/7, 2002, Előszó, 7–8 (Petőfi S. János)
 OT/9, 2003, Előszó, 7–8 (Petőfi S. János)
 OT/10, 2004, Előszó, 7–10 (Petőfi S. János)
 OT/11 2005, Előszó, 7–8 (Petőfi S. János)
 OT/12, 2005, Előszó, 7–10 (Szikszainé Nagy Irma—Dobi Edit)
 OT/14, 2008, Előszó, 7–10 (Dobi Edit)

ALBERTI GÁBOR:

Távolsági kapcsolatok kezelése egy totálisan lexikális grammatikában. In: OT/6, 2002, 88–112.

B. FEJES KATALIN

Kompozícióalkotó koreferencialáncok. Példaszöveg: József Attila, Thomas Mann üdvözlése. In: OT/2, 1998, 192–205.

A kommunikatív jelentés vizsgálata egy szövegmondat összetevőinek lineáris elrendezésében. In: OT/3, 1999, 120–131.

BÁRSONY OLGA

A *this* mint a katafora eszköze az angol nyelvben. In: OT/7, 2002, 143–149.

BÉKÉSI IMRE

A koreferenciarelációk és a tételmondat. Példaszöveg: Lev Tolsztoj, Anna Karenyina. Első rész, XII., 3–4. In: OT/2, 1998, 183–191.

BENCZE LÓRÁNT

A koreferáló elemek és viszonyok retorikai-stilisztikai megvilágítása. In: OT/4, 2000, 35–56.

Függelék

BENKES RÉKA—VASS LÁSZLÓ

Egy CD-ROM elektronikus használati utasításának (ko)referenciális elemzéséhez. Példaszöveg: Az Anyanyelvi könyvespolc című CD-ROM használati utasítása. In: OT/2, 1998, 168–182.

BENKES ZSUZSA

Kreatív gyakorlatok a koreferenciarelációk analitikus elemzésének előkészítéséhez (Példaszöveg: Biblia. Mózes II. könyve. 2. rész 1–11.) In: OT/4, 2000, 57–80.

A szövegek linearizált szerkezetének kreatív megközelítése. In: OT/6, 2002, 69–87.

BODA I. KÁROLY—BODÁNE PORKOLÁB JUDIT

Koreferenciális kifejezések és koreferenciarelációk. Példaszöveg: Szent János Apostol Jelenéseinek könyve. 21: 9–23. Az új Jeruzsálem. (Részlet). In: OT/2, 1998, 32–56.

A koreferencia kérdései a számítógépes szövegfeldolgozás szempontjából. In: OT/4, 2000, 150–180.

Téma-réma kapcsolatok vizsgálata egy kiválasztott versszövegben korreferenciaelemzés segítségével. In: OT/7, 2002, 93–112.

A tematikus progresszió vizsgálata kiválasztott szövegekben korreferenciaelemzés segítségével. In: OT/9, 2003, 45–58.

A tudáskeretek szerepének vizsgálata költői szövegekben. In: OT/10, 2004, 31–51.

Egy angol vers és magyar fordításainak összevetése a korreferencialitás szempontjából. In: OT/12, 2005, 83–100.

A forgatókönyv helye a tudásfajták rendszerében. In: OT/14, 11–24.

CS. JÓNÁS ERZSÉBET

Koreferenciális elemek és koreferenciarelációk. Példaszöveg: egy üzleti levél. In: OT/2, 1998, 96–114.

CSÚRY ANDREA

Névmási referencia: szöveggrammatikai és/vagy (szöveg)szemantikai kérdés? In: OT/5, 2001, 34–41.

Fókusz tartalmazó magyar szövegmondatok megfeleltetése francia fordításban: szintaktikai lehetőségek és tendenciák. In: OT/7, 2002, 65–74.

A tematikus progresszió sajátosságai okozta problémák idegen nyelvű szövegek interpretációjában. In: OT/9, 2003, 9–16.

Tudáskeretek, referencia, névmások. In: OT/10, 2004, 23–30.

Korreferencia-viszonyok vizsgálata magyar és francia dialogális szövegben. In: OT/12, 2005, 19–34.

A félreértés forgatókönyvei. In: OT/14, 2008, 59–70.

CSÚRY ISTVÁN

Hogyan osztályozzuk a szöveg(grammatika) kötőelemeit? – A konnektorok mi-benlétéről és hovatartozásáról. In: OT/5, 2001, 27–33.

A tematikus struktúra és a konnektorok szintaxisa a franciában és a magyarban. In: OT/7, 2002, 75–92.

- Konnektorok és tematikus progresszió. In: OT/9, 2003, 65–80.
- Hogyan készítsünk furcsa szótárakat? In: OT/10, 2004, 93–106.
- Gázspray, bilincs és egy füstölő szenátor. (Komplex szövegösszetevők a dialógális szövegek korreferencia-hálójában.) In: OT/12, 2005, 35–72.
- Kapcsolóelemek a dialógus szövege és forgatókönyve között. In: OT/14, 2008, 37–48.
- DE BIE KERÉKGYÁRTÓ, ÁGNES
- Fogalmi sémák és szövegösszefüggés Kosztolányi Dezső Omlette à Woburn című elbeszélésében. In: OT/10, 2004, 52–70.
- DOBI EDIT
- Koreferenciális kifejezések és koreferenciarelációk. Példaszöveg: a Magyar Larousse enciklopédia egy szócikke. In: OT/2, 1998, 57–79.
- A lineáris felszíni struktúrák vizsgálata Áprily Lajos A hiúz című elbeszélésének első négy bekezdése alapján. In: OT/3, 1999, 48–59.
- A koreferenciaelemzés kérdésének rendszernyelvészeti megközelítése szemiotikai textológiai keretben In: OT/4, 2000, 81–123.
- Egy kétlépcsős modell szövegmondatok szemiotikai textológiai reprezentációjához. In: OT/5, 2001, 98–111.
- A szövegmondatok adott és új információ szerinti tagolásának elemzéséhez. In: OT/7, 2002, 113–122.
- A korreferencialitás megnyilvánulásai magyar és német szövegekben. In: OT/12, 2005, 101–116.
- A forgatókönyv-elemzés mint lehetséges támpont a szövegek tipológiájában. In: OT/14, 2008, 25–36.
- DOBI EDIT—KUKI ÁKOS
- A tudáskeretek elemzése szaknyelvi szövegben. A formalizálás lehetőségei. In: OT/10, 2004, 107–138.
- DOMONKOSI ÁGNES
- Koreferenciális kifejezések és koreferenciarelációk. Példaszöveg: egy ételrecept. In: OT/2, 1998, 80–95.
- Tagmondatnyi szövegmondat-összetevők lineáris elrendezésének megközelítése. In: OT/3, 1999, 86–94.
- JAGUSZTIN LÁSZLÓ
- Az ÍRÁS mint sajátos kognitív objektíváció. In: OT/10, 2004, 71–76.
- KABÁN ANNAMÁRIA
- A forgatókönyv mint szövegrendezési stratégia. In: OT/14, 2008, 89–98.
- KÁDÁR EDIT
- Gond *van!* (Töprengések a *van*-os szerkezetek egy sajátos típusa kapcsán). In: OT/5, 2001, 70–80.
- (Bá) birkózás. In: OT/6, 2002, 25–49.
- KÁRPÁTI ESZTER
- Megjegyzések a szöveg fogalmához. In: OT/6, 2002, 113–122.

Függelék

KERTÉSZ ANDRÁS

A 'referencia' és 'koreferencia' problémája Frege nyelvfilozófiájában. In: OT/4, 2000, 181–208.

KISS SÁNDOR

Szövegvizsgálatok kései magyar krónikákban. In: OT/5, 2001, 52–58.

Mondatrészek és téma-réma tagolás: két struktúra konfliktusa a franciában. In: OT/7, 2002, 35–50.

Előrehaladó párbeszéd (Molière-szövegek alapján). In: OT/9, 2003, 59–64.

A dekódolás újtjai. In: OT/10, 2004, 87–92.

Elbillenő forgatókönyvek. In: OT/14, 2008, 49–58.

KISS SÁNDOR—SKUTTA FRANCISKA

Korreferencia-kérdések kontrasztív megvilágításban. In: OT/12, 2005, 11–18.

KOCSÁNY PIROSKA

Szórendváltozatok a szövegben: melyik az „igazi”? In: OT/3, 1999, 65–66.

Téma, réma és szöveg: kérdések. In: OT/7, 2002, 9–18.

A szövegtan leírása, filozófiája és gyakorlata. Gondolatok Szikszainé Nagy Irma, Petőfi S. János és Benkes Zsuzsa, valamint Tolcsvai Nagy Gábor könyvéről. In: OT/11, 2005, 9–52.

1. Szikszainé Nagy Irma: *Leíró magyar szövegtan* In: OT/11, 2005, 9–19.

2. Petőfi S. János—Benkes Zsuzsa: *A szöveg megközelítései* In: OT/11, 2005, 20–34.

3. Tolcsvai Nagy Gábor: *A magyar nyelv szövegtana* In: OT/11, 2005, 35–52.

KOVÁCS—KISS KÁLMÁN

A szöveg figurális meghatározottsága Heine és Petőfi költészetében. OT/5, 2001, 87–97.

LÉVAI BÉLA

A *Favágó* című vers magyar és orosz forgatókönyve. In: OT/14, 2008, 99–106.

MOLNÁR ANNA

Német modális partikulák egy irodalmi dialógusban (F. X. Kroetz: „*Ober-österreich*”). In: OT/5, 2001, 81–86.

MURVAI OLGA

Szemantikai és pragmatikai kiegészítések a modalitás vizsgálatához. In: OT/5, 2001, 59–69.

Téma-réma tagolás és a fordítás kérdése szövegtani nézőpontból. In: OT/7, 2002, 129–142.

PELYVÁS PÉTER

Az idealizált kognitív modellek szerepe a mondat- és szövegalkotásban. In: OT/5, 2001, 11–26.

Szórend, grammatikai funkciók és téma-réma szerkezet a kognitív grammatikában (Kognitív alapú angol-magyar összevetés). In: OT/7, 2002, 19–34.

Tematikus progresszió angol nyelvű szövegekben. In: OT/9, 2003, 17–32.

Rejtett megfelelések (korreferencia-viszonyok) az angol módbeli segédigék konceptuális szerkezeteiben. In: OT/12, 2005, 73–82.

Forgatókönyv-építési stratégiák. In: OT/14, 2008, 71–78.

PETŐFI S. JÁNOS

Koreferenciális elemek és koreferenciarelációk. Példaszöveg: Mt. 9,9–13. Máté meghívása. In: OT/2, 1998, 15–31.

Mellérendelt tagmondatok lineáris elrendezési lehetőségeinek elemzése. In: OT/3, 1999, 95–119.

Szövegek linearizált szerkezetének analitikus megközelítése. In: OT/6, 2002, 50–68.

A szövegösszefüggést biztosító relációk elemzésének aspektusai. In: OT/10, 2004, 11–22.

Fogalmi, referenciális és kommunikatív jelentés. In: OT/9, 2003, 91–105.

PETŐFI S. JÁNOS—DOBI EDIT

Tezaurusztikus explikációk alkalmazása a szemiotikai textológiai koreferenciaelemzésben In: OT/4, 2000, 124–149.

Utószó In: OT/8, 1998, 238–261.

SKUTTA FRANCISKA

Koreferencia a tudományos szövegben. Példaszöveg: Hankiss Elemér, Az irodalmi mű mint komplex modell. (Részlet). In: OT/2, 1998, 115–140.

Tematikus progresszió és lineáris elrendeződés. In: OT/3, 1999, 14–33.

A megfejthető sűrítés (Francia nyelvű példák a kihagyásos szerkesztésre). In: OT/5, 2001, 42–51.

Téma-réma tagolás és szintaktikai műveletek a francia összetett mondatban. In: OT/7, 2002, 51–64.

„Gyönyörű egy okoskodás!” — A tematikus progresszió karikatúrája néhány Molière-részletben. In: OT/9, 2003, 33–44.

Meghatározatlan helyek kitöltése. In: OT/10, 2004, 77–86.

Forgatókönyv és szinopszis. In: OT/14, 2008, 79–88.

SZABÓ ZOLTÁN

Összehasonlító stilisztika és összehasonlító szövegtan. In: OT/5, 2001, 125–132.

Linearitás és összehasonlító stilisztika. In: OT/7, 2002, 123–128.

Tematikus progresszióváltozatok stílustörténeti megközelítésben. In: OT/9, 2003, 81–90.

SZIKORÁNÉ KOVÁCS ESZTER

A szövegmondat-összetevők lehetséges lineáris elrendezése, egy elfogadható prózarészlet-vehikulum létrehozása. In: OT/3, 1999, 67–69.

SZIKSZAINÉ NAGY IRMA

A stiláris adekvátságot érvényre juttató koreferencia. Példaszöveg: a Kurír 1997. VII. 5-i számában megjelent glossza. In: OT/2, 1998, 206–218.

Tűnődés a linearitás kérdéseiben. Utószó. In: OT/3, 1999, 132–141.

Reflexiók szövegnyelvészeti részkérdésekről vallott nézetekre. In: OT/11, 2005, 53–80.

Függelék

1. A szöveg kompozicionális egységeiről másképp gondolkodva — Petőfi S. János *Egy poliglott szövegnyelvészeti-szövegtani kutatóprogram* és Petőfi S. János—Benkes Zsuzsa *A szöveg megközelítései* című kötetei kapcsán. In: OT/11, 2005, 53–61.

2. Fehér Erzsébet *A szövegkutatás megalapozása a magyar nyelvészetben* című tudománytörténeti vázlata kapcsán — a szövegszintekről. In: OT/11, 2005, 62–65.

3. Tolcsvai Nagy Gábor szövegtani tárgyú könyvei kapcsán a szöveg elhatároltságáról és szerkezeti egységeiről — némiképp másként gondolkodva. In: OT/11, 2005, 66–71.

4. A retorikai kérdésről — kicsit másképp Kocsány Piroskának a *Szöveg, szövegtípus, jelentés: a mondás mint szövegtípus* című monográfiája retorikus kérdésről vallott felfogása apropóján. In: OT/11, 2005, 72–80.

TOLCSVAI—NAGY GÁBOR

Explicitéség és koreferencia. Példaszöveg: egy anekdotikus prózarészlet. In: OT/2, 1998, 219–233.

Kérdések a koreferenciáról. In: OT/4, 2000, 11–34.

Szövegtipológiai sajátosságok és a mondat szerkezet néhány összefüggése. In: OT/5, 2001, 112–124.

Vázlat a mondat és szórend funkcionális viszonyáról folyó magyar nyelvészeti kutatásokról. In: OT/6, 2002, 11–24.

Diszkurzivitás az ezredvégi magyar szövegtani kutatásokban. In: OT/11, 2005, 81–108.

1. de Beaugrande, Robert-Alain—Dressler, Wolfgang U.: *Bevezetés a szövegnyelvészetbe.* In: OT/11, 2005, 83–85.

2. Petőfi S. János: *Egy poliglott szövegnyelvészeti-szövegtani kutatóprogram*; Petőfi S. János—Benkes Zsuzsa: *A szöveg megközelítései. Kérdések – válaszok. Bevezetés a szemiotikai szövegtanba.* In: OT/11, 2005, 86–90.

3. Szikszainé Nagy Irma: *Leíró magyar szövegtan* In: OT/11, 2005, 91–95.

4. Fehér Erzsébet: *A szövegkutatás megalapozása a magyar nyelvészetben. Tudománytörténeti vázlat.* In: OT/11, 2005, 96–101.

5. Kocsány Pirokska: *Szöveg, szövegtípus, jelentés: a mondás mint szövegtípus.* In: OT/11, 2005, 102–108.

TUBA MÁRTA

Koreferenciális kifejezések és koreferenciarelációk egy mesében. Példaszöveg: A kakas aranygarasa. (Részlet) In: OT/2, 1998, 141–167.

VASS LÁSZLÓ

Egy adott verbális szöveg formációjával kapcsolatos kreatív-produktív gyakorlat, Áprily Lajos: A hiúz. In: OT/3, 1999, 70–77.

WACHA IMRE

A prozódia szerepe a lineáris elrendeződés kialakulásában. In: OT/3, 1999, 34–47.

Abstract

As declared in the first volume in 1997, the primary aim of the periodical *Officina Textologica* is to provide a kind of *forum of discussion* for researchers dealing with, or being simply interested in, the textological-text linguistic questions of text research, including the construction of a general theory of textology or text linguistics, the textological-text linguistic study of (some aspects of) texts written in a given language, or the creation of textological-text linguistic tools that are applicable in a specific field.

In this forum we firmly intend the discussion to be *polyglot* and *integrative* as much as possible.

— First, we are convinced that the textological-text linguistic properties of a given language cannot be fully explored unless we look at them through the glasses of at least another language (which is, by the way, the most natural requirement related to *multilingual communication* in international scientific research).

— Second, we would like to set up a kind of paradigm under which researchers from different background and interests, and (possibly) using different languages, can study the textological-text linguistic issues from similar, or at least explicitly comparable, perspectives.

It can be confidently stated that the 14 volumes of *Officina Textologica* achieved its declared programme with remarkable success:

– The successful cooperation of the members of the foreign language departments of the Debrecen University definitely established the principle of multilingualism.

– The conferences, organised in order to examine special textological-text linguistic topics, substantially helped the programme to be integrative.

Continuing our declared programme, we would like to focus our attention to the study of the *coherence of text* — that is, the (formal or surface-level) coherence of the linguistic material, and the (semantic or deep-level) coherence of the system of facts, presumably with a kind of referential relationship between them.

Abstract

The global content of the 15th volume of *Officina Textologica* is as follows:

1. Commentaries on the chapters of the 1st volume of *Officina Textologica*.
2. Study of the coherence of text (first draft).
3. The coherence of the linguistic material: connexity and cohesion.
4. The coherence of the system of facts: constringency.
5. Study of the coherence of text (second draft).
6. The planned topics of the next five volumes of *Officina Textologica*.

REPERTORIUM

METALINGUISTICA

Herausgegeben von
ANDRÁS KERTÉSZ

Die Reihe *MetaLinguistica* ist ein Forum für Untersuchungen, die theoretische, methodologische und philosophische Probleme der linguistischen Forschung thematisieren.

The *MetaLinguistica* series is a forum for studies focusing on theoretical, methodological, and philosophical problems of linguistic inquiry.

1. ANDRÁS KERTÉSZ (Hrsg.): *Sprache als Kognition – Sprache als Interaktion. Studien zum Grammatik-Pragmatik-Verhältnis*. 1995. 280 S., zahlr. Darst. ISBN 3-631-47705-8. 40.10 €
2. TIBOR LACZKÓ: *The Syntax of Hungarian Noun Phrases. A Lexical-Functional Approach*. 1995. 207 pp., num. tab. and graph. ISBN 3-631-47791-0. 31 €.
3. PÉTER PELYVÁS: *Subjectivity in English. Generative Grammar Versus the Cognitive Theory of Epistemic Grounding*. 1996. 208 pp., num. fig. ISBN 3-631-49534-X. 31.00 €.
4. ANDRÁS KERTÉSZ (Hrsg.): *Metalinguistik im Wandel. Die 'kognitive Wende' in Wissenschaftstheorie und Linguistik*. 1997. 232 S., 1 Abb., 2 Graf. ISBN 3-631-30635-0. 33 €.
5. GÁBOR ALBERTI: *Argument Selection*. 1997. 186 pp., 6 graph. ISBN 3-631-32202-X. 31.00 €.
6. ZSUZSANNA IVÁNYI: *Wortsuchprozesse. Eine gesprächsanalytische Untersuchung und ihre wissenschaftsmethodologischen Konsequenzen*. 1998. 300 S. ISBN 3-631-32746-3. 42.50 €.
7. PIROSKA KOCSÁNY & ANNA MOLNÁR (Hrsg.): *Wort und (Kon)text*. 2001. 290 S. ISBN 3-631-36790-2. 42.50 €.
8. ÉVA SÁFÁR: *Persuasive Texte. Eine vergleichende Untersuchung sprachlicher Argumentationsstrategien*. 2001. 200 S., 2 Abb. ISBN 3-631-36756-2. 31.00 €.
9. ANDRÁS KERTÉSZ (ed.): *Approaches to the Pragmatics of Scientific Discourse*. 2001. 248 pp., 8 fig., num. tables. ISBN 3-631-37293-0. 37.80 €.
10. ZSUZSANNA IVÁNYI & ANDRÁS KERTÉSZ (Hrsg.): *Gesprächsforschung. Tendenzen und Perspektiven*. 2001. 260 S., 5 Abb. ISBN 3-631-37627-8. 37.80 €.
11. PETER PLÖGER: *Wissenschaft durch Wechselwirkung. Bausteine zu einem diskursiven Modell der Wissenschaften*. 2002. 226 S., zahlr. Graf. ISBN 3-631-38559-5. 35.30 €.
12. ANNA MOLNÁR: *Die Grammatikalisierung deutscher Modalpartikeln. Fallstudien*. 2002. 129 S. ISBN 3-631-38190-5. 23.50 €.

13. LÁSZLÓ HUNYADI: *Hungarian Sentence Prosody and Universal Grammar. On the Phonology – Syntax Interface*. 2002. 328 pp., num. graphs and tables. ISBN 3-361-38251-0. 46.80 €.
14. MARCELLO LA MATINA: *Texts, Pictures and Scores. Some Aspects of a Philosophy of Languages*. 2002. 296 pp., 16 fig., 2 tab. ISBN 3-631-39076-9, pb. 42.50 €.
15. KRISZTINA KÁROLY: *Lexical Repetition in Text. A Study of the Text-Organizing Function of Lexical Repetition in Foreign Language Argumentative Discourse*. 2002. 208 pp., num. fig. and tab. ISBN 3-631-39135-8, pb. 33.00 €.
16. LÁSZLÓ TARNAY & TAMÁS PÓLYA: *Specificity Recognition and Social Cognition*. 2004. 349 pp., num. graphs and tables. ISBN 3-631-50226-5, pb. 50.10 €.
17. GÁBOR TOLCSVAI NAGY: *A Cognitive Theory of Style*. 2005. 162 pp., 7 fig., 23 tables. ISBN 3-631-37551-4 / US-ISBN 0-8204-5361-7. 29,80 €.
18. LAJOS MAROSÁN: *The Meaning of Word Classes*. 2006. X, 207 pp. ISBN 3-631-54836-2 / US-ISBN 0-8204-9844-0 pb. 39.00 €.
19. RAKOVA, MARINA & PETHÖ, GERGELY & RÁKOSI, CSILLA (eds.): *The Cognitive Basis of Polysemy. New Sources of Evidence for Theories of Word Meaning*. 2007. 264 pp., 5 tab. ISBN 978-3-631-54094-7 / US-ISBN 978-0-8204-7740-4 pb. 45.50 €.
20. GÁBOR TOLCSVAI NAGY (ed.): *Function and Genres. Studies on the Linguistic Features of Discourse Types*. 2008. 270 pp., num. tables, 5 graphs. ISBN 978-3-631-56199-7, pb. 45.50 €.
21. ENIKŐ TÓTH: *Mood Choice in Complement Clauses. A Semantic Approach with Special Reference to Hungarian*. 2008. 160 pp., num. tables, 7 graphs. ISBN 978-3-631-57257-3, pb. 34.00 €.
22. KERTÉSZ, ANDRÁS & RÁKOSI, CSILLA (eds./Hrsg.): *New Approaches to Linguistic Evidence. Pilot Studies. Neue Ansätze zu linguistischer Evidenz. Pilotstudien*. 2008. 233 pp., 2 fig., 5 tables. ISBN 978-3-631-56577-3, pb. 42.50 €.
23. GIZELLA BOSZÁK: *Realisierung der valenzbestimmten Korrelate des Deutschen*. 2009. 210 pp. ISBN 978-3-631-58864-2, pb. 39.00 €.

Anschrift der Redaktion:

Universität Debrecen
 Lehrstuhl für germanistische Linguistik
 Pf.: 47., H-4010 Debrecen
 Tel.: (36) 52/512-900
 Fax: (36) 52/412-336
 E-mail: kert.esz@freemail.hu

SZEMIOTIKAI SZÖVEGTAN

JGYTF Kiadó, Szeged

Szerkesztők: PETŐFI S. JÁNOS—BÉKÉSI IMRE—VASS LÁSZLÓ

Tanulmányok, recenziók, bibliográfiák és repertóriumok a dominánsan verbális humán kommunikáció kutatása köréből.

1. A szövegtani kutatás néhány alapkérdése, 1990, 1993².
2. A magyar szövegkutatás irodalmából (I), 1991, 1996².
3. A magyar szövegkutatás irodalmából (II), 1991.
4. A verbális szövegek megőzelítésének aspektusaihoz (I), 1992.
5. Szövegtani kutatás: témák, eredmények, feladatok, 1992.
6. A verbális szövegek megőzelítésének aspektusaihoz (II), 1993.
7. A multimediális kommunikátumok szemiotikai textológiai megőzelítéséhez, 1994.
8. A verbális szövegek megőzelítésének aspektusaihoz (III), 1995.
9. A szemiotikai szövegtani kutatás diszciplináris környezetéhez (I), 1996.
10. A szemiotikai szövegtani kutatás diszciplináris környezetéhez (II), 1997.
11. A szemiotikai szövegtani kutatás diszciplináris környezetéhez (III), 1998.
12. Szövegtani kutatás: témák, eredmények, feladatok (II.), 1999.
13. A szövegtani kutatás általános kérdései. 1. Szaknyelvi szövegek. 2. Tankönyvi szövegek. 2000.
14. A szövegtani kutatás általános kérdései. 1. Kép és szöveg. 2. Kommunikáció a médiában. 2001.
15. A szövegtani kutatás általános kérdései. 1. Kép és szöveg. 2. Szöveg és fordítás. 2003.
16. A szövegtani kutatás általános kérdései. 1. Szöveg és zene. 2. Mediális transzpozíciók. 2004.
17. Vass László: Poézis és piktúra. 2005.
18. Petőfi S. János: Szövegkompozíció és jelentés. Témák és megőzelítések a szövegtani kutatásban. 2007.

Levelezési cím:

Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar, Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék

Vass László

E-mail: vass@jgytk.u-szeged.hu

RESERACH IN TEXT THEORY
UNTERSUCHUNGEN ZUR TEXTTHEORIE

Walter de Gruyter Co. Berlin—New York
Editor: JÁNOS S. PETŐFI, Macerata, Italy

A sorozat célja az, hogy lehetőséget adjon olyan monográfiák, konferenciaakták és tanulmánykötetek megjelenésére, amelyek általános szövegelméleti kérdésekkel, illetőleg különböző típusú szövegek elemzésével, interpretálásának kérdéseivel foglalkoznak. A sorozat vitafórumot kíván teremteni mindazoknak, akik szövegkutatással foglalkoznak, függetlenül attól, hogy milyen diszciplínák képviselői.

1. TEUN A. VAN DIJK and JÁNOS S. PETŐFI (eds.): *Grammars and Descriptions (Studies in Text Theory and Text Analysis)*, 1977.
2. WOLFGANG U. DRESSLER (ed.): *Current Trends in Text Linguistics*, 1977.
3. WOLFGANG BURGHARDT and KLAUS HÖLKER (eds.): *Text Processing — Textverarbeitung (Papers in Text Analysis and Textdescription — Beiträge zur Textanalyse und Textverarbeitung)*, 1979.
4. JÁNOS S. PETŐFI (ed.): *Text and Discourse Constitution (Empirical Aspects, Theoretical Approaches)*, 1987.
5. DIETER METZING (ed.): *Frame Conceptions and Text Understanding*, 1979.
6. HANS-JÜRGEN EIKMEYER and HANNES RIESER (eds.): *Words, Worlds and Contexts (New Approaches in Word Semantics)*, 1981.
7. GERT RICKHEIT and MICHAEL BOCK (eds.): *Psycholinguistic Studies in Language Processing*, 1983.
8. DAFYDD GIBBON and HELMUT RICHTER (eds.): *Intonation, Accent and Rhythm (Studies in Discourse Phonology)*, 1984.
9. THOMAS T. BALLMER (ed.): *Linguistic Dynamics (Discourse, Procedures and Evolution)*, 1985.
10. TEUN A. VAN DIJK (ed.): *Discourse and Communication (New Approaches to the Analysis of Mass Media Discourse and Communication)*, 1985.
11. LÁSZLÓ HALÁSZ (ed.): *Literary Discourse (Aspects of Cognitive and Social Psychological Approaches)*, 1987.
12. W. HEYDRICH, F. NEUBAUER, J. S. PETŐFI, E. SÖZER (eds.): *Connexity and Coherence (Analysis of Text and Discourse)*, 1989.

13. DIETRICH MEUTSCH and REINHOLD VIEHOFF (eds.): *Comprehension of Literary Discourse (Results and Problems of Interdisciplinary Approaches)*, 1989.
14. STURE ALLÉN (ed.): *Possible Worlds in Humanities, Arts and Sciences (Proceedings of Nobel Symposium 65)*, 1989.
15. HEINRICH F. PLETT (ed.): *Intertextuality*, 1991.
16. HARTMUT SCHRÖDER (ed.): *Subject-oriented Texts (Languages for Special Purposes and Text Theory)*, 1991.
17. ANTONIO GARCÍA-BERRIO: *A Theory of the Literary Text*, 1992.
18. ROGER G. VAN DE VELDE: *Text and Thinking. On Some Roles of Thinking in Text Interpretation*, 1992.
19. RACHEL FORDYCE and CARLA MARELLO (eds.): *Semiotics and Linguistics in Alice's Worlds*, 1994.
20. JÁNOS S. PETŐFI and TERRY OLIVI (eds.): *Approaches to Poetry. Some Aspects of Textuality, Intertextuality and Intermediality*, 1994.
21. UTA M. QUASTHOFF (ed.): *Aspects of Oral Communication*, 1995.
22. GERT RICKHEIT and CRISTOPHER HABEL (eds.): *Focus and Coherence in Discourse Processing*, 1995.
23. ELISABETH RUDOLPH: *Contrast. Adversative and Concessive Relations and their Expressions in English, German, Spanish, Portugese on Sentence and Text Level*, 1996.
24. RAIJA MARKKANEN and HARTMUT SCHRÖDER (eds.): *Hedging and Discourse. Approaches to the Analysis of a Pragmatic Phenomenon in Academic Texts*, 1997.
25. SAM INKINEN (ed.): *Mediapolis. Aspects of Texts, Hypertexts and Multimedial Communication*, 1999.

Information:

Petőfi Sándor János
 Mester u. 28. II. em. 5.
 H-1095 Budapest
 E-mail: jspetofi@freemail.hu

**PAPIERE ZUR TEXTLINGUISTIK /
PAPERS IN TEXT LINGUISTICS [= PT]**

hg. von IHWE, Jens—PETŐFI, János S.—RIESER, Hannes
Hamburg, Buske Verlag

1971-ben kezdte meg munkáját Konstanzban a Projektgruppe Textlinguistik elnevezésű kutatócsoport a céllal, hogy (a) elemezze a szövegkonstitúció mind általános, mind nyelvspecifikus aspektusait, és hogy (b) szövegelemzésre szolgáló elméleti modelleket dolgozzon ki.

A pt rövidítéssel jelzett kiadványsorozatot a kutatócsoport három tagja (Jens Ihwe, János S. Petőfi és Hannes Rieser) hozta létre 1972-ben a Helmut Buske Kiadónál Hamburgban annak érdekében, hogy gyors publikációs lehetőséget biztosítson a szöveg-tani kutatás kérdéseivel foglalkozó (interdiszciplináris) nemzetközi tudományos eszme-csere számára. — Minthogy e sorozat léte nem kötődött szorosan a szóban forgó kutató-csoport léteéhez, fennmaradt annak megszűnése után is.

van DIJK, T. A.—IHWE, J.—PETŐFI, J.S.—RIESER, H.
1972 *Zur Bestimmung narrativer Strukturen auf der Grundlage von Textgrammatiken* [= pt1]. Hamburg, Buske Verlag. 161 S. 2. Aufl. 1974.

HARTMANN, P.—RIESER, H. (Hg.)
1974 *Angewandte Textlinguistik I.* [= pt2]. Hamburg, Buske Verlag. 222 S. 2. Aufl. 1974.

RÜTTENAUER, M. (Hg.)
1974 *Textlinguistik und Pragmatik. Beiträge zum Konstanzer Textlinguistik Kolloquium 1972.* [= pt3]. Hamburg, Buske Verlag. 265 S. 2. Aufl. 1978.

IHWE, J.
1974 *On the Validation of Text Grammars in the Study of Literatur.* [= pt4]. Hamburg, Buske Verlag. 74 S.

PROJEKTGRUPPE TEXTLINGUISTIK. KONSTANZ (Hg.)
1974 *Probleme und Perspektiven der neueren textgrammatischen Forschung I. Teil.* [= pt5]. Hamburg, Buske Verlag. 177 S.

DAHL, Ö. (ed.)
1974 *Topic and Comment. Contextual Boundness and Focus* [= pt6]. Hamburg, Buske Verlag. 140 pp.

PETŐFI, J. S.—RIESER, H. (Hg.)
1974 *Probleme der modelltheoretischen Interpretation von Texten* [= pt7]. Hamburg, Buske Verlag. 175 S.

GÜLICH, E.—HEGER, K.—RAIBLE, W.
1974 *Linguistische Textanalyse. Überlegungen zur Gliederung von Texten* [= pt8]. Hamburg, Buske Verlag. 157 S. 2. Aufl. 1979.

PETŐFI, J. S.
1975 *Vers une theorie partielle du texte* [= pt9]. Hamburg, Buske Verlag. 148 S.

PETŐFI, J. S. (ed.)
1978 *Logic and the Formal Theory of Natural Language. (Selected Bibliography)* [= pt10]. Hamburg, Buske Verlag. 333 pp.

- HEGER, K. —PETŐFI, J. S. (Hg.)
 1977 *Kasustheorie, Klassifikation, semantische Interpretation. Beiträge zur Lexikologie und Semantik* [= pt11]. Hamburg, Buske Verlag. 358 S.
- WIRRER, J. (Hg.)
 1977 *Textgrammatische Konzepte und Empirie, Probleme und Perspektiven der neueren textgrammatischen Forschung 2. Teil.* [= pt12]. Hamburg, Buske Verlag. 226 S.
- PETŐFI, J. S.—BREDEMEIER, J. (Hg.)
 1977 *Das Lexikon in der Grammatik – die Grammatik im Lexikon. Beiträge zur Struktur des Lexikons und zur Texttheorie* [= pt13]. Hamburg, Buske Verlag. 2 Bde. 561 S.
- RIESER, H.
 1977 *Textgrammatik, Schulbuchanalyse, Lexikon. Arbeitspapiere 1973-1976.* [= pt14]. Hamburg, Buske Verlag. 124 S.
- COULMAS, E.
 1977 *Prezeptives Sprachverhalten- Eine theoretische Studie über Faktoren des sprachlichen Verstehensprozesses* [= pt15]. Hamburg, Buske Verlag. 301 S.
- RÜTTENAUER, M.
 1978 *Vorkommen und Verwendung der adverbialen Proformen im Deutschen* [= pt16]. Hamburg, Buske Verlag. 91 S.
- ALLÉN, St.—PETŐFI, J. S. (eds.)
 1979 *Aspects of Automatized Textprocessing* [= pt17]. Hamburg, Buske Verlag. 194 pp.
- BIASCI, C. —FRITSCHKE, J. (Hg.)
 1979 *Texttheorie und Textrepräsentation. Theoretische Grundlagen der kanonischen sinnsemantischen Repräsentation von Texten* [= pt18]. Hamburg, Buske Verlag. 265 S.
- GENOT, G.
 1979 *Elements of Narrativity. Grammar in Narrative, Narrative in Grammar* [= pt19]. Hamburg, Buske Verlag. 136 pp.
- PETŐFI, J. S. (ed.)
 1979 *Text vs. Sentence. Basic Questions on Text Linguistics* [= pt20]. Hamburg, Buske Verlag. 2 vs. 666 pp.
- OPALKA, H.
 1979 *Untersuchung zu rekonstituierenden Funktionen der Modalpartikel 'ja'. Eine pragmalinguistische Grundlagenstudie zur gesprochenen deutschen Umgangssprache* [= pt21]. Buske Verlag. 283 S.
- RIESER, H.
 1979 *Taspekte einer partiellen Texttheorie. Untersuchungen zur Textgrammatik mit nicht-linear festgelegter Basis unter besonderer Berücksichtigung des Lexikon, und des Fachsprachenproblems* [= pt22]. Hamburg, Buske Verlag. 2 Bde 671 S.
- RATH, Chr.
 1979 *Zur Einführung von lokalen Argumentlabels. Eine Untersuchung lokaler prapositionaler Ausdrücke und der ihnen in einer kanonischen Repräsentation entsprechenden Elemente* [= pt23]. Hamburg, Buske Verlag. 465 S.
- BALLMER, Th. —KINDT, W. (Hg.)
 1980 *Zum Thema Sprache und Logic. Ergebnisse einer interdisziplinären Diskussion* [= pt24]. Hamburg, Buske Verlag. 356 S.

- EIKMEYER, H.-J.
 1980 *Transformationsgrammatiken mit Multilabels. Definition und Anwendungsmöglichkeiten* [= pt25]. Hamburg, Buske Verlag. 174 S.
- EIKMEYER, H.-J. — JANSSEN, L. M. (Hg.)
 1980 *Objektargumente. Grundelemente der semantischen Struktur von Texten III* [= pt26]. Hamburg, Buske Verlag. 148 S.
- NEUBAUER, F.
 1980 *Die Struktur der Explikationen in deutschen einsprachigen Wörterbüchern. Eine vergleichende lexiko-semantische Analyse* [= pt27]. Hamburg, Buske Verlag. 215 S.
- HÖLKER, K.
 1981 *Zur semantischen und pragmatischen Analyse von Interrogativen* [= pt28]. Hamburg, Buske Verlag. 480 S.
- PETŐFI, J. S. (ed.)
 1981 *Text vs. Sentence Continued* [= pt29]. Hamburg, Buske Verlag. 247 pp.
- FRITSCHKE, J. (Hg.)
 1981 *Konnektivausdrücke, Konnektiveinheiten. Grundelemente der semantischen Struktur von Texten I* [= pt30]. Hamburg, Buske Verlag. 329 S.
- HEYDRICH, W. (Hg.)
 1981 *KLexikoneinträge. Grundelemente der semantischen Struktur von Texten V* [= pt31]. Hamburg, Buske Verlag. 219 S.
- METZING, D. (Hg.)
 1981 *Dialogmuster und Dialogprozesse* [= pt32]. Hamburg, Buske Verlag. 241 S.
- Van de VELDE, R. G.
 1981 *Interpretation, Kohärenz und Inferenz.* [= pt33]. Hamburg, Buske Verlag. 137 S.
- ZAMMUNER, V. L.
 1981 *Speechproduction, Strategies in Discourse Planning. A theoretical and empirical Enquiry* [= pt34]. Hamburg, Buske Verlag. 316 pp.
- DORFMÜLLER-KARPUSA, K.—PETŐFI, J. S. (Hg.)
 1981 *Text, Kontext, Interpretation. Einige Aspekte der text-theoretischen Forschung. Mit einem Appendix diverser Bibliographien* [= pt35]. Hamburg, Buske Verlag. 354 S.
- SCHMIDT, S. J.
 1982 *Foundations for the empirical Study of Literature. The Components of a basic Theory. Translated and fully revised by Robert de Beaugrande* [= pt36]. Hamburg, Buske Verlag. 207 pp.
- HEYDRICH, W.
 1982 *Gegenstand und Sachverhalt. Bausteine zu einer nominalistisch orientierten Semantik für Texte* [= pt37]. Hamburg, Buske Verlag. 450 S.
- NEUBAUER, F. (ed.)
 1983 *Coherence in natural-language Texts* [= pt38]. Hamburg, Buske Verlag. 169 pp.
- SCINTO, L. F. M.
 1982 *The Acquisition of functional Composition Strategies for Text* [= pt39]. Hamburg, Buske Verlag. 272 pp.
- KAYSER, H. (Hg.)
 1983 *Propositionen und Propositionskomplexe. Grundelemente der semantischen Struktur von Texten II.* [= pt40]. Hamburg, Buske Verlag. 284 S.

- BIASCI, Cl.
1982 *Konnektive in Sätzen und Texten. Eine sprachübergreifende pragmatisch-semantische Analyse* [= pt41]. Hamburg, Buske Verlag. 293 S.
- PETŐFI, J. S. (Hg.)
1983 *Texte und Sachverhalte. Aspekte der Wort- und Textbedeutung* [= pt42]. Hamburg, Buske Verlag. 402 S.
- LONGACRE, R. E. (eds.)
1984 *Theory and Applications in Processing Texts in non-indoeuropean Languages* [= pt43]. Hamburg, Buske Verlag. 272 pp.
- WIESE, R.
1983 *Psycholinguistische Aspekte der Sprachproduktion: Sprechverhalten und Verbalisierungsprozesse* [=pt44]. Hamburg, Buske Verlag. 213 S.
- PETŐFI, J. S.—SÖZER, E. (eds.)
1983 *Micro and Macro Connexity of Texts* [= pt45]. Hamburg, Buske Verlag. 314 pp.
- RIEGER, B. (Hg.)
1985 *Dynamik in der Bedeutungskonstitution* [=pt46]. Hamburg, Buske Verlag. 277 S.
- DORFMÜLLER-KARPUSA, K.
1983 *Temporalität, Theorie und Allgemeinwissen in der Textinterpretation. Eine sprachübergreifende Analyse* [=pt47]. Hamburg, Buske Verlag. 285 S.
- DRESSLER, W: U.—WODAK, R. (Hg.)
1984 *Normale und abweichende Texte. Studien zur Bestimmung und Abgrenzung von Textstörungen* [= pt48]. Hamburg, Buske Verlag. 245 S.
- SÖZER, E. (ed.)
1985 *Text Connexity, Text Coherence. Apects, Methods, Results* [= pt49]. Hamburg, Buske Verlag. 597 pp.
- CONTE, M.-E. (Hg.)
1985 *Kontinuität und Diskontinuität in Texten und Sachverhalts-Konfigurationen. Diskussion über Konnexität, Kohäsion und Kohärenz* [= pt50]. Hamburg, Buske Verlag. 247 S.
- HEYDRICH, W.—PETŐFI, J. S. (Hg.)
1986 *Aspekte der Konnexität und Kohärenz von Textens* [= pt51]. Hamburg, Buske Verlag.
- ROTHKEGEL, A.—SANDIG, E. (Hg.)
1984 *Text – Textsorten – Semantik. Linguistische Modelle und maschinelle Verfahren* [= pt52]. Hamburg, Buske Verlag. 29 S.
- CHAROLLES, M—PETŐFI, J. S. and SÖZER, E. (eds.)
1986 *Research in Text Connexity and Text Coherence* [= pt53]. Hamburg, Buske Verlag. 397 pp.
- CHAROLLES, M (ed.)
1989 *The Resolution of Discourse: Processing Coherence or Consistency Dissonances* [= pt54]. Hamburg, Buske Verlag. 215 pp.
- PETŐFI, J. S. (ed.)
1986 *Text Connectedness from psychological Point of View* [= pt55]. Hamburg, Buske Verlag. 222 pp.
- MELLIES, R—OSTERMANN, F. und VAUTH, Fr. (Hg.)
1986 *Erschwerte Kommunikation und ihre Analyse* [= pt56]. Hamburg, Buske Verlag.

- HOFFSTAEDTER, P.
1986 *Poetizität aus der Sicht des Lesers. Eine empirische Untersuchung der Rolle von Text-, Leser- und Kontexteigenschaften bei der poetischen Verarbeitung von Texten* [= pt57]. Hamburg, Buske Verlag.
- MARTINDALE, C. (ed.)
1988 *Psychological Approaches to the Study of literary Narratives* [= pt58]. Hamburg, Buske Verlag. 290 pp.
- KINDERMANN, J.
1987 *Experten-Parsing. Parsing und Wissensrepräsentation im text-theoretischen Rahmen* [= pt59]. Hamburg, Buske Verlag.
- SCHRÖDER, H.
1987 *Aspekte sozialwissenschaftlicher Fachtexte. Ein Beitrag zur Fachtextlinguistik* [= pt60]. Hamburg, Buske Verlag. 343 S.
- PETŐFI, J. S. (ed.)
1986 *Text Connectedness from psychological Point of View* [= pt61]. Hamburg, Buske Verlag. 222 pp.
- PETŐFI, J. S.—OLIVI, T. (eds.)
1988 *Von der verbalen Konstitution zur symbolischen Bedeutung – From verbal Constitution to symbolic Meaning* [= pt62]. Hamburg, Buske Verlag. 454 pp.
- KUSCH, M.—SCHRÖDER, H. (eds.)
1989 *Text, Interpretation, Argumentation* [= pt64]. Hamburg, Buske Verlag. 273 pp.
- ALTEHENDER-SMITH, Sh.
1990 *Language Change via Language Planning. Some theoretical and empirical Aspects with a Focus on Singapore* [= pt65]. Hamburg, Buske Verlag. 212 pp.
- BEGEMANN, P.
1991 *Poetizität und Bedeutungskonstitution. Ein Modell poetischer Textverarbeitung unter besonderer Berücksichtigung der Rolle der Lautäquivalenzen* [= pt66]. Hamburg, Buske Verlag.
- TITTULA, L.
1993 *Metadiskurs. Explizite Strukturierungsmittel im mündlichen Diskurs* [= pt68]. Hamburg, Buske Verlag. 301 S.
- MOILANEN, M.—VIEHWEGER, D.—CARLSON, L. (Hg.)
1994 *Zugänge zur Text- und Dialoganalyse* [= pt69]. Hamburg, Buske Verlag. 205 S.
- ALTEHENDER, B.
1996 *Forensische Texte. Aspekte einer Explikation der im forensischen Diskurs vorkommenden Texte und ihrer Verarbeitung am Beispiel des Zivilprozesses* [= pt70]. Hamburg, Buske Verlag. 318 S.
- KONSTANTINIDOU, M.
1997 *Sprache und Gefühl. Semiotische und andere Aspekte einer Relation* [= pt71]. Hamburg, Buske Verlag. 146 S.

Information:

Petőfi Sándor János
Mester u. 28. II. em. 5.
H-1095 Budapest
E-mail: jspetofi@freemail.hu

*A Debreceni Egyetem
kiadványaiból:*

STUDIES IN LINGUISTICS

Board of Editors includes

JÓZSEF ANDOR, BÉLA HOLLÓSY, LÁSZLÓ KOMLÓSI, BÉLA KORPONAY, ZOLTÁN
KÖVECSÉS, TIBOR LACZKÓ, PÉTER PELYVÁS and GÜNTER RADDEN.

Studies In Linguistics is the journal of the Department of English Linguistics, Lajos Kossuth University, Debrecen, Hungary. It was begun in 1991, as a supplement to *Hungarian Studies in English*, more recently *The Hungarian Journal of English and American Studies (HJEAS)*, the journal of the Institute of English and American Studies, now specializing in literature.

Studies in Linguistics publishes papers on experimental phonetics, morphology, lexicology, (computational) lexicography, Case grammar, the theory of government and binding, lexical-functional grammar, semantics, cognitive grammar, pragmatics and corpus linguistics.

Megjelent kötetek:

Studies in Linguistics I. (A Supplement to Hungarian Studies in English). *Korponay Béla—Pelyvás Péter* (szerk.). Debrecen, KLTE, 1991.

Studies in Linguistics II. (A Supplement to Hungarian Studies in English). *Hollósy Béla—Korponay Béla—Laczkó Tibor* (szerk.). Debrecen, KLTE, 1993.

Studies in Linguistics III. (A Supplement to the Hungarian Journal of English and American Studies). *Korponay Béla—Pelyvás Péter* (szerk.). Debrecen, KLTE, 1994.

Studies in Linguistics in Honour of Béla Korponay. The Diversity of Linguistic Description. A Special Issue. *József Andor—Béla Hollósy—Tibor Laczkó—Péter Pelyvás* (szerk.) Debrecen, KLTE, 1998.

Studies in Linguistics IV. (A Supplement to the Hungarian Journal of English and American Studies). *Korponay, Béla—Hollósy Béla* (szerk.). Debrecen, KLTE, 2000.

Studies in Linguistics V. (A Supplement to the Hungarian Journal of English and American Studies). *James T. Riordan—Hollósy Béla* (szerk.) Debrecen, KLTE, 2001.

Studies in Linguistics VI. (A Supplement to the Hungarian Journal of English and American Studies). *Kissné Gulyás Judit—Hollósy Béla* (szerk.) Debrecen, DE, 2002.

For further information, please contact:

Department of English Linguistics, University Debrecen

H - 4010 Debrecen, Pf.: 73.

Phone: (36) 52/512-900/2192

e-mail: pelyvas@pmail.arts.klte.hu

When grammar minds language and literature
Festschrift for Professor Béla Korponay
on the occasion of his 80th birthday

Szerkesztette: Andor József, Hollósy Béla, Laczkó Tibor, Pelyvás Péter
Debreceni Egyetem Angol–Amerikai Intézete, 2008. ISBN 978 963 473 087 3

A kötettel a 80 éves Korponay Béla, a Debreceni Egyetem Angol Nyelvészeti Tanszékének emeritus professzora, nyugdíjas éveiben is aktívan oktató tanára előtt tisztelegnek magyar és külföldi kollégák, pályatársak, barátok.

Kutatói és oktatói tevékenységét mindig is meghatározta a modern angol nyelvészet iránti elkötelezettség. Munkásságának központi témája az Esetgrammatika, melynek ő a magyarországi meghonosítója, az ilyen irányú kutatómunkák vezető itthoni személyisége. Kutatásait kiterjesztette a modern, kognitív szemléletű jelentéstan irányába, nem csupán az angol nyelv leírására koncentrálna figyelmét, hanem kontrasztív módon összevetve az angol és a magyar nyelv grammatikáját, jelentéstan viszonyrendszerét. Amellett, hogy eredményeit folyamatosan publikálta és publikálja, tovább is adja azokat az általa tanított nyelvészgenerációknak.

Kimagasló oktatói munkájának, iskolateremtő egyéniségének tanúbizonyságául szolgál, hogy a magyarországi egyetemi képzés csaknem valamennyi szaktanszékén tanítványai vezető oktatói pozícióban oktatják a tőle elsajátított ismereteket, és kutatják az általa művelt területeket. A kötetben szereplő tanulmányok tematikájának színessége tényként tükrözi mindezt.

Az ünnepi kötetben a szaktanulmányok mellett visszaemlékezések és köszöntések is szerepelnek, valamint az ezeket kiegészítő gratulálók sora.

A tanulmányok tematikája szerteágazó. Neves külföldi nyelvész-kollégák cikkeit is felvonultatva a nyelvészet legkülönbözőbb területeit öleli fel, de az irodalom is helyet kap benne, mintegy megjelenítve a Korponay Béla pályája során kutatott tudományterületek sokrétűségét.

Tartalom (tudományos cikkek):

- John ANDERSON: A case of functional equivalence
Olga BÁRSONY: Indirectness – a universal pragmatic category
Ágota BUZOGÁNY: Reflexive verbs of body actions
Attila CSERÉP: Idioms and metaphors
CSERESNYÉSI László: A tautológia funkcionális megközelítése
Mária CSERNOCH: Condensed versions of literary works
Mária CSERNOCH & Ildikó KORPONAYNÉ NAGY: The English language school-leaving examination in Hungary – a European outlook
Csaba CZEGLÉDI: Constructive linguistics
Péter FURKÓ: General extenders in English and Hungarian
Gábor GYŐRI: Universal tendencies in meaning extension
Irén HEGEDŰS: Deconstructing «Grimm’s Law»
Pál HELTAI: Ellipsis in English and Hungarian
Zsuzsa HOFFMANN: Standard international English: a mere idea or living reality?
Béla HOLLÓSY: Heterogeneous treatment of homonyms in dictionaries
József HORVÁTH: Exploring the online version of the JPU corpus

László HUNYADI: Rhythm and Blues and computation in language
 Yoshihiko IKEGAMI: ‘Fashions of speaking’ and the ecological self as construer
 IMRE László: Az Ember tragédiája jelentésváltozásai
 Éva KARDOS: Remarks on implicit object arguments
 Dieter KASTOVSKY: The genesis of the Modern English genitive plural: structural and phonostylistic factors
 András KERTÉSZ & Csilla RÁKOSI: A note on the alleged circularity of conceptual metaphor theory
 László I. KOMLÓSI: From paradox to presumptive fallacy: the way we reason with counter-factual mental spaces
 Éva KOVÁCS: An investigation into phrasal verbs and their single-word equivalents in English
 Zoltán KÖVECSÉS: Cross-cultural aspects of metaphor
 Tibor LACZKÓ: What Hungarian and English possessors have in common
 Pál LIELI: The (non)-reflection of the thou-you contrast in Lőrinc Szabó’s translation of As You Like It
 Leonhard LIPKA: The re-discovery of onomasiology and Referential Semantics
 Sándor MARTSA: Conversion in lexical morphology
 MATICSÁK Sándor: Tiu, Wotan, Donar és Frija napja – a hét napjainak elnevezése az angolban [“Tiu’s day, Wotan’s day, Donar’s day and Frija’s day – days of the week in English”]
 Lenke NÉMETH: Self-completion: a subjectivity formation model
 NYIRKOS István: A kontaminációról és nyelvtörténeti háttéréről
 Péter PELYVÁS: Extension in the meanings of *will*
 Günter RADDEN: The cognitive approach to language
 György RÁKOSI: Some remarks on Hungarian ethical datives
 Judit SÁROSDYNE SZABÓ: Cause in English and Hungarian
 Judit SZABÓNÉ PAPP: The prototypical case in the ditransitive construction: the class of *give*
 Monika SZIRMAI: The case of tennis
 Igor V. TOLOCHIN & Olga V. KAMENEVA: Over- as a root in compounds: an analysis of corpus contexts
 Ágoston TÓTH: Current trends in FrameNet-based semantic labeling
 Zsolt VIRÁGOS: The system as mythopoeic discourse

További információ:

DE Angol Nyelvészeti Tanszék

4010 Debrecen, Pf.: 73.

Tel.: (36) 52/512-900/2192

e-mail: holbla@delfin.unideb.hu, pelyvp@delfin.unideb.hu

Studies in Applied and Theoretical Linguistics

Szerkesztette: Sheorey, R. és Kiss-Gulyás, J.
Debrecen: Kossuth Egyetemi Kiadó, 2007.

A könyv ötlete Ravi Sheorey, az Oklahoma State University vendégprofesszorától származik, aki magyarországi tartózkodása alatt bekapcsolódott az angol nyelvhez kötődő hazai alkalmazott nyelvészeti kutatásokba, és érdeklődött az itt folyó nyelvészeti kutatások iránt is. A Kiss-Gulyás Judittal együtt szerkesztett kötetben előzetes válogatás után 12, független bírálók által lektorált tanulmány kapott helyet azzal a céllal, hogy az amerikai szakmai közösségnek bemutassa a Magyarországon folyó kutatómunka néhány, az angol nyelvhez kapcsolódó eredményét.

CONTENTS

Preface	
Chapter 1	<i>Variables Influencing Hungarian 6th Graders' Foreign Language Learning and Development</i> Marianne Nikolov
Chapter 2	<i>The Size of an English Receptive Vocabulary. An Exploratory Study of the EFL Vocabulary Size of English Majors at the University of Pécs</i> Magdolna Lehmann
Chapter 3	<i>Peer Response in the EFL Academic Writing Classroom in Hungary: A Critical Analysis</i> Susan Roberta Katz
Chapter 4	<i>Foreign Language Anxiety among Hungarian EFL Teachers: An Exploratory Study</i> Judit Heitzmann, Zsuzsanna Tóth, Ravi Sheorey
Chapter 5	<i>Hungarian Teachers' Classroom Language Use</i> Ildikó Némethné Hock
Chapter 6	<i>The Champion and the Laggard: Or What Can Hungarians Learn from Dutch Foreign Language Education?</i> Katalin Mónos & Beáta Niemeijer
Chapter 7	<i>If Women are Being Discriminated Against, You Don't Say 'You should Become a man': An Interview with Peter Trudgill</i> Miklós Kontra
Chapter 8	<i>Hungarian EFL Students' Beliefs about English Language Learning</i> Ravi Sheorey
Chapter 9	<i>The Effect of L1 Parsing and Processing Preferences on L2 Acquisition: The Case of L1 Hungarian Learners of L2 English</i> Judit Kiss-Gulyás
Chapter 10	<i>UR's in OT</i> Szilárd Szentgyörgyi
Chapter 11	<i>How to Get Rid of Hiatuses</i> Péter Siptár
Chapter 12	<i>Conceptual Mappings Underlying Metaphoric Applications of Generic and Specific Terms for Animals</i> Sándor Martsa

Studies in English Language Teaching and Learning

Szerkesztette: Kiss-Gulyás, J. és Furkóné Banka, I.
Debrecen: Angol-Amerikai Intézet, 2005.

Az angol nyelvű kötet az Angol Nyelvoktatási Tanszék megalakulásának tíz éves évfordulójára készült. A két fő részből álló kiadvány első, terjedelmesebb része a tanszék oktatóinak kutatómunkájába nyújt betekintést. A második rész a Tanszék által kifejlesztett nyelvi alapvizsga tervezési és kivitelezési folyamatát, valamint az első vizsgatapasztalatokat elemzi és összegzi.

CONTENTS

Foreword

Part One: Current Research Interests

Judit Kiss-Gulyás

The Applicability of Linguistic Theories in Second Language Acquisition Research

Ildikó Furkóné Banka

Parameter Resetting in Second Language Acquisition: The Case of the Pro- Drop Parameter

Gyula Dávid

English Idioms and their Hungarian Counterparts

Katalin Mónos

A Study of the English Reading Strategies of University Students in Debrecen with Implications for Reading Instruction in an Academic Context

Gyula Sankó

Perceptions and Reality: Intermediate EFL Students' Vocabulary Learning Strategies in a Computer-Supported Hypertext Environment

Ildikó Csépes

The Validity of the Paired Oral

Part Two: The English Yardstick Exam

Ildikó Csépes and Judit Kiss Gulyás

An Eye on the EYE

Ildikó Csépes, Pál Csontos, Ildikó Furkóné Banka, Katalin Mónos, Gyula Sankó

Components of the English Yardstick Exam: a Report on Test Development and Lessons Learnt

Tímea Balogh

The EYE in the Public Eye

További információ:

DE Angol Nyelvészeti Tanszék

4010 Debrecen, Pf.: 73.

Tel.: (36) 52/512-900/2192

e-mail: holbla@delfin.unideb.hu, pelyvp@delfin.unideb.hu

MAGYAR NYELVJÁRÁSOK

A Magyar Nyelvtudományi Tanszék évkönyve

Szerkesztő: HOFFMANN ISTVÁN—KIS TAMÁS—NYIRKOS ISTVÁN

- I. Szerk. BÁRCZI GÉZA. Debrecen, 1951.
- II. Szerk. KÁLMÁN BÉLA. Budapest, 1953.
- III. Szerk. KÁLMÁN BÉLA (D. BARTHA KATALIN, PAPP ISTVÁN). Budapest, 1956.
- IV. Szerk. KÁLMÁN BÉLA (D. BARTHA KATALIN, PAPP ISTVÁN). Budapest, 1957.
- V. Szerk. KÁLMÁN BÉLA (D. BARTHA KATALIN, PAPP ISTVÁN). Budapest, 1959.
- VI. Szerk. KÁLMÁN BÉLA (D. BARTHA KATALIN, PAPP ISTVÁN). Budapest, 1960.
- VII. Szerk. KÁLMÁN BÉLA (PAPP ISTVÁN). Budapest, 1961.
- VIII. Szerk. KÁLMÁN BÉLA (PAPP ISTVÁN). Budapest, 1962.
- IX. Szerk. KÁLMÁN BÉLA. Budapest, 1963.
- X. Szerk. KÁLMÁN BÉLA. Budapest, 1964.
- XI. Szerk. KÁLMÁN BÉLA. Debrecen, 1965.
- XII. Szerk. KÁLMÁN BÉLA (SEBESTYÉN ÁRPÁD). Debrecen, 1966.
- XIII. Szerk. KÁLMÁN BÉLA (SEBESTYÉN ÁRPÁD). Debrecen, 1967.
- XIV. Szerk. KÁLMÁN BÉLA (SEBESTYÉN ÁRPÁD). Debrecen, 1968.
- XV. Szerk. KÁLMÁN BÉLA (PAPP ISTVÁN, SEBESTYÉN ÁRPÁD). Debrecen, 1969.
- XVI. Szerk. KÁLMÁN BÉLA (PAPP ISTVÁN, SEBESTYÉN ÁRPÁD). Debrecen, 1970.
- XVII. Szerk. KÁLMÁN BÉLA (SEBESTYÉN ÁRPÁD). Debrecen, 1971.
- XVIII. Szerk. KÁLMÁN BÉLA (PAPP ISTVÁN, SEBESTYÉN ÁRPÁD). Debrecen, 1972.
- XIX. Szerk. KÁLMÁN BÉLA (SEBESTYÉN ÁRPÁD). Debrecen, 1973.
- XX. Szerk. KÁLMÁN BÉLA (SEBESTYÉN ÁRPÁD). Debrecen, 1974.
- XXI. Szerk. KÁLMÁN BÉLA (SEBESTYÉN ÁRPÁD). Debrecen, 1975.
- XXII. Szerk. KÁLMÁN BÉLA (SEBESTYÉN ÁRPÁD). Debrecen, 1979.
- XXIII. Szerk. KÁLMÁN BÉLA (SEBESTYÉN ÁRPÁD). Debrecen, 1980.
- XXIV. Szerk. KÁLMÁN BÉLA (SEBESTYÉN ÁRPÁD). Debrecen, 1982.
- XXV. Szerk. SEBESTYÉN ÁRPÁD. Debrecen, 1983.
- XXVI-XXVII. Szerk. KÁLMÁN BÉLA (SEBESTYÉN ÁRPÁD). Debrecen, 1984-1985.
- XXVIII-XXIX. Szerk. SEBESTYÉN ÁRPÁD. Debrecen, 1990.
- XXX. Szerk. SEBESTYÉN ÁRPÁD. Debrecen, 1992.
- XXXI. Szerk. SEBESTYÉN ÁRPÁD. Debrecen, 1993.
- XXXII. Szerk. SEBESTYÉN ÁRPÁD. Debrecen, 1995.
- XXXIII. Szerk. SEBESTYÉN ÁRPÁD. Debrecen, 1996.
- XXXIV. Szerk. SEBESTYÉN ÁRPÁD. Debrecen, 1997.
- XXXV. Szerk. SEBESTYÉN ÁRPÁD. Debrecen, 1998.
- XXXVI. Szerk. SEBESTYÉN ÁRPÁD. Debrecen, 1999.
- XXXVII. Szerk. HOFFMANN ISTVÁN—MEZŐ ANDRÁS—NYIRKOS ISTVÁN, Debrecen, 1999.
- XXXVIII. Szerk. HOFFMANN ISTVÁN—KIS TAMÁS—NYIRKOS ISTVÁN, Debrecen, 2000.
- XXXIX. Szerk. HOFFMANN ISTVÁN—KIS TAMÁS—NYIRKOS ISTVÁN, Debrecen, 2001.
- XL. Szerk. HOFFMANN ISTVÁN—KIS TAMÁS—NYIRKOS ISTVÁN, Debrecen, 2002.
- XLI. Szerk. HOFFMANN ISTVÁN—KIS TAMÁS, Debrecen, 2003.
- XLII. Szerk. HOFFMANN ISTVÁN—KIS TAMÁS—NYIRKOS ISTVÁN, Debrecen, 2004.
- XLIII. Szerk. HOFFMANN ISTVÁN—KIS TAMÁS—NYIRKOS ISTVÁN, Debrecen, 2005.
- XLIV. Szerk. HOFFMANN ISTVÁN—KIS TAMÁS—NYIRKOS ISTVÁN, Debrecen, 2006.
- XLV. Szerk. HOFFMANN ISTVÁN—KIS TAMÁS—NYIRKOS ISTVÁN—TÓTH VALÉRIA, Debrecen, 2007.
- XLVI. Szerk. HOFFMANN ISTVÁN—KIS TAMÁS—NYIRKOS ISTVÁN—TÓTH VALÉRIA, Debrecen, 2008.

Szerkesztőség címe, információk:

Debreceni Egyetem, Magyar Nyelvtudományi Tanszék

4010 Debrecen, Pf.: 54.

Tel.: 52/512-900/2522

E-mail: bakaduma@tigris.unideb.hu

SPRACHTHEORIE UND GERMANISTISCHE LINGUISTIK

Herausgegeben von: ANDRÁS KERTÉSZ

Redaktion: ZSUZSANNA IVÁNYI, PÉTER CSATÁR, MARIANNA F. BALOGH (technische Redakteurin)

Wissenschaftlicher Beirat: ULRICH DAUSENDSCHÖN-GAY (Bielefeld), GUNTHER DIETZ (München), REINHARD FIEHLER (Mannheim), NORBERT FRIES (Berlin), HELMUT FROSCH (Mannheim), ERNEST W.B. HESS-LÜTTICH (Bern), PIROSKA KOCSÁNY (Debrecen), JÜRGEN PAFEL (Stuttgart), MARGA REIS (Tübingen), MONIKA SCHWARZ-FRIESEL (Jena), ANITA STEUBE (Leipzig), RICHARD WIESE (Marburg)

Zielsetzung: *Sprachtheorie und germanistische Linguistik* setzt sich zum Ziel, Forschungen zur germanistischen Linguistik zu fördern, die auf sprachtheoretisch reflektierte Weise betrieben werden und mit Grundlagenproblemen der theoretischen Linguistik verbunden sind. Alle eingereichten Beiträge werden begutachtet.

Erscheinungsweise: Zweimal jährlich.

Anschrift der Redaktion:

Universität Debrecen
Lehrstuhl für germanistische Linguistik
Pf.: 47.
H-4010 Debrecen
Tel.: (36) 52/512-900
Fax: (36) 52/412-336
E-mail: kert.esz@freemail.hu

STUDIA ROMANICA de DEBRECEN

Publication annuelle du Département de Français
de l'Université Lajos-Kossuth de Debrecen

Series Litteraria (sous la direction de T. GORILOVICS)

1. T. GORILOVICS, *Recherches sur les origines et les sources de la pensée de Roger Martin du Gard*, 1962.
2. P. LAKITS, *La Châtelaine de Vergi et l'évolution de la nouvelle courtoise*, 1966.
3. T. KARDOS, *Studi e ricerche umanistiche italo-ungheresi*, 1967.
4. P. EGRI, *Survie et réinterprétation de la forme proustienne: Proust – Déry – Semprun*, 1969.
5. A. SZABÓ, *L'accueil critique de Paul Valéry en Hongrie*, 1978.
6. T. GORILOVICS, *La Légende de Victor Hugo de Paul Lafargue*, 1979.
7. K. HALÁSZ, *Structures narratives chez Chrétien de Troyes*, 1980.
8. F. SKUTTA, *Aspects de la narration dans les romans de Marguerite Duras*, 1981.
9. *Roger Martin du Gard*, 1983.
10. *Jean-Richard Bloch*, 1984.
11. *Analyses de romans*, 1985.
12. *Figures et images de la condition humaine dans la littérature française du dix-neuvième siècle*, 1986.
13. G. TEGYEY, *Analyse structurale du récit chez Colette*, 1988.
14. T. GORILOVICS, *Correspondance (1921–1939) de Jean-Richard Bloch et André Monglond*, 1989.
15. L. SZAKÁCS, *Le sens de l'espace dans La Fortune des Rougon d'Émile Zola*, 1990.
16. A. SZABÓ, *Le personnage sandien. Constantes et variations*, 1991.
17. K. HALÁSZ, *Images d'auteur dans le roman médiéval (XIIe-XIIIe siècles)*, 1992.
18. *Retrouver Jean-Richard Bloch*, Textes réunis par T. GORILOVICS, 1994.
19. G. TEGYEY, *L'inscription du personnage dans les romans de Rachilde et de Marguerite Audoux*, 1995.
20. T. GORILOVICS, *Jean-Richard Bloch: Lettres du régiment (1902–1903)*, 1998.
21. *Lectures de Zola*, 1999.
22. *Études de littérature médiévale*, Textes réunis par K. HALÁSZ, 2000.
23. *Destins du siècle — Jean-Richard Bloch, Roger Martin du Gard. Mélanges offerts au Professeur Tivadar Gorilovics*, Textes réunis par K. HALÁSZ et I. CSÜRY, 2003.
24. *Jean-Richard Bloch: Le cuistre mystifié*, Édition présentée et annotée par T. GORILOVICS, 2007.

Bibliothèque Française

- N° 1. *Le chantier de George Sand – George Sand et l'étranger*. Actes du Xe Colloque International George Sand (Debrecen, 7-9 juillet 1992), 1993.
- N° 2. *Préfaces de George Sand*. Édition établie et annotée par A. SZABÓ, I-II, 1997.
- N° 3. L. SPAAS, *Le cinéma nous parle. Stratégies narratives du film*, 2000.
- N° 4. *Exils*. Colloque international de Herstmonceux (Sussex, Grande-Bretagne) 31 mai - 3 juin 2001. *L'imaginaire et l'écriture de l'exil. L'exil politique*, 2002.

N° 5. *Regards croisés. Recherches en Lettres et en Histoire, France et Hongrie*, Textes publiés sous la responsabilité de J.-L. FRAY et T. GORIOVICIS. 2003.

N° 6. *Les couleurs en question*. Colloque international de Herstmonceux (Sussex, Grande-Bretagne) 26-29 mai 2005, Textes réunis par J. DURNERIN, 2006.

Series Linguistica (sous la direction de S. KISS)

1. L. GÁLDI, *Esquisse d'une histoire de la versification roumaine*, 1964.
2. S. KISS, *Les transformations de la structure syllabique en latin tardif*, 1972.
3. *Études contrastives sur le français et le hongrois*, 1974.
4. S. KISS, *Tendances évolutives de la syntaxe verbale en latin tardif*, 1982.
5. S. KISS—F. SKUTTA, *Analyse grammaticale – analyse narrative*, 1987.
6. *La linguistique textuelle dans les études françaises*. Actes du colloque LITEF (Debrecen, 12–13 novembre 1999) publiés par I. CSÜRY, 2001.
7. I. CSÜRY, *Le champ lexical de MAÏS*, 2001.
8. A. CSÜRY, *Les pronoms indéfinis du français contemporain. Une approche sémiotique textuelle*, 2003.
9. I. SZILÁGYI, *Les tendances évolutives de la versification française à la fin du XIXe siècle (La problématique du vers libre)*, 2004.
10. S. KISS, *Les documents latins du Haut Moyen Âge et la naissance du français I: La chronique d'Hydatius*, 2006.

Bibliothèque de l' Étudiant

- N° 1. M. MAROSVÁRI, *Conditions et limites de la traduction littéraire: le cas de L'Assommoir d'Émile Zola*, 1990.
- N° 2. *Analyses de textes*, 2002.
- N° 3. *Études de linguistique française*, 2003.
- N° 4. *Anthologie de la prose française médiévale*, publiée par K. HALÁSZ, 2005.

Önálló kiadványok

Hankiss János redivivus (Hankiss János Tudományos Ülésszak, Debrecen, 1993. szeptember 17–18.), Szerk.: Gorilovics Tivadar, Egyetemi Kiadó, Debrecen, 1995.

Magyar irodalom fordításokban (1920-1970) (II. Hankiss János Tudományos Ülésszak, Debrecen, 1997. október 16–18.), Szerk.: Gorilovics Tivadar, Egyetemi Kiadó, Debrecen, 1998.

« *Du sexe, rien d'autre* » - *Sexualité, sexe(s) et genres dans les études françaises*. (Actes du Colloque des Journées d'Études Françaises, Debrecen, 4-6 octobre 2007), Szerk.: Sándor Kálai, Ildikó Lőrinszky, Franciska Skutta, Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2008.

Rédaction:

Debreceni Egyetem, Francia Nyelv és Irodalom Tanszék

4010 Debrecen, Pf.: 33.

Tel. et fax: (52) 512-926

Internet: www.unideb.hu/~francia

E-mail: csury@delfin.unideb.hu

Az Officina Textologica kötetei:

Debrecen, Magyar Nyelvtudományi Tanszék
Sorozatszerkesztő: PETŐFI S. JÁNOS

Megjelent:

1. PETŐFI S. JÁNOS, Egy poliglott szövegnyelvészeti-szövegtani kutatóprogram. 1997.
2. Koreferáló elemek – koreferenciarelációk. (Magyar nyelvű szövegek elemzése.) Szerk.: PETŐFI S. JÁNOS, 1998.
3. Szövegmondat-összetevők lehetséges lineáris elrendezéseinek elemzéséhez. (Magyar nyelvű szövegek elemzése.) Szerk.: SZIKSZAINÉ NAGY IRMA, 1999.
4. Koreferáló elemek – koreferenciarelációk. (Magyar nyelvű szövegek elemzése. 2: Diskusszió.) Szerk.: DOBI EDIT—PETŐFI S. JÁNOS, 2000.
5. Grammatika – szövegnyelvészet – szövegtan. Szerk.: PETŐFI S. JÁNOS—SZIKSZAINÉ NAGY IRMA, 2001.
6. Szövegmondat-összetevők lehetséges lineáris elrendezéseinek elemzéséhez. (Magyar nyelvű szövegek elemzése. 2: Diskusszió) Szerk.: SZIKSZAINÉ NAGY IRMA. 2002.
7. A kontrasztív szövegnyelvészet aspektusai. (Linearizáció: téma-réma-szerkezet.) Szerk.: PETŐFI S. JÁNOS—SZIKSZAINÉ NAGY IRMA. 2002.
8. DOBI EDIT, Kétlépcsős szövegmondat-reprezentáció szemiotikai textológiai keretben. 2002.
9. A kontrasztív szövegnyelvészet aspektusai. (Linearizáció: tematikus progresszió) Szerk.: PETŐFI S. JÁNOS—SZIKSZAINÉ NAGY IRMA. 2003.
10. A szövegorganizáció elemzésének aspektusai. (Fogalmi sémák) Szerk.: PETŐFI S. JÁNOS—SZIKSZAINÉ NAGY IRMA. 2004.
11. Adalékok a magyar nyelvészet szövegtani diszkurzusához. Szerk.: PETŐFI S. JÁNOS. 2005.
12. A korreferencialitás poliglott megközelítése. Szerk.: PETŐFI S. JÁNOS—SZIKSZAINÉ NAGY IRMA. 2005.
13. CSÜRY ISTVÁN, Kis könyv a konnektorokról. 2006.
14. A forgatókönyv mint dinamikus szövegszervező erő. Szerk.: DOBI EDIT. 2008.

Levelezési cím:

Debreceni Egyetem, Magyar Nyelvtudományi Tanszék
Dobi Edit
4010 Debrecen, Pf.: 54.
Tel./Fax.: 52/512-900/22193
E-mail: dobie@tigris.unideb.hu